

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΩΝΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΗ

eller

L æ r e n o m

de enkelte Lyd og deres Betegnelser

i det gamle græske Sprog,

historisk-kritisk udviklet og begrundet

af

Dr. C. N. S. Bloch,

Profesor, Rector for Roskilde Kathedralskole, Ridder af Dannebrog.

Slutningen af første Halvdeel,

udgivet som

Indbydelsesskrift

til den offentlige Examen i Roskilde Kathedralskole i September 1830.

*Παιδαγωγικὴ Βιβλιοθήκη
Bibliotek No. 5.*

Kjøbenhavn.

Trykt hos Andreas Seidelin,
Hof- og Universitets-Bogtrykker.

ὀνόματα λέγομεν, ἀλλ' οὐκ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα· πλὴν τεττάρων, τοῦ εἰ καὶ τοῦ οὐ καὶ τοῦ ὄ καὶ τοῦ ὠ. (Plato regner nemlig Tillæggene φίλον, μικρόν og μέγα ikke for egentlige Navne, saaledes som Alpha, Zeta, Eta) τοῖς δὲ ἄλλοις φωνήσιν τε καὶ ἀφώνοις οἶσα ὅτι περὶτιθέμεντες ἄλλα γράμματα λέγομεν, ὀνόματα ποιοῦντες.

ligesom den af *E* baade var *e* og *i*, (s. ovenfor S. 26), ogsaa oprindelig har været to Slags som ligeledes ikke altid saa nøie distingveredes og let kunde løbe i hinanden, nemlig *o* og *u*. At nemlig dette *o* udtaltes som *o*, derom kan ingen Tvivl være, da Sproget for denne i alle Sprog væsentlig nødvendige Lyd intet andet Tegn havde, og heller ikke veed jeg nogen som derom har tvivlet; hvortil ogsaa kommer, at det i Herodians' *Ἐπιμερισμοὶ* p. 195—215 i alle Ord anføres som aldeles ligelydende med *ω*, og ligesaa hos andre Grammatikere. Men at det ogsaa har i den ældste Tid været brugt til Betegnelse af Lyden *u*, bevises fornemmelig af de hos Athenæus (Dipnos. X. 79, p. 161 sq. Schweigh.) forekommende Fragmenter af den ældgamle versificerede *γραμματικὴ θεωρία* af Kallias, hvor i Bogstavrækken efter *ἄλφα*, *βῆτα* o. s. v. Omikron benævnes τὸ *ὄν* ligesom Epsilon *ἔ*, og derpaa syllaberes: *βῆτα ὄν*, *βο*, samt (p. 164) den femte Vocal atter kaldes *ου*; ligesom og c. 81, p. 168 af et Minde over Sophisten Thrasymachos saaledes lydende:

Τούνομα θῆτα, ῥῶ, ἄλφα, σαν, υ, μῦ, ἄλφα, χί, ου, σαν,
πατρὶς Χαλκηδών ἢ δὲ τέχνη σοφίη.

(Jvf. Anthologien III. p. 264, i Jacobses Udg. IV. p. 231.) Og endelig af den ovenfor (S. 26) anførte Indskrift paa et Bæger (*γραμματικὸν ἐκπωμα*), Athenæi X. c. 30, p. 227, hvor det efter Opregningen af Bogstaverne i Genitivet *Διονύσου*, skrevet *Διονύσο* (altsaa med *o* endog som langt *u*), hedder: *Ἐν τοῦτοις (γράμμασι) λείπει τὸ ὄν στοιχεῖον* (her *στοιχεῖον* d. s. s. *γράμμα*) *ἐπεὶ πάντες οἱ ἀρχαῖοι τῷ ὄν* (o: Bogstavet *o*, men benævnet efter Lyden *ou*) *ἀπεχρῶντο, οὐ μόνον ἐφ' ἧς νῦν ἀτάττεται δυνάμεως* (o: i Betydningen *o*, som det allene havde paa Athenæus's Tid), *ἀλλὰ καὶ ὅτε τὴν δίφθογγον σημαίνει* (o: naar det gjælder for *ou*) *διὰ τοῦ ὄν μόνον* (o: ved det blotte *o*, eller, som ed. Bas. og Casaub. have, *διὰ τοῦ ὄ μόνον*) *γράφουσι. Παραπλησίως δὲ τὸ ἔ* (d. e. Vocalen *E*, benævnt paa den gamle Maade *ei*) *γράφουσιν, ὅταν καὶ καθ' αὐτὸ μόνον ἐκφάνηται* (o: som *e*), *καὶ ὅταν συζευγμένον τοῦ ἰῶτα* (o: som *ei*, udtalt *i*). *Κὰν τοῖς προκειμένοις* (o: i det fremsatte Exempel) *οἱ Σάτυροι τοῦ Διονύσου τὴν τελευταίαν συλλαβὴν διὰ τοῦ ὄ μόνου, ὡς βραχέος ἐγκεχαραγμένου, ἐδήλωσαν, ὅτι συνπακούμεσθαι δεῖ καὶ τὸ ὄ*. Heraf sees nu — ikke at *U*: Lyden har forandret sig til *O*, som maaskee Noget vilde paastaae efter de nyere Ideer om Bogstavlydenes Overgang til andre; men — at baade *O* oprindelig har været brugt som Betegnelse for begge Lydene *o* og *u*; og at den af de Gamle er bleven benævnt *u* eller som dunkelt, luft *o*, altsaa først senere hen, da *U*: Lyden blev betegnet *ou*, er kommen til allene at gjælde for *o*, ligesom *E* først var baade *e* og *i*, og dengang benævnt *ei* (o: *i*), men siden, da dette sidste Tegn blev gjældende for langt *I*, beholdtes

ΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΩΝΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΗ

eller

Læren om

de enkelte Lyd og deres Betegnelser

i det gamle græske Sprog,

historisk-kritisk udviklet og begrundet

af

Dr. C. N. S. Bloch,

Profesor, Rector for Roskilde Kathedralskole, Ridder af Dannebrog.

Slutningen af første Halvdeel,

udgivet som

Indbydelsesskrift

til den offentlige Examen i Roskilde Kathedralskole i September 1830.

*Stamstedt & Sørensen
Bibliotek.*

Kjøbenhavn.

Trykt hos Andreas Seidelin,
Hof- og Universitets-Bogtrykker.

Om ο, οι, ου, ω, ω.

Den fjerde Vocal i det ældste græske Alfabet var O, i Forfningen blot benævnt med sin Lyd, og ikke med det tilføiede Adjectiv μικρόν, hvilket Tillæg den først kan have erholdt til Forskjel fra den længere Lyd, for hvilken man senere opfandt Betegnelsen Ω (ω), kaldet O μέγα, saa at deri altsaa biløbigen og ligger et Beviis for, at ved μέγαλα γράμματα og τὸ μεγαλοπρεπές eller εὐπρεπές τῆς φωνῆς hos Plato o. A. tilkjendegives Lydens Længde, (jvf. Stedet hos Dionys. Hal. ovenfor S. 33) hvorimod de korte Vocaler kaldes μικρόφωνα og κακόφωνα φωνήεντα*). Denne Vocals Navn var altsaa — ligesom Vocalernes i Latinen og i vore nyere Sprog's Alfabeter, og ligesom Benævnelsen af E førend dertil føiedes Tillæget φιλόν — ifkun den Lyd, der ved dette Tegn tilkjendegives**), hvilken Lyd,

*) Saaledes kaldes og i Herodians *Επιμερισμοί* p. 200, de Ord som skrives med ο μικρογραφούμενα, de med ω μεγαλογραφούμενα.

**) "Vocalium apud Latinos quidem nomina nulla sunt, [sed mera ac nuda ipsarum potestas eis pro nomine est. Merito; possunt enim per se et, ut ita dicam, ἄζυγες pronunciari. Græci tamen etiam vocalibus quibusdam nomina indiderunt, aliis breviora, aliis longiora: duabus tantum vim ac potestatem suam nominis loco esse voluerunt. Nam *Alpha* quidem et *Jota* et *Eta* manifesto litterarum nomina sunt. Duæ quoque vocales natura breves, quum per se nimis exiles viderentur (eller vel snarere for at skjæln dem fra de lange med dem eenslydende), et plusculum temporis in eis ponendum esset, sortitæ sunt non nomina quidem proprie, sed tamen quædam quasi nomina, neque ea, quibus hodie Grammatici utuntur, qui Epsilon & Omicron vocant, sed alia. Nam E quidem EI (ο: i, see ovenfor S. 26 flg.), O autem OT (ο: u) veteres nominabant. Vetustissimi autem neque Eta neque eam, quæ hodie Omega dicitur in usu habeant, sed aut ipsi brevibus earum loco utebantur (ligesom ved α, ι, υ), aut brevibus geminatis longitudinem indicabant." Mureti var. lecti. lib. XVIII. cap. 1. hvilket grunder sig paa Stedet i Plato's *Κρατύλος* (ed. Bip. III. p. 250): τῶν στοιχείων οἶσθα ὅτι ὀνόματα λέγομεν, ἀλλ' οὐκ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα πλὴν τεττάρων, τοῦ εἰ καὶ τοῦ υἱ καὶ τοῦ οὐ καὶ τοῦ ω. (Plato regner nemlig Tillæggene φιλόν, μικρόν og μέγα ikke for egentlige Navne, saaledes som Alpha, Jota, Eta) τοῖς δὲ ἄλλοις φωνήεσι τε καὶ ἀφώνοις οἶσθα ὅτι περιτιθέντες ἄλλα γράμματα λέγομεν, ὀνόματα ποιῶντες.

ligesom den af *E* baade var *e* og *i*, (s. ovenfor S. 26), ogsaa oprindelig har været to Slags som ligeledes ikke altid saa nøie distingveredes og let kunde løbe i hinanden, nemlig *o* og *u*. At nemlig dette *o* udtaltes som *o*, derom kan ingen Tvivl være, da Sproget for denne i alle Sprog væsentlig nødvendige Lyd intet andet Tegn havde, og heller ikke veed jeg nogen som derom har tvivlet; hvortil ogsaa kommer, at det i Herodians' *Ἑπιμετρισμοὶ* p. 195—215 i alle Ord anføres som aldeles ligelydende med *ω*, og ligesaa hos andre Grammatikere. Men at det ogsaa har i den ældste Tid været brugt til Betegnelse af Lyden *u*, bevises fornemmelig af de hos *Αἰθιοπία* (*Dipnos*. X. 79, p. 161 sq. Schweigh.) forekommende Fragmenter af den ældgamle versificerede *γραμματικὴ θεωρία* af Kallias, hvor i Bogstavrækken efter *ἄλφα, βῆτα* o. s. v. Omikron benævnes τὸ *ὄν* ligesom Epsilon *ἔ*, og derpaa syllaberes: *βῆτα ὄν, βο,* samt (p. 164) den femte Vocal atter kaldes *ου*; ligesom og c. 81, p. 168 af et Minde over Sophisten *Θρασυμάχος* saaledes lydende:

Τούνομα θῆτα, ῥῶ, ἄλφα, σαν, υ, μῦ, ἄλφα, χί, ου, σαν,
πατρὶς Καλλιχιδῶν ἢ δὲ τέχνη σοφίη.

(Jvf. Anthologien III. p. 264, i Jacobses Udg. IV. p. 231.) Og endelig af den ovenfor (S. 26) anførte Indskrift paa et Bæger (*γραμματικὸν ἔκπωμα*), Athenæi X. c. 30, p. 227, hvor det efter Dpregningen af Bogstaverne i Genitivet *Διονύσου*, skrevet *Διονύσο* (altsaa med *o* endog som langt *u*), hedder: *Ἐν τοῖτοις (γράμμασι) λείπει τὸ ὄν στοιχείον* (her *στοιχείον* d. s. f. *γράμμα*) *ἐπεὶ πάντες οἱ ἀρχαῖοι τῷ ὄν* (o: Bogstavet *o*, men benævnet efter Lyden *ou*) *ἀπεχρῶντο, οὐ μόνον ἐφ' ἧς νῦν τάττεται δυνάμεως* (o: i Betydningen *o*, som det allene havde paa Athenæuses Tid), *ἀλλὰ καὶ ὅτε τὴν δίφθογγον σημαίνει* (o: naar det gjælder for *ou*) *διὰ τοῦ ὄν μόνου* (o: ved det blotte *o*, eller, som ed. Bas. og Casaub. have, *διὰ τοῦ ὄ μόνου*) *γράφουσι. Παραπλησίως δὲ τὸ ἔ* (d. e. Vocalen *E*, benævnt paa den gamle Maade *ei*) *γράφουσιν, ὅταν καὶ καθ' αὐτὸ μόνον ἐφώνηται* (o: som *e*), *καὶ ὅταν συζευγνυμένον τοῦ ἰῶτα* (o: som *ei*, udtalt *i*). *Κὰν τοῖς προκειμένοις* (o: i det fremsatte Exempel) *οἱ Σάτυροι τοῦ Διονύσου τὴν τελευταίαν συλλαβὴν διὰ τοῦ ὄ μόνου, ὡς βραχέος ἐγκεχαραγμένου, ἐδήλωσαν, ὅτι συννακούεσθαι δεῖ καὶ τὸ ὄ.* Heraf sees nu — ikke at *U*: Lyden har forandret sig til *O*, som maaskee Noget vilde paastaae efter de nyere Ideer om Bogstavlydenes Overgang til andre; men — at baade *O* oprindelig har været brugt som Betegnelse for begge Lydene *o* og *u*; og at den af de Gamle er bleven benævnt *u* eller som dunkelt, luft *o*, altsaa først senere hen, da *U*: Lyden blev betegnet *ou*, er kommen til allene at gjælde for *o*, ligesom *E* først var baade *e* og *i*, og dengang benævnt *ei* (o: *i*), men siden, da dette sidste Tegn blev gjældende for langt *J*, beholdtes

allene for ϵ . At *ou* brugtes som Venæbvelse ikke blot for o , men selv for ω , lære vi og af Dawes, som i misc. crit. 102 anfører af Mich. Apostolius $\gamma\rho\acute{\alpha}\psi\alpha\varsigma \mu\iota\kappa\rho\acute{\nu}\nu \omicron\Upsilon$, og af Plutarch $\omicron\Upsilon \mu\acute{\epsilon}\gamma\alpha \gamma\rho\acute{\alpha}\psi\alpha\upsilon\tau\epsilon\varsigma$. — Andre Beviser fra den ældste Tid have af de attiske Indskrifter, hvor man indtil den 100de Olympiade stedse finder O for $\omicron\Upsilon$, saa at man derefter endog kan slutte sig til Indskrifternes Ælde (s. Bøckhs Statshaushalt. der Athener 2 Bd. S. 327), og saaledes ogsaa strax i den første Indskrift i Sammes corpus inscript. græcar p. 2: ($\Lambda\epsilon\Upsilon\omicron\varsigma$ for $\Lambda\eta\tau\omicron\upsilon\varsigma$, i den Eigeiste (ibid. p. 14) $\Phi\Lambda\Nu\omicron\Delta\iota\kappa\omicron \epsilon\mu\iota \tau\omicron \epsilon\pi\mu\omicron\kappa\rho\alpha\tau\omicron\varsigma \tau\omicron \pi\rho\omicron\kappa\omicron\Nu\epsilon\varsigma\iota\omicron$ for $\Phi\alpha\upsilon\omicron\delta\iota\kappa\omicron\upsilon \epsilon\iota\mu\iota \tau\omicron\upsilon \omicron$. s. v. Eigeledes paa Søilerne ibid. p. 43 $\omicron\Lambda\epsilon\Nu\iota$ for $\acute{\epsilon}\delta\epsilon\upsilon\iota$ o. fl.; paa den attiske, tit. 70, ibid. p. 105, $\tau\omicron\varsigma \theta\epsilon\omicron\varsigma$ for $\tau\omicron\upsilon\varsigma \theta\epsilon\omicron\upsilon\varsigma$, ligesom og stedse o for ω . — Heraf sees nu, at det er ingen Lydforandring, men blot Quantitetsforandring, naar *ou* for Metrumets Skyld er forkortet til o , eller, hvad der endnu hyppigere er Tilfældet, o forlænget til *ou*, saasom kort i Odysse π . 386: $\acute{\alpha}\lambda\lambda\acute{\alpha} \beta\omicron\lambda\epsilon\sigma\theta\epsilon$ for $\beta\omicron\upsilon\lambda\epsilon\sigma\theta\epsilon$, og Iliad. λ , 319: $\tau\rho\omega\delta\iota\upsilon \delta\eta \beta\omicron\lambda\epsilon\tau\alpha\iota \delta\omicron\upsilon\Nu\alpha\iota \kappa\rho\acute{\alpha}\tau\omicron\varsigma, \acute{\eta}\epsilon\pi\epsilon\rho \acute{\eta}\mu\iota\upsilon$, eller omvendt langt i de metriste Indholdsangivelser af Iliadens 15de Sang: $\omicron\upsilon, \kappa\rho\omicron\Nu\iota\delta\eta\varsigma \kappa\epsilon\chi\omicron\lambda\omega\tau\omicron \Pi\omicron\sigma\epsilon\iota\delta\acute{\alpha}\omega\mu\iota \kappa\alpha\iota \textit{H}\rho\eta$, og Odysse 15de: $\omicron\upsilon \acute{\epsilon}\pi\acute{\epsilon}\beta\eta \textit{I}\theta\acute{\alpha}\kappa\eta\varsigma \Lambda\alpha\kappa\epsilon\delta\alpha\iota\mu\omicron\upsilon\omicron\varsigma \acute{\epsilon}\xi \omicron\delta\omicron\upsilon\sigma\epsilon\iota\delta\eta\varsigma$, ligesom af Il. 5te: $\epsilon\iota, \beta\acute{\alpha}\lambda\lambda\epsilon\iota \kappa\upsilon\theta\acute{\epsilon}\rho\epsilon\iota\alpha\upsilon \kappa. \tau. \lambda.$ for E , og ligeledes mangfoldige Gange i Digtere selv. Eller vil man maaſkee anſee dette for en digterisk Frihed tvertimod Udtalen, da bemærker Hesychius, at Boeoterne ſkreve $\acute{\omicron}\pi\acute{\iota}\tau\tau\omicron\mu\alpha\iota$ for $\acute{\omicron}\upsilon \pi\acute{\epsilon}\iota\theta\omicron\mu\alpha\iota$, og $\acute{\epsilon}\beta\acute{\omicron}\lambda\omicron\upsilon\tau\omicron$ for $\acute{\epsilon}\beta\omicron\upsilon\lambda\omicron\upsilon\tau\omicron$, ligesom og den doriske Acc. pl. af 2den Decl. endtes paa os istedetfor ous , og omvendt i den ioniske Dialekt o jævnlig forlænges til *ou* i $\mu\omicron\upsilon\Nu\omicron\varsigma, \acute{\omicron}\nu\Nu\omicron\mu\alpha, \nu\omicron\upsilon\varsigma\omicron\varsigma$ o. d. hvilket alt, ifølge de foransførte Beviser, snarere synes at være en blot Quantitetsforskjellighed, end nogen Forandring af Lyden. — Det Samme gøres end videre sandsynligt ved Contractionen af eo og oo til *ou*, i hvilke altsaa blot U -Lyden forlænges og den foregaaende korte Vocal derover bortfalder; ved Betegningen af det Latinske u ved o i Græſken, s. Ex. hos Plutarch Numitor $\Nu\omicron\mu\acute{\iota}\tau\tau\omicron\rho\varsigma$, eller omvendt $\nu\omicron\mu\omicron\varsigma\mu\alpha$ Lat. numisma; ved Ombytningen af v (det dunkle u eller Digamma w) med o , saasom i $\theta\epsilon\upsilon\varsigma$ og $\theta\epsilon\upsilon\upsilon$ hos Kallimachos (hymn. in Cer. 58 & 130), hvorom Spanheim bemærker: $\theta\epsilon\omicron\varsigma$ æolice, juxta Aeolum, quam memorant veteres Grammatici, $\beta\rho\alpha\chi\lambda\omicron\gamma\iota\alpha\upsilon$, contracte, $\theta\epsilon\upsilon\varsigma$ ($\theta\epsilon\epsilon\textit{F}\varsigma$), i Latinen deus (jvf. $\Lambda\epsilon\upsilon\varsigma, \textit{Z}\acute{\epsilon}\upsilon\varsigma$ Hesych.); ligesom $\textit{A}\chi\iota\lambda\acute{\epsilon}\upsilon, \textit{Θ}\eta\sigma\epsilon\upsilon\varsigma, (\textit{A}\chi\iota\lambda\epsilon\textit{F}\varsigma, \textit{Θ}\eta\sigma\epsilon\textit{F}\varsigma,$ og i Nygræſken ogsaa udtalt Achilleſ, Theſeſſ), i Lat. Achilleus, Theseus, Gen. Achillei, Theſei, hvor altsaa o liig u efter s foran en Consonant var som et w , hvilket og vil falde os ganske naturligt, naar vi hurtig tale eo ſammen, uden (ſom i Contractionen) at opſluge s , men iſær lade det høre; da $\textit{Θ}\eta\epsilon\omicron\varsigma$ ſom $\textit{Θ}\eta\epsilon\upsilon\varsigma$ let bliver til $\textit{Θ}\eta\epsilon\upsilon\varsigma$. Og deraf kunne

vi da og forklare os det ioniske og doriske *ov* for *eo*, thi deraf er det naturlig opstaaet, ikke af *ov*, hvoraf det sædvanlig angives som Dialekt; f. Ex. i *ἐμείο, ἐμεῦ* (Iliad. a, 88, altsaa ikke blot dorisk og æolisk Dialektafvigelse). Dog dette kunde maaskee synes at være gaaet for langt tilbage i Udtalens formodede Etymologie. Jeg gaaer derfor igjen til de reent historiske Vidnesbyrd og tilføjer endnu kun af Victorini ars gramm. p. 30: "O etiam scribi solitam pro syllaba *OR*."

Men ligesom nu Bogstavet *O* i den ældste Tid, førend den græske Skrift opnaaede den Uddannelse, den efter Simonideses Tid havde, var fælleds Betegning for den Vocallyd, man siden særskilt betegnede ved *o*, *ov* og *ω* (jvf. Victorinus p. 17: Apud Græcos *O* & pro brevi et pro longa & pro *V* (*ov*) posita est): saaledes blev det, efter Jndførelsen af Tegnene *ov* og *ω* for langt *u* og *o*, allene giældende for det korte *o* (ligesom *e* for kort *e*, efterat man havde faaet Tegnene *αι* og *η*). Hvorvidt imidlertid dette *o* var luft, henimod *u*, (som hos os i *Bonde*, *Konst* eller *Kunst*) eller aabent, henimod *aa* (som i vort godt, for), lader sig ikke afgjøre, da den Forskjel ligesaalidt, som hos os, ved noget forskjelligt Tegnet er tilkjendegivet eller vel engang bemærket. Grækerne sigte kun om denne, som om alle korte Vocaler, at den var ildelydende, smaatlydende (*καρόφωνον, μικρόφωνον*), d. e. ikke havde nogen synderlig Klang, modsat de lange Vocaler, som siges at være *εὔφωνα, μέγαρα, μεγαλοπρεπέερα, εὐπρεπέερα*. Saaledes hedder det hos Dionys. fra Halikarnas (Antiqv. c. 18) τῶν δὲ βραχέων οὐδέτερον μὲν εὔηχον ἤττον δὲ δυσηχεῖ τὸ ὀ· διότισι γὰρ τὸ στόμα κρεῖττον θατέρον· τὴν δὲ πλεῖν λαμβάνει περὶ τὴν ἀρτηρίαν μάλλον; jvf. ovenf. S. 33, Lin. 17 fgg. Hvorimod den længere Lyd naturligviis blev klarere, og kjendeligere for Øret adskilte sig i de to Lyd *o* og *u*, som derfor og i den mere uddannede Skrift fik hver sit Tegnet, *ω* og *ov*. Da dette nu ikke var Tilfældet ved den kortere og desaaarsag dunklere *O*-Lyd, beholdtes for samme og kun det ene Tegnet *o*, skjøndt der dog, f. Ex. i Stavelserne af Ordet *ὄλοτο*, rimeligviis har været samme Forskjel, som hos os, imellem det lukte og det aabne *o*, hvilket sidste, naar man følger Nygrækerne, er det almindeligste, ligesom den og er det for den anden korte Vocal *e*, som derfor let confunderes med *αι* (jvf. ovenfor S. 26—27).

Uf dette *o* opstode nu ved Orthographiens Uddannelse igjen Tegnene *oi*, *ov* og *ω*, af hvilke vi først vilde omhandle det i Henseende til Udtalen meest controverterede

oi. Den almindelige Mening, at Udtalen af denne Dipthong i Græken skulde være den, som fremkommer, naar vi eller Lydferne (Erasmus meente endog, som naar

Franskmændene) sammensætte og stave *oi*, *oi*, mangler aldeles alt historisk Beviis, og grunder sig allene paa en Slutning af disse os meest bekendte Sprogs Bogstaveremaade, og som dog atter er saa forskjellig, at hver af disse tre Nationer udtale dette *oi* paa sin Maade. Da nu tillige enhver saadan Udtale strider imod det ovenfor Beviste, at de græske Diphthonger ikke ere andet, end enkelte Vocallyd, saa er det allerede heraf indlysende, at en tydsk eller dansk Diphthong *oi* eller *oj* ligesaa lidt finder Sted i Græsk, som et *ai* eller *ei*, naar det ikke er i Diæresis, *ai*, *ei*, *oi*, hvilke netop ikke ere Diphthonger og i Latinen skrives *aj*, *ej*, *oj*, eller, forsaavidt *oi* kommer af *oFi*, *ovi*, da derimod Diphthongerne *ai*, *ei*, *oi*, skrives med de enkelte lydende *ae* (*æ*), *i* eller *e*, og *œ*. Saaledes skrives f. Ex. Boji *Βοῖοι*, og *οῖς* (*δFis*) hedder paa Latin *ovis*; og Navnet Troja forudsætter en oprindelig Form *Τροῖα*, hvoraf *Τροῖα* (Iliad. 13, 262), *Τρωῖοι*, *Τρωῖάδες*, *Τρωϊκός*, ligesom Maja, Ajax, efter æolisk Udtale formerne *Μαία*, *Ἄϊας*. Thi at *Τροῖα* almindelig sammentrækkes til *Τροῖα*, eller *οῖς* attisk til *οῖς*, beviser ligesaa lidt nogen Dobbeltlyd, som Contractionen af *eo* eller *oe* beviser, at *ou* skulde være dobbeltlydende. Hovedlyden er her *i*, med hvilket da *o* i hurtig Udtale bliver forbundet som Consonanten *v*, men efter Consonanten *g* bliver aldeles uørlig. Endnu et Beviis paa at *oi* (og *ei*) kun er en enkelt Vocallyd er, foruden de baade her og forlængst anførte, Kastorion's Vers hos Athenæus (Dipnos. X. c. 20, LXXXI. p. 169 Schweigh.) hvor hver af de tre Fødder *σὲ τὸν βολοῖς — νιγοντίποις — δυεχέμερον*, siges at bestaae af 10 Bogstaver (*τῶν ποδῶν ἑκαστός ἐστὶ δεκαγράμματος*), hvilket ikke kunde siges, naar Diphthongerne *oi* og *ei* vare anseete for to Bogstaver; med mindre Casaubon's Conjectur *ἐνδεκαγράμματος* skulde antages, i hvilket Tilfælde Stedet Intet beviser, skjøndt dog heller ikke Noget imod Sagen, efterdi efter græsk Talebrug eet *συνεῖον* gjerne kan bestaae af to *γράμματα* (s. ovenfor S. 9 fgg. og især S. 13, No. 10).

Men ligesaa lidt som nu Diphthongen *oi* (uden Diæresis) kan have været vore Sprogs Dobbeltlyd *oi* eller *oj*, ligesaa ubeviislig er og den anden Udvei, som nogle Nyere have troet at finde deri, at den, paa Grund deels af den latinske Skrivemaade *oe*, deels af Analogien med *ai* og *ae*, der have Mellemlyden *æ*, maa antages at have lydet som *ø*. Thi i hvor megen Sandsynlighed end dette ved første Blik kan have for os, saa gives der dog ikke allene intet historisk Beviis derfor hos de Gamle selv eller nogen af deres Grammatikere, men Lyden selv er endog aldeles fremmed for de sydlige Sprog, og hverken Italienerne eller Nygrækere vilde kunne komme affted med at udtale samme, ligesom vi selv vel neppe engang kunde troe, at et Sprog af det Græskes priske Velklang nogensinde skulde have udtalt *οῖς*

λοιποῖς, οἱ ὄμοιοι, οἴμοι o. d., som τὸς ἰσπὸς, ἡ ἡομὸς, οὐμὸς.*) Thi en anden, Sag er det nemlig med de sammenfødende J:Lyd, hvorpaa baade Græffen og Latinen selv giver os mange Exempler, saasom *Aut*, ἰδιοι, dii, piis, ii, mihi, tibi, mirifici o. m. a. Ei heller kan Analogien af *ai* og *ae* ene bevise Noget, saalænge de unægtelige historiske Beviser, som vi snart skulde see, lære det Modsatte, med mindre Sandsynligheden skulde være gyldigere Beviis end Virkeligheden selv.***) Og hvad endelig det latinske *Legn* æ angaaer, som bruges for det græske *oi*, saa ofte Ordet ikke er reent omdannet til et latinsk (saasom *vinum*, *vicus*, hvor *oi* ligesvem er bleven til *i*), da er det ikke allene ikke vist, at det nogensinde har lydet som vort *ø*, men tværtimod af mange Exempler kjendeligt, at det ikke har lydet saaledes, men enten som *e* eller som *i*. Det første sees af dets hyppige Forbryling i Orthographien med *e* eller *ae*. Saaledes finder man jævnlig *comedia*, *tragedia*, *fenus*, *femina*, *fenum*, samt *mæstus*, *caelum*, *prælium*, istedetfor *comoedia* o. s. v. med *æ*. Ligeledes anfører *Jfidorus* (*Gramm. lib. I. c. 26 de orthographia*) endeel Ord, som udtales eens og allene ved Orthographien maae distingveres fra hinanden, og deriblandt Følgende: *fedus* quod est deformis, per *e* solam scribendum; *foedus* quod est pactum, cum *oe* diphthongo scribendum; og ligeledes *pene* per *e*, *poena* per *oe*, til hvilke Bemærkninger der ingen Grund havde været, hvis *oe* ei var bleven udtalt som *e* (ligesom man i mange af Tydsklands Provindsler hører f. Ex. *schön* udtalt *sch e en* o. d.) Ligeledes skal paa Indskrifter, efter *J. Lipsius* (*de recta pronunc. lat. lingvæ, Opp. omn. Vol. I. p. 457 fol.*) forekomme **CROETA** for *Creta* (skjøndt vel snarere brugt til at udtrykke J:Lyden af det græske *η* i *Κρήνη*). Af hvilket alt der altsaa ingen Tvivl kan være om, at det latinske *oe* ikke lød forskjellig fra *lukt e*. Men dermed er endnu ikke sagt, at det græske *oi*, i hvis Sted det sædvanlig brugtes, har havt denne Lyd, da ikke blot i selve Latinen det ældgamle *pilumnoe* *poploe* for *-ni populi* og

*) Flere Modgrunde mod *Seyffarth*, som især har denne Idee, see i Recensionen over hans *Werk i Hallische Allg. Litt. Zeit. Julii 1829. No. 130*, og Fortsættelsen i *Sept. s. A. Ergång. Bl. No. 98 fig.*

) *Boëth* anfører i *corp. inser. p. 723 og 778* at for *oi* og *ø* skreves i ældre *Liber OE*, f. Ex. i en *Tanagraisk* Indskrift **ΔΙΟΝΤΣΟΕ, og slutter til dets Udtale af Romernes *tragoedus* for *τραγῳδός* og Analogien af *AE* for *ai*. Men deels har hiint vel sin Oprindelse af den ældste dorisk = boeotiske Form *τραγ-(α)ιδός*, (senere contraheret til *τραγ-ωδός*), hvis græske Endelse *-idos* da i den bredere latinske Udtale blev til *-edus*; deels, da *E* i den ældste Skrift brugtes for Lyden *J*, vil *OE* saavel som *AE* i Græffen have været det samme som *OI* og *AI*, samt *OI* have været to Slags: det ene, hvor *o* var kort eller blot orthographisk, hvoraf Lyden altsaa var *ῶσεν*; det andet, hvor *o* var langt, siden skreven *ω*, og saaledes *oi* brugt i Dativ for *ω*, ligesom *AI* baade var *ai* og *q*.

fascinoe for -ni i de Saliariske Vers, loebesum og loebertatem for lib. hos Festus (i Gothofredi auctores l. latinæ p. 306, hvortil han endnu sjer: ita Græci λουβή & λειβω; og aboloes for ab illis hos Samme (p. 243), hvilket han blot anfører som Exempel paa at I ikke fordobledes af de Gamle, og altsaa ikke ansaae oe for i som nogen Tvivl underkaffet; da, siger jeg, ikke blot disse Exempler bevise, at oe i det ældste Latinske brugtes som Betegnning for I: Lyden; men endog i Latinen Vocalen i jevnlig forekommer for det græske oi, saasom i Nom. og Dativ: eller Ablativendelsen af 2den Declination, hvor i og is svare til det græske oi og ois, hodidocos hos Festus (p. 296) udtrykker det græske ὀδοδόκος, vicus og vinum ere dannede af οἶκος og οἶνος (Foikos og Foivos), og der endelig findes Steder nok, hvor Latinerne, naar de ei agtede paa den orthographiske Brug, men allene rettede sig efter Lyden, skrev picile for poecile, solicismus for soloica (hos Muson.) synaliphe for synaloephe, Idipus for Oedipus, Inomaus for Oen., altsammen til at udtrykke det græske oi; ligeledes cimiterion i de gamle Martyrologier for κοιμητήριον; og hos Eidon. Apoll. miræ for μοῖραι, metici for μέτικοι, hecatombion for ἑκατόμβιον (s. Salmas. not. ad Spartianum p. 60); ligesom omvendt maeri campi og Festi ved Rom udtrykkes med græske Bogstaver hos Strabo ved μακροὶ κάμποι og Φῆστοι, — hvilke Beviser samtlig skuldes Westreen p. 186 sq. Fremdeles siger Terentianus Maurus: OI similiter O & E fit, ἴωτα quod Græcum fit, og Victorinus bemærker, at hvis man ikke havde indført det græske y (hvis Lyd vi nedenfor skulle see at være i), havde man maattet skrive Hylas og Zephyrus med oe (s. Lipsii opera l. c. p. 457). Endelig giver ogsaa Analogien af de Latinske Ord, hvori o og fort u i Derivation og i Sprogets Uddannelse ere gaaede over til fort i eller det I gegjældende y, ligesom og Grækerne's Y fra Lyden u til i (s. Ex. olli og ollic til illi og illic. "Quirina tribus a Curensibus Sabinis appellata" Festus p. 393; optumus til optimus, maxumus til maximus, decumæ til decimæ, lacrumæ til lacrymæ eller lacrimæ, clupens til clypens og clipeus; Endelsen -abus i 4de Decl. til -ibus, Brundusium til Brundisium) rimelig Formodning om, at det oe som i Derivation er opstaaet af langt u (s. Ex. pomoerium af mûrus, moenia af mûnio, poena af pûnio, Punicus af Poeni) ogsaa maa have været langt i, hvilken Overgang og synes naturligere end fra u til en Lyd ö. Ja man finder det endog i gammelt Latin skrevet oi for oe og u, s. Ex. moinia, moiros, oisus, oitier, oitile for moenia, muros, usus, utier, utile; coiravit og coeravit for curavit, moenera og munera, meincipium og munic (s. J. Lipsius l. c. p. 457) hvilket Slægtsskab imellem u og i vi nedenfor ved Y nærmere skulle see; jvf. Quintiliani inst. or. I. 7, 27, hvor cui siges for dum at være

(frevn ad pingvem sonum*) *quoi*, tantum ut ab illo *qui* distingveretur. Af hvilket Alt nu rimeligt følger, at det latinske *oe* ikke kan have været andet, end enten *e* eller *i*, og, da de fleste Vidnesbyrd tale for det Sidste, det Første da maa have havt sin Grund i Latinernes bredere Udtale, ved hvilken *J*-Lyden sank noget imod *e*, eller begge ligesaa lidt altid bestemt distingveredes som ved *E* i Græfken, der oprindelig var *Legn* for begge; hvilket sees af Quintilians Beretning (I. 7, 24) at *sibi* og *quasi* ofte fandtes frevne sibe, *qvase*; samt (I. 4, 17): *Quid? non E qvoqve I loco fuit?* ut *Menerva* & *leber* (loeber s. ovenfor) & *magester*, & *Dijove* & *Vejjove* pro *-vi*? Var altsaa *oe* lig *i*, og *oi* i Latinen betegnet *oe*, saa maa og *oi* have lydet som *i*.

Men ligesom vi nu allerede af den latinske Betegning *oe* have en stor Sandsynlighedsgrund for at Diphthongen *oi* hverken har været udtalt *oi* (*oi*) eller *ø* (hvortil aldeles intet Spor findes i noget af Sprogene), saaledes bevises dette endnu tydeligere og visere af de *Data*, man har hos de græske Forfattere selv. Af det ovenfor S. 16 anførte Sted af Schol. til Dionysius Thraceren have vi allerede seet saa Meget, at *oi* sættes i lige Kategorie med *ai*, altsaa ligesom dette er en blot enkelt Vocallyd, der endydermere er aniceps og ofte kun bruges kort, hvilket altsaa ingenlunde kan bestaae med en Udtale som *oi*. Da der nu heller ikke gives mindste historiske Beviis for en Udtale af *ø*, som kun falskeligen er formodet af Analogien med *ae* eller *ai*: saa levnes der intet Andet, end den hos Nygrækerne endnu stedse herskende Udtale af *oi* som blot *i*, eller rettere som *v*, hvis Lyd vi nedenfor nærmere skulle see at have været et *J*, i Begyndelsen af Stavelsen digammeret, omtrent *vi*. Og at dette virkelig var den gammelgræske ved *oi* betegnede Lyd, skulle vi nu see af følgende Beviser.

1. *J* Schol. Stephani til Dionys. Thrax (s. Bekkeri Anecd. Vol. II. p. 790—91) siges, at Nogle ville skrive Ordet *στοιχείον* med blot *i* (*σιχέιον*) derivet af *σιχηδόν*, og at *o* altsaa her er overflødig (*ἄλλοι* nemlig *λέγουσιν, παρὰ τὸ σιχηδὸν γράφεσθαι σιχηῖον, καὶ πλεονασμῷ τοῦ ὀ στοιχείον*), hvilket ei kunde siges, hvis *oi* og *i* ei lode eens. Og

*) *Thi* at *pinguis sonus* ligesom *densus*; *crassus*, ikke er andet, end Grækernes *ἡ δασεία*, eller den Labial-Adspiration, som udtryktes ved Digamma, sees af Terent. Maur. som *lp. 12* siger om *u* forved *i*:

Crevifse sonum perspicis & *coisse crassum*,

Unde *Aeoliis* litera fingitur *Digammos*

om hvilket det derpaa p. 23 hedder, at det, ved at sættes foran, banner *Ἐσπερον* til *vesperum*, *Ἐστία* til *vesta* o. s. fl.

derpaa ligeledes: τὸ στοιχεῖον (Stichion) παρὰ τὸ στοιχός (ogfaa στίχος, oprindeligten στόχος, hvoraf da ο orthographist er beholdt i det til στίχος forandrede Ord) τοῦτο παρὰ τὸ στείχω· τὰ γὰρ ἔχοντα τὸ ὀ ἐγκείμερον ἐν τοῖς ῥήμασιν ἔχουσι το ὀ (ο: J; Lyden skrives i Nomina med oi, i Verba med ei). Det Samme lærer Apollonius Dyscolos de pronom. siet af Meigins til hans Udgave af Maittaire de dial. som (περὶ τοῦ I) efter Tryphon siger, at οἶος kommer af ἴος ved Pleonasmie af ο, (Τρύφων φησὶν τὸν ἴον ἐγκείσθαι, ἀφ' οὗ θελυκὸν τὸ ἰα, ἀφ' οὗ τὸ οἶος (urigtigt læses her ὀἶος), κατὰ πλεονασμὸν τοῦ ὀ).

2. Et andet Sted i samme Scholier (Bekkeri Anecd. Vol. II. p. 777) siges om Digamma (F) σύμβολον παρ' αὐτοῖς Αἰολεῦσιν ἐστίν, ἐκφωνήσεως ἔχον τῆς οἰ καὶ ὀν διαθόγγου. Og da nu F, som vi nedenfor nærmere skulle see, siden blev erstattet ved T, saa følger deraf, at og dette var baade ou og oi, og at altsaa oi, naar det var eenslydende med u, hverken kan have været oi eller φ, men allene den J-Lyd, som vi nedenfor uimodsigelig skulle see at have været ndtrykt ved u φιλόν.*) Ogfaa viser det Slægtskab, vi nylig have fundet imellem u og i i Latinen, sig ligeledes imellem ou og oi i Græskten, da f. Ex. Μοῦσα, Ἀρέθουσα dorisk lyde Μοῖσα (der atter efter Clemens Alex. Πρωτοεπτ., p. 19, Lutet. 1641, æolisk skrives Μῶσα) og Ἀρέθουσα, da Participendelsen ουσα bliver οισα, saasom φέροισα, λιποῖσα, Fut. ὑπακούσω ὑπακούσω, v. d. fl. f. Fischer ad Wellerum p. 117—118, i hvilket alt der ikke er nogen Grund til at antage oi for andet end i, i det høieste med et Slags Labial: Udspiration ui eller vi,**) som nedenfor vil sees at have været u egen, men efter en Consonant uidentivt blev ufjendelig og altsaa blot i Orthographien udtrykt ved o. Og ligesaa heds der det hos Apollon. Dysc. l. c. p. 426 om ἐμοί: Αἰολεῖς ἐμοί, βαρέως (ο: med Tonen paa næstsidste). Βοιωτοὶ δὲ διὰ τοῦ ὀ, ἐμὸν, συνήθως (ο: som sædvanligt, med Tonen paa sidste Stabelse), καθότι καὶ τὸ καλοῖ, καλόν. Λοιπεῖς ἐμὸν. hvori Modsetningen er imellem βαρέως og συνήθως, ved det tilføiede διὰ τοῦ ὀ altsaa maa tænkes γεγραμμένον, og denne Forskjel altsaa blot er orthographisk, saavel som og i i ἐμὸν.

*) En mærkelig Liighed hermed finder Sted i det hebraiske Sprog, hvor ה og ו althernere med hinanden, og naar de ei have Vocal, quiescere den ene i Schurek, den anden i Chirek. Saaledes ere Verba וו ikke sjelden og וו, og i Genes. 4, 18, benævnes een og samme Mand lige efter hinanden baade וְוָה וְוָה. Og endeligen i Slutningen af sæglerede Nomina bliver ה til ו, ו til ה, ligesom Digamma (F) til ou og oi. f. Ex. וְוָה til וְוָה, וְוָה til וְוָה.

**) Saaledes siger Terentianus Maurus p. 12:
Vice versa si sit prior U, sequatur illa (I)
Cum dico vide, contulit I sonum priori, —
Unde Æoliis litera fingitur Digammos,

eensstemmende med den hos Nygrækerne herskende Udtale, og hvori *ποιητήν* er udtrykt pitin (for piitin, altsaa ii sammentrukken til i), *κοινωνίαν* kinonian; og ligeledes i 1ste Psalmes *λοιμῶν* limmon, *ἀμαρτωλοὶ* amartoli; ligesom og overalt *v*, *ei*, *η* ved i.

7. Men fremfor alle stadfæstes den hidtil beviste Udtale af Diphthongen *oi* som *v* undertiden og som *i*, *ei*, *η*, med eet Ord som *i*, nimodsigeligen ved de orthographiske Regler, som i Mængde gives af de græske Grammatikere Herodian, Theodosius, Basilus Magnus, Moschopulus o. a. i det de anføre utallige Exempler paa, hvorledes den lignende Lyd i mangfoldige Ord maa distingveres ved en forskjellig Rettskrivning. Thi vil man endog maaskee indvende, at disse Grammatikere alle ere fra en senere Tidssalder, end den, hvis Udtale vi her søge, nemlig den som herskede i den græske Litteraturs gyldne Periode til omtrent et Par hundrede Aar f. Chr.; eller at nogle af dem, og navnlig Herodian rimeligviis er enten uægte eller meget interpoleret:*) da svarer jeg, at denne Indvendning ingen Gyldighed kan have, saalænge det ikke er med uomstødelige og historiske Grunde beviist, men kun af andre Sprogs Skrivemaade blot formodet, at der gaves en anden og ældre Udtale, end den, der har 2000 Aars og ofte endnu en ældre Autoritet for sig; eller er viist, at denne Herodian i nogen Maade afviger fra de andre Grammatikere eller hans Epimerismer fra det, vi af dem kunne lære om den Lyd, de græske Bogstaver udtrykte; ikke at tale om den Cirkel, at ville bevise Bogens Uægtighed af den deri fulgte Udtale og nægte dennes Rigtighed paa Grund

*) Denne Mening yttres (efter Boissonades Beretning) Forfatteren til Cataloget over det Kgl. Bibliothek i Paris i Beskrivelsen af de der befindelige tvende Codices af dette grammatiske Værk; og Udgiveren Boissonade slutter det Samme deels af endeel i Værket forekommende Udtryk, som aabenbare henhøre til en senere Tidssalder, deels af den falske Pronunciation og Totacismen, som skal have forledet den formeentlig senere Forfatter til mangen Feil; af hvilke to Modgrunde den første vel kan have Rimelighed, men den sidste aldeles berøer paa den falske Forudsætning om en anden ældre Udtale, end den, der beviistlig altid har været Grækernes, og hvis Rigtighed netop af dette Værk ligesom af mange andre berømte Grammatikeres Skrifter beviises. Man kan altsaa ikke forsøge denne Herodians Uttringer om Udtalen eller bruge dem til Beviis for Bogens Uægtighed, uden tillige at tillægge Theodosius, Basilus, Moschopulus og Scholiafterne til baade Theodosius og Dionysios Thrar samme Uvidenhed om deres Modersmaals tidligere Udtale, eller og geraade i samme Modsigelse med sig selv som *Σιτζε*, der paa eengang, antager Moschopulus's Autoritet for sikker og tillige forkaster den Udtale, denne næsten i hver Linie af Værket *περὶ οὐραίων* lærer; s. min Skrivelse til Keisig i Jahns Jahrbücher für Philol. 10 Bd. 1 S. 1829. p. 107. jvf. mit Svar til *Ματθιᾶ* i Seebodes N. Archiv für Philol. August 1829. N. 38 fig. Begge (saavel *Σ*. som *Μ.*) misforstaae deres Forfattere (Moschopulus og Choeroboskos), hvilke de citere som Vidner imod den nygræske Udtales Rigtighed, og bemærke derfor ikke, at de, i det de erkiende disse Grammatikere for sikke Kilder, med det Samme give denne Udtale bundet Spil.

3. Findes *oi* paa Indskrifter og i gammel Skrift ikke sjelden forvevlet med *v*, *i*, *ei*, hvilke alle komme overeens i Lyden *J*, samt med det latinske *i*, hvilket ikke kunde være bleven Tilfældet, dersom det havde havt en derfra forskjellig Udtale, da det netop er Udtalens Liighed, som giver Anledning til saadanne Forvevlinger. Exempler give de af Wetsteen (p. 186) og Eiskovius anførte *ΙΩΝΙΣΤΗΣ* for *οἰωνιστής* paa en Mynt fra Cæsars Tid (hos Occo. p. 8), og ligeledes *OMONIA* for *ὁμόνοια* (p. 362), samt paa fire Mynter af Antoninus Pius *ΟΙΚΟΣΤΟΥ* for *εἰκοςοῦ* (p. 263), foruden endeel Ord som Salmasius (not. in Capitol. 171) anfører at skrives ifleng med *oi* og *v*, (Wetsteen *ibid.*) jvf. nedenfor No. 4. Ligeledes en Indskrift i Spans Reise (I. p. 388) over Rufinus (omtrent 400 e. Chr.) hvor han kaldes *πριμοπειλαριος ο*: primipilarius. Ja endnu langt ældre *ἀFυδός*, *ἀλφαFυδός*, *κισαραFυδός* efter den nylig omtalte boeotiske Skrivemaade for *αἰοιδός*, paa den agonistiske Indskrift (s. Bøckhs Staatshaussh. der Athener II. S. 359 og 393), og *ἴππυς*, *προβάτυς*, *τύ ο*. fl. for *ἵπποις*, *πρᾶβάτοις*, *τοί*, paa den Orthomeniske, og *ΠΣΟΙΚΗΕ* for *ψυχή* i inscr. Herodis Att. hvilket Alt, sammensignet med de øvrige Grunde, ikke kan forklares om nogen forskjellig Udtale, men blot om en forskjellig Skrivemaade af een og samme Lyd. Ja som blot i visse det sig i *οἶκος*, Lat. vicus, ogsaa skrevet *Εἶκος* (s. Bøckh Staatsh. II.) hvoraf sees, at *o* som Digamma med *i* i Ordets eller Stavelsens Begyndelse har, ligesom *v* (s. nedenf.) givet Lyden *vi*.

Med en betydelig Mængde Exempler af de boeotiske Indskrifter forsyner os her atter Bøckh i hans Afhandling de dialecto Boeotica (Corp. inscript. græc. p. 723 sqq.), skjøndt i en ganske anden Hensigt, da han deraf vil vise, at den boeotiske Dialekt var den raacere, hvoraf den nuværende nygræske Udtale skulde være opstaaet; hvilket imidlertid kun er en Formodning, der allene grunder sig paa Liigheden af begge (at Boeotica & hodiernæ pronunciationis *similitudo probabile*-reddid, e rustica vetusta natam esse recentem. p. 718, col. a.), men som ligesaa lidt beviser Noget, som den selv i nogen Maade er bevistelig. Thi hvad det sidste angaaer, da er det saa langt fra at være grundet paa nogen historisk Beretning, at det meget mere er alt for usandsynligt, at den boeotiske Dialekt, der var indskrænket til en enkelt liden Egn, hvis Beboere endydermere havde Ord for at være de dumme i Grækenland (hvo fjender ikke Horatsius Boeotum crasso in aere natum, og Corn. Nepos's Dom i Alcib. 11?) og ikke vides at have sammesteds i senere Tid spillet nogen fortrinlig vigtig Rolle eller udsendt Colonier til andre Egne, før da det efter Bøckhs Mening kun skulde være Landmændene, hvorfra den skulde være udgaet, — at denne Dialekt, siger jeg, skulde have udbredt sig saaledes, at den var bleven og nu i et Par Tusende Aar har været den ene herskende ikke blot i det egentlige Grækenland, men i alle græsk talende Egne, hvorfra utallige Beviser raabe os imøde (blot paa Eiskovius's Tabeller mellem 3 og 400 utimodsigelige). Og ikke mindre usandsynligt er det, at den raac, af Aristophanes til Latter fremstillede, Bondetale skulde have været den blødere, finere, graziosere (hvilket man jo ikke kan nægte at den nygræske er, da nogle af dens Modstandere jo endog anføre dens formeentlige Mangel af Kraft som et væsentligt Beviis imod den), de Danendes Sprog derimod det haardere, bredere, fuldere, hvori det boeotiske, romeriske og nygræske *Π i ρ α υ s*

skulde have lydet Peiraieus , Achais Kairois , Tri Hæra o. s. fl. ja, at Disse, endog i de første Aarhundreder, da Videnskabelighed endnu herskede blandt Grækerne og Sproget især studeredes og behandlede saaa omhyggeligen af Grammatikerne (thi allerede den Tid finde vi Exempler nok paa denne Udtale) skulde have optaget denne de raae Landmænds Udtale; og at endelig ikke en eneste af Grammatikerne, hvilke jo dog maatte vide Noget derom, med et Ord omtaler nogen af disse to besynderlige Begivenheder. Hvor langt naturligere vil man ikke af den Riighed, som Ordene efter den boeotiske Skrivemaade have med de samme i Nygræken, slutte, at de Bogstaver, som Boeoterne i saadanne Ord benyttede, ikke have havt forskjellig Udtale fra dem, som brugtes af de øvrige Græker, Forskjelligheden altsaa blot har været orthographisk (f. Ex. at den Lyd, der hos de andre betegnedes ved α , hos Boeoterne har været betegnet ved ν), især da saa mangfoldige andre Beviser gjøre det utvivlsomt. Og saaledes burde man i Dialekterne gjøre Forskjel imellem hvad der er virkelig forskjellig Lyd (f. Ex. naar dorisk α bruges for ω , eller η for α), og hvad der blot er forskjellig Betegningsmaade for een og samme Lyd, eller orthographisk Forskjellighed (f. Ex. naar ϵ bruges for ι , eller ν for $\omicron$). Hvoraf ogsaa følger, at Dialekternes Afbigjælfes Intet bevise, hvor det ikke først af andre Data er afgjort, at de forskjellige Bogstaver virkelig havde forskjellig Lyd, hvilket hverken er paaagtet af Hermann, naar han i sin Bog de emend. rat. gr. gr. anseer Dialekterne for saa ypperligt et Middel til at udfinde den gamle Udtale, endstjændt man paa den Maade kan faae næsten enhver Udtale ud for hvert Bogstav; eller af Bösch, naar han her anseer Boeoternes Udtale, fordi de brugte andre Tegn (f. Ex. ν for $\omicron$), for forskjellig fra de andre Grækernes. Er det derfor af andre Beviser klart, at ν og α , og hos Wolerne F, ikkun vare forskjellige Tegn for een og samme Lyd, hvilket Bösch ikke vil kunne nægte, idetmindste ingen af hans anførte Grunde afbeviser, da blive netop alle de af ham fra Indskrifterne hentede Exempler paa ν for α en Stadfæstelse af den ved andre Beviser godtgjorte Lydslighed af disse tvende Tegn; f. Ex. naar der i de paafølgende Indskrifter læses Fυκία for οικία , ἀγρυκίχιος for ἀγοικ , ἀφοιδός for αοιδός , κατάλυπον for κατάλοιπον , Ούναρχος af Δύνα for δοίνη , τῷ for τοί , ἵππυς for ἵπποις o. d., hvor α ikke var andet end ν og det er, idetmindste efter en Consonant, d. s. s. simpelt ι , maastee i Begyndelsen af Ordet og efter en Vocal med en Labialadspiration af æolisk Digamma, lydende omtrent som vi. At dette virkelig er saa, og ν og α ikkun vare forskjellige Tegn for een og samme Lyd, beviser fremdeles det allerede ovenfor citerede og ligeledes af Bösch derpaa anførte men misforstaaede Sted af Apollon. Dysc. de pron. $\text{Αιολεῖς ἔμοι βράβως}$ (d. e. paroxytoneret), $\text{Βοιωτοὶ διὰ τοῦ ὄ ἐμῷ}$, συνήθως (d. e. paa sædvanlig Maade, altsaa oxytoneret, ligesom ἐμοί ; saa at Bösch altsaa urigtigen conjicerer ἐμυ , hvilket jo hverken i Henseende til Accentuationen eller til Endevocalen kunde kaldes det sædvanlige; og Forskjellen imellem dette og ἐμοί følgerlig ei kan af Forfatteren være sat i det blot forskjellig orthograferede ν) $\text{καθότι καὶ τὸ καλοὶ καλῷ}$; paa Dansk: Wolerne skreve Ordet e m i ἐμοί med synkende Tone, Boeoterne ἐμῷ ved ν paa sædvanlig Viis (d. e. med stigende Tone) ligesom de skreve καλοὶ (falsk) καλῷ (med ν og stigende Tone). Om anden forskjellig Udtale, end den, Accentueringen giver, er her ikke Tale. Ligeledes anføres af samme Apollonius om Skrivemaaden af Pron. οἷ : $\text{Αιολεῖς σὺν τῷ F, Βοιωτοὶ συνήθως τὸ ὄ}$ (thi saaledes Bekker rigtig for ε) μεταλαμβάνουσι , d. e. Boeoterne ombryt paa deres sædvanlige Viis ν for F, altsaa blot forskjellige Tegn for α . Thi Choroboskus's Anmærkning til Theodosii canones (Bekk. Anecd. p. 1215): $\text{ἔτι δὲ προσθεῖναι (τῷ κανόνι) καὶ χωρὶς τοῦ ὄ τοῦ μακροῦ τοῦ γινομένου ἀπὸ τροπῆς τῆς οἰ διφθόγγου παρὰ τοῖς Βοιωτοῖς}$, $\text{τούτου γὰρ ἐπὶ τέλους ὄντος πολλάκις τρίτη ἀπὸ τέλους πίπτει ἢ ὄξεϊα τὸ γὰρ Ὅμηροι τρέποντες τὴν οἰ διφθόγγον οἰ}$

Βοιωτοὶ εἰς τὸ ὕ μακρὸν προπαροξύνοισι καὶ λέγουσιν. "Ὀμηροῦ" omhandler kun Accentnationen, at den nemlig falder paa tredje Stavelse fra Enden uagtet den korte Endelse *oi* forandres til langt *υ*, hvoraf altsaa ikke følger at Lyden, men blot at Quantiteten er forandret. De af Bødkh anførte Steder, hvor *oi* boeotisk forvandles til *υ*, ere altsaa ikke beviisligen andet end orthographisk Forskjellighed. Og da dernæst *o*, som han videre bemærker, undertiden bliver til *oi* beviser ikke andet, end det vi ovenfor have viist, at ligesom i Latinen Lyden *u* i visse Ord forfines til *i*, saaledes blev ogsaa det *υ* lignende *o* forfinet til det med *i* lige lydende *oi*, hvis *o* da kun af etymologiske Grunde beholdtes, som Mærke paa Oprindelsen. Det Samme var Tilfældet, hvor *oi* forandredes til *oi* (*o*: *oi* til *i*), hvilket og tilkjendegives ved de anførte Ord af Etym. M. (p. 224, 36) *οἱ γὰρ Βοιωτοὶ τὸ ὠ καὶ ἰ (ω) εἰς τὴν οἰ διφθογγον* (*o*: til den med to Tegns skrevne Enkeltsyd *i*, s. ovenfor S. 9 fgg.) *τρέπουσι, τὸ πατριῶς πατριῶς λέγοντες καὶ τὸ ἡρωῖος ἡροῖος* (d. e. patrios patrios, iroios iroios). I alt Dette ligger altsaa aldeles intet Beviis for nogen Udtale af *oi* som *oi* eller *o*, men tværtimod mere Grund til at antage, hvad der af andre Data er beviisligt, at Diphthongen *oi* var ligelhyndede med *υ* eller *i*, at det boeotiske *υ* kun var en forskjellig Skrivemaade for det almindelige *oi*, og at det *i* *oi* forekommende *o* var pleonastisk og blot indfudt (*ἐγκείμενον*) for at tilkjendegive Diphthogens Etymologie af det oprindelige *o* eller *ω*. I alt Fald har denne Forklaring ikke mindre Sandsynlighed end Bødkhs ubegrundede Formodning, og stemmer, hvad hans ikke gjør, med alle de andre historiske Beviser for Udtalen af Diphthongen *oi*.

4. Fremdeles bevise ikke saa græske Ord ligeledes ved deres dobbelte Skrivemaade, at Diphthongen *oi* maa have tilkjendegivet den samme Lyd som *υ* eller *i*. Saaledes er hos Homer *δοῖά* d. s. f. *δύω*, kun i Quantiteten forskjelligt, og *δοῖός* ligeledes d. s. f. *δισσός*, hvis sandsynlige Identitet i Udtalen bestrykes af Etym. M. p. 104, hvor det hedder: *δοιάζω διὰ τῆς οἰ* (hvilket Tillæg allerede forudsætter, at der gaves en anden Skrivemaade for samme Lyd, da vel Ingen hos os behøvede at sige "d o i a z o med oi" eller "d o a z o med φ") *πρὸς ἀντιδιασολῆν τοῦ σ υ ν δ υ ά ζ ω, τοῦ σημαίνοντος τὸ συναλιζομαι, ο*: for i Skriften at adskille disse to eenslydende Ord skrives det ene med *oi*, det andet med *υ*. Ligeledes *κοίρανος* d. s. f. *κύριος*, begge af *κῦρος*. *τὰ κοῖλα* og *κύλα*, ogsaa *ἡ κυλάς*, heraf Lat. cilium, supercilium. *κοῖλος* og *κυλλός*, *κύλη*, *κύλιξ* og Verbum *κίλλω*, alle beslægtede og i Hovedstavelserne øiensynlig kun orthographisk forskjellige; og ligeledes *κοιλοιδιᾶν* af *κοῖλος* i Timæi Lex. Plat. p. 122, hvor Nuhnken beviser at det burde skrives *κυλοιδιᾶν*. *κοινός* kun ved Begyndelsesconsonanten forskjellig fra *κυνός* s. Hesychius. *λύμη*, hos Hesych. ogsaa *λοιμή*, ligesom *λοιμός* og *λιμός* hos Thucydid, hvorom nedenfor. Endvidere *λοιγός* og *λυγός*. *φλοῖσθος* af *φλοῖω* d. s. f. *φλύω*, *βλύω*, *φλέω*, *φλίω*, hvoraf Lat. fluo og pluo, og Bacchi Tilnavne *φλοῖος* og *φλυεύς*. *ρύζω*, *ρύζέω*, ogsaa skrevet *ροῖζέω*. *ρύβδην* og *ροίβδην*. Fremdeles den dobbelte Orthographie af Navnet Jæf, hos Hesiodus *Πεύς*, hos Homer *Οἰεύς* (s. Hermann de emend. rat. gr. gr. p. 41 sq.) Af hvilket alt det og viser sig, at det her ovenfor under No. 2 (S. 49) anførte æoliske *μῦσα* for det dor. *μοῖσα* ikkun er orthographisk Forskjellighed.

Ligeledes er det ubentviøt ogsaa kun Orthographien, der fordrer *oi* for *v* i Reduplicationen af *μοιμνάω*, *μοιμύλλω*, *κοικύλλω*, *ποιπνύω* o. d. sandsynlig dengang, ligesom nuomstunder i Grækenland, udtalte *mimiao*, *mimillo*, *kikillo*, *pipnio*, da Analogien taler for *J*:Lyd af Reduplicationen. Fremdeles anfører Wetsteen p. 186 af Cyrillus den Aboarsel, ei at forvekle *διος* med *δοιός*, *πανταχῆ* med *πανταχοῖ*, hvilket og røber at Forskjellen mellem *oi*, *i*, *η*, ikkun fandt Sted i Skrift. Endelig viser Ligheden af *oi* med *i* sig og i det Homeriske *ἰω* (i Dativ) og *ἰα* (i Fem.), der efter Apollon. Dysk. er d. s. s. *οἶος*, *ἰοῖα*, ligesom *στοῖχος* eenslydende med *σείχος*, s. ovenfor No. 1 (S. 49). Og paa samme Maade er maaskee og *ἰδμεν* (ioni. og dor. for *ἴσμεν*) den regelmæssigere og oprindelige Plural af *οἶδα* istedetfor *οἶδμεν*, hvis *oi* blot er forkortet til *i*, men forresten ikke forskjellig i Lyden. Endskjøndt jeg, da Andre maaskee vilde, som man hidtil gjør, ansee alle disse og lignende Exempler for dobbelte, selv i Udtalen forskjellige, Former af samme Ord, ikke vilde paa dem grunde noget Beviis, dersom de ikke aldeles stemte med alle de andre Data, hvoraf vi deels have uddraget deels endnu fremdeles skulle uddrage sikre og uimodsigelige Beviser, og som derved endmere stadfæstes, ligesom de og omvendt stadfæste dem.

5. Bekjendt er fremdeles den Liighed af Navnet *ποιητικοί* med *Πυθικοί* (*pititiki* eller sammentr. *pititiki* (ligesom *pitin* nedef. No. 6) med *Pititiki*, som efter Dio Cassius's Beretning (63, 18) kostede de tvende Sulpicier, der førte det første Tilnavn, Livet, fordi de derved syntes at formaste sig Noget imod Nero's pythiske Seire. Jvf. Keimari Ann. sammesteds. Havde man den Tid udtalt Ordet paa vor Wiis *poietikos* eller *pöetikos*, da havde de to ulykkelige Mennesker været uden al Fare. Thi om man endog med J. Lipsius (de pronunc. l. lat. p. 457) vil forandre det til *poiticoi* Lat. *pœtici* eller *petici*, gjør det, efter hvad vi ovenfor have sagt om *oe*, Jntet til Sagen, saasom deels selv *oe* var Betegnelse for *J*:Lyden, deels *E*:Lyden, som Lipsius tillægger det, hos Latinerne ofte traadde i Stedet for Grækerne's *J*:Lyd og Latinerne jevnlig ombyttede *oe* med *e*. Det franske *oe* i *coeur*, som Lipsius her vil gjøre gjældende, har, idetmindste som det sædvanlig udtales, aldeles ingen Grund for sig, end sige at *v* som liigt med *oe* skulde have havt denne Lyd. — Et lignende Beviis for Ligheden af *oi* med *v* giver Hieronymus, som (s. Wetsteen p. 190) beklager, at *κννομῶνα* i Exodus og Psalmerne er forvejret med *κοινομῶνα*, hvorom Beda yttreer, *similitudine soni per incuriam contigisse (arbitro)*, ut *cynomia* pro *coenomia* scriberetur.

6. Endnu kunne vi her med Wetsteen (p. 118) anføre et Psalterium papæ Gregorii fra det 8de Seculum, som skal bevares paa det Cambridger Bibliothek, og hvori det gamle Troesymbolum paa Græsk er skrevet med latinske og gothiske Bogstaver aldeles over-

eensstemmende med den hos Nygrækerne herskende Udtale, og hvori *ποιητήν* er udtrykt piitin (for piitin, altsaa ii sammentruffen til i), *κοινωνίαν* kinonian; og ligeledes i 1ste Psalme *λοιμῶν* limmon, *ἀμαρτωλοί* amartoli; ligesom og overalt *υ, ει, η* ved i.

7. Men fremfor alle stadfæstes den hidtil beviste Udtale af Diphthongen *οι* som *υ* undertiden og som *ι, ει, η*, med eet Ord som *ι*, uimodsigeligen ved de orthographiske Regler, som i Mængde gives af de græske Grammatikere Herodian, Theodosius, Basilus Magnus, Moschopulus o. a. i det de anføre utallige Exempler paa, hvorledes den lignende Lyd i mangfoldige Ord maa distingveres ved en forskjellig Rettskrivning. Thi vil man endog maaskee indvende, at disse Grammatikere alle ere fra en senere Tidsalder, end den, hvis Udtale vi her søge, nemlig den som herskede i den græske Literaturs gyldne Periode til omtrent et Par hundrede Aar f. Chr.; eller at nogle af dem, og navnlig Herodian rimeligviis er enten vægte eller meget interpoleret:*) da svarer jeg, at denne Indvending ingen Gyldighed kan have, saalænge det ikke er med uomstødelige og historiske Grunde beviist, men kun af andre Sprogs Skrivemaade blot formodet, at der gaves en anden og ældre Udtale, end den, der har 2000 Aars og ofte endnu en ældre Autoritet for sig; eller er viist, at denne Herodian i nogen Maade afviger fra de andre Grammatikere eller hans Epimerismer fra det, vi af dem kunne lære om den Lyd, de græske Bogstaver udtrykte; ikke at tale om den Cirkel, at ville bevise Bogens Uægtighed af den deri fulgte Udtale og nægte dennes Rigtighed paa Grund

*) Denne Mening yttres (efter Boissonades Beretning) Forfatteren til Cataloget over det Kgl. Bibliothek i Paris i Beskrivelsen af de der befindelige tvende Codices af dette grammatiske Værk; og Udgiveren Boissonade slutter det Samme deels af endeel i Værket forekommende Udtryk, som aabenbare henhøre til en senere Tidsalder, deels af den falske Pronunciation og Totacismen, som skal have forledet den formeentlig senere Forfatter til mangen Feil; af hvilke to Modgrunde den første vel kan have Rimelighed, men den sidste aldeles beror paa den falske Forudsætning om en anden ældre Udtale, end den, der beviistlig altid har været Grækernes, og hvis Rigtighed netop af dette Værk ligesom af mange andre berømte Grammatikeres Skrifter bevises. Man kan altsaa ikke forsfaste denne Herodians Uttringer om Udtalen eller bruge dem til Beviis for Bogens Uægtighed, uden tillige at tillægge Theodosius, Basilus, Moschopulus og Scholiasterne til baade Theodosius og Dionysios Thrac samme Uvidenhed om deres Modersmaals tidligere Udtale, eller og geraade i samme Modsigelse med sig selv som *Λιτζε*, der paa eengang antager Moschopuloses Autoritet for sikker og tillige forfatter den Udtale, denne næsten i hver Linie af Værket *περὶ οξεδῶν* lærer; s. min Skrivelse til Keisig i Jahns Jahrbücher für Philol. 10 Bd. 1 S. 1829. p. 107. jvf. mit Svar til *Matthiä* i Seebodes N. Archiv für Philol. August 1827, N. 3 flg. Begge (saavel *Λ*. som *Μ*.) misforstaae deres Forfattere (Moschopulos og Choeroboskes), hvilke de citere som Vidner imod den nygræske Udtales Rigtighed, og bemærke derfor ikke, at de, i det de erkiende disse Grammatikere for sikke Kilder, med det Samme give denne Udtale vundet Epit.

af at Bogen skal være nægte; eller om den store Usandsynlighed, at de gamle Grammatikere, blandt hvilke Hesychius naaer til det 4de, Sextus Empiricus, hvis Hesius om Diphthongernes Udtale er soleklart og uomstødeligt, endog ind i det 2det Aarhundrede, og som alle stemme i den Henseende fuldkommen overeens saavel med hinanden indbyrdes som med de Data, man af ældre Forfattere h. v. ikke skulde have kjendt deres Modersmaals Udtale bedre, end vi Nordboere, eller, hvis en saa betydelig Forandring var foregaaet i samme, som den, man efter Erasmus's Spøg hos os har antaget, skulde have været uvidende derom. Ja begrunde ikke endelig nuomstunder vore Philologer deres grammatiske Regler og Ordkritik fornemmelig ved de græske Grammatikeres Autoritet? Hvi da i denne ene Punct mere end i de øvrige nægte dem vor Tillid? Og at nu disse ligesaavel i Henseende til *oi*, som i Henseende til de andre Diphthonger samt *η*, stadfæste den nygræske Udtales Rigtighed, vil blive indlysende af følgende Prover.

a) I bemeldte Herodians *Επιμέρισμοι* (udg. af Boisfonade i Paris 1819) kan man næsten kaste op, hvor man vil, for at finde, at Diphthongen *oi* var, som endnu, eenslydende med *v* (og det er, som vi nedensfor skulle see, med *i*, i Begyndelsen af Stavelsen digammet eller adspireret med et Slags Labial-Articulation). Saaledes hedder det p. 10 *πᾶσα λέξις ἀπὸ τῆς βῦ συλλαβῆς ἀρχομένη διὰ τοῦ ὄ ψιλοῦ γράφεται οἶον βύθος, βύσσοσ κ. τ. λ. πλὴν τοῦ Βοιωτία, Βοιωτός, καὶ βοῖδιον κατὰ συναλοιφήν, τὸ βοῖδιον*. Ligesaa p. 24, at alle Ord, som begynde med Lyden *du* skrives med *v*, undtagen *δοῖός*, hvoraf *ἐνδοιάζω*, og *δοῖδύξ*. Ligesaa p. 60: alle som begynde med *du*, undtagen *δοῖνη* og deraf deriverede, samt *βοιμάτιον* ved Synaloiphe for *τὸ ἰμάτιον*. p. 73 sq. alle som begynde med *ku*, *klv*, *kvv*, med *v*, undtagen *κοιμᾶμαι*, *κοιτη* o. m. fl. *κλοιός*, og *Κροῖσος* (Lat. Croesus). Og paa samme Maade p. 79 om Lyden *lv*, undertiden skreven *loi*. p. 88 *μν* skreven *μοι*. p. 117 *πτυ*, med *oi* i *πτοία*. p. 121 *qv* med *v* undtagen i *ροῖζος* o. fl. p. 137 *τρν* med *v* undtagen i *Τροία* og *Τροϊζήν* (Lat. Troezene). og endelig p. 137 sqq. Begyndelseslyden *ῶ* som *πρὸ παντὸς φωνήεντος ψιλοῦται* (maa her betyde: med enkelt Bogstav *v**) f. Ex. *ὠκινθος*, *ῶδες*, ὠ ο. fl. *πλὴν τοῦ οἰᾶξ, οἴημα, οἶος, οἰωνός* o. fl. samt *οἶός* med *vi*. Og ligeledes *v* foran Consonanterne undertiden skreven med *oi* (*διὰ διφθόγγον γράφεται*). Paa samme Maade læres og i det andet Stykke af samme Bog p. 216, at oxytonerede Masculina paa *ús* maa skrives *vs*, undtagen *φθοῖς* og *οἷς*; ligeledes de paa *oios*, undtagen *οἶός* med *vi*, samt

*) *ψιλόν* modsættes saaledes andetsteds *διφθόγγον* (o: en med to Bogstaver skreven Vocallyd) f. Ex. p. 277 siges om *ἀλλέις* at det skrives *ψιλον καὶ διφθόγγον* (med *v* og *ei*), ligesom om *δοῖης, γνοῖης* o. a. *διφθόγγα καὶ ἦ*; jvf. næste Side, Linie 4.

προπαροξύτονα paa υνος, undtagen πάροις og overhovedet alle de, der komme af οἶνος (vinum). Fremdeles hedder det p. 233, at παροξύτονα paa οια skrives med Diphthongen οι, undtagen Participierne paa νῖα, saasom τετυννῖα, samt μυῖα. men ἀφῖα, ο: ἄφραυλις (Svid. ἔφραυλις), ψιλόν (ο: med enkelt υ). Samme orthographiske Distinction gjøres p. 253 mellem Verba paa ἔχω og οἴχω, paa ἔω og οἶω, ligesom hos Moschopoulos π. σχδ. p. 80 sq. og 50 sq. Af hvilket Alt altsaa sees, at Forfatteren har anseet οι for eenslydende med υ og υι, mellem hvilke to Forskjellen ogsaa kun var orthographisk. Paa Liigheden med ι, ε, η, som af Andre sees, har jeg isvrigt hos ham ingen Exempler fundet; hvilket maaskee kommer deraf, at disse sidste ikke have deres Oprindelse af den primitive U:Lyd eller i Begyndelsen af Stavelsen have den Labial-Aspiration som hine. Thi et οι og υ efter en Consonant og i daglig Tale har været en blot J:Lyd, vil uden tvivl af de andre Beviser være tilstrækkelig indlysende.

b) Det Samme som Herodian lærer Basilus Magnus, af hvis ἐρωτήματα p. 594 Eusebii anfører følgende: πᾶσα λέξις ἀπὸ τῆς κ̄ν συλλαβῆς ἀρχομένη διὰ τοῦ ν̄ ψιλῶ γράφεται, οἷον κύριον, κῦμα, πλὴν τοῦ κοῖλον, ὃ σημαίνει τὸ βαθύ, ἐξ οὗ καὶ κοιλία καὶ κοιλαινω. og p. 609: πᾶσα λέξις ἀπὸ τῆς γῆν συλλαβῆς ἀρχομένη διὰ τοῦ ν̄ ψιλῶ γράφεται, οἷον χρυσός καὶ ἕτερα. χροιά δὲ μόνον δίφθογγον. Belasti anfører det Samme under Eet, men med Exemplerne κνψέλη, χρυσός, og foruden Undtagelserne κοῖλον, χροιά, ogsaa χρυσός og χρυστός, hvilket altsaa beviser Liigheden af disse Tegns Lyd. Og Basilus levede fra 316—380 efter Chr. saa at Indbendingen mod det nydnævnte herodianske Verks Rigtighed ikke nytter stort, især da det ovenfor (S. 50) nævnte οἶκοςοῦ paa Mynter er fra den virkelige Herodians Tid.

c) En tredje Auctoritet af samme Slags er Theodosii Alexandrini grammatica ed. Goettling, Lips. 1822 paa flere Steder, f. Ex. p. 70: Τὰ διὰ τοῦ ν̄χω (δισύλλαβα p. 73) διὰ τοῦ ν̄ ψιλῶ γράφονται, οἷον ψύχω, τρύχω, σμύχω, βρύχω, πλὴν τοῦ οἴχω καὶ στοίχω (sædvanlig skrevet στείχω, som vi have seet, eenslydende med σίχω). p. 71 τὰ εἰς οἶα παρὰ τὸ νοῦς καὶ ῥοῦς καὶ χροῦς καὶ πλοῦς καὶ βοῦς γινόμενα διὰ τῆς οἶ διφθόγγου γράφονται, οἷον εὔνοια κ. τ. λ. hvilken Bemærkning vilde have været aldeles overflødig og tautologisk, dersom der ikke gaves andre Betegningsmaader for den samme Lyd, end οι. Og at dette var υ, see vi af de andre Steder; saasom atter p. 73, det samme som paa p. 70 og p. 75: τὰ εἰς οἶ διὰ διφθόγγου γράφονται, οἷον Σφιτοῖ, Μεγαροῖ, Πειραιοῖ, ἐρτανθοῖ, πλὴν τοῦ πάνυ, μεταξὺ, μεσσηγύ. og saaledes m. fl. Et. Thi lad nu endog Een paastaae, at alle disse Beviser muligens ere byzantinske Interpolationer og altsaa for nye til at bevise

Noget for den ældre Tids Udtale, saa maatte han, selv dette tilføjet, jo vel først bevise, at denne ældre Udtale havde været anderledes og gjendrive alle de andre Kjendtegn, man har paa dens Ægthed, inden denne Indvending kunde have nogen Gyldighed.

d) Den fjerde Grammatiker som lærer det samme er Manuel Moschopus; Ios fra Kreta, hvis Autoritet Lise (nu Prof. i Wien) tillægger stor Vægt og i Fortalen til sin Udgave af dennes opuscula grammatica p. IX. sq. siger, at han var Grammaticus sua ætate percelebris, ligesom og: Debent autem esse in pretio hæc opuscula non solum propter Moschopuli ipsius in re grammatica acce judicium, sed vel potius propterea, quod constat, Grammaticorum vetustiorum, eorumque maximorum, Apollonii Dyscoli ejusque filii Herodiani, Tryphonis, Hephæstionis, Dionysii Thracis, Syngeli aliorumque diligentiorum scrutatorem extitisse neminem, quam Moschopulum illum Cretensem, ut qui nobis in scriptis suis *illorum doctrinam unus fere quam sincerissime conservavit* suisque observationibus adauxit. hvilket Sammenligningen med det, vi af disse Grammatiker have, og beviser. Samme Moschopulos angiver i sit andet Werk *περὶ σχεδῶν* (Lutet. 1545) ikke allene p. 4 blandt de øvrige *ἀρτίστοιχα* (ligelydende korte og lange Vocaler) s. ovenfor p. 13, ogsaa Diphthongen *oi* som det til *v* svarende lange Vocaltegn, men oplyser dette endog ved den hele paafølgende Analyse og Sammenligning af eenslydende græske Ord, hvor det s. Ex. strax i Anledning af Ordet *κύριος* bemærkes, at nogle Ord som have denne Begyndelseslyd skrives med *v*, saafom *κύριος*, *κῆμα*, *κυλίω*, *κύκλος* o. fl. andre med Diphthongen *oi*, saafom *κοίλον*, *κοιλία*, *κοίρανος*, *κοινωνός* (jvf. ovenfor p. 52 No. 4 og p. 56 b) o. fl. blandt hvilke det er mærkeligt at der ogsaa forekommer *κοιαιζωρ* og *κοιαισιτώρ* s. qvæstor og qvæstitor, hvilket vel hidskrifer sig fra Brugen af baade *ov* og *oi* for det æoliske Digamma, j. ovenfor S. 49 No. 2. Ogsaa hos denne Grammatiker anføres sædvanligen *oi* kun som ligelydende med *v*. Men at dette dog ogsaa var en J-Lyd, ligesaa vel som *i*, *e*, *η*, sees af p. 15 sammesteds, hvor der udtrykkelig distingeres imellem *Ort* og *graphien* af *ἡμῶν* og *ὕμῶν*, som altsaa maae have været temmelig eenslydende; og hvilken Ligelyd vel og er Aarsag i, at det nygræske Sprog, ligesom maaskee allerede forud den daglige Tale, istedetfor *ὑμεῖς* bruger Ordet *σεῖς* eller *ὄσεῖς*, og istedetfor de andre Casus deraf *σᾶς*. Alle de Grunde, som der anføres hvorfor *ὑμεῖς* maa skrives med *v*, *ἡμεῖς* med *i*, (s. nedenfor angaaende Udtalen af *v*, No. 13) havde ingen Anledning havt, hvis disse to Vocaler havde lydet forskjellig; og at *η* var et J have vi ovenfor seet. Ligeledes p. 73; s. nedenf. u. samme No. 13.

8. Endelig have endnu et fra Grammatikerne henteligt Beviis i den ovenfor S. 15—17 anførte eenstemmige Diphthonginddeling af Scholiasten til Dionys. Thrax, Theo:

dosius, Choeroboskos og Moschopulos, hvoraf sees, at Diphthongen *oi* hverken henhætte til *διφθογγοι κατ' ἐπικράτειαν* (α, η, ω), altsaa ei kunde lyde som *o*, eller til *διφθ. κατὰ κρᾶσιν* (*av, ev, ov*), altsaa ei kunde lyde som *oj* med kort *o*, eller endelig til *διφθ. κατὰ διεξοδον* (*ηv, ωv, v*) altsaa ei heller kunde lyde som *oj* med langt *o* eller *oi*. Der staaer altsaa kun tilbage, at det maatte lyde enten som *ø*, ligesom *ai* lyder *æ*, men som vi ovenfor have seet det ikke kan; eller, da det er ligelydende med *v*, som vort *y*, men som vi nedenfor skulle see aldrig har været Lyden for *v*, eller endelig, — hvad der altsaa bliver det eneste rigtige, og bevises af saa mange andre Grunde — som *i*. Men da det imidlertid i saa Fald kunde synes at maatte med samme Grund være henført under *διφθογγοι κατ' ἐπικράτειαν*, som *ei*, hvori (s. ovenfor S. 15) Lyden af *e* er opslugt foran *i*, og *o* altsaa, naar Udtalen af *oi* var blot som *i*, og maatte være det: saa maa *i*: Lyden dog her have haft en egen Modification, som og vil have været Marsag *i*, at det sjældnere forveksledes med de andre *i*: Tegne, end med *v*, med hvilket det, som vi nu have seet, har været aldeles eenslydende. Og da denne Modification, som nedenfor vil erfares, ved *v* har bestaaet i en Digamming eller Labial: Abspiration som et Slags *v* foran *i*, saaoftte ingen anden Consonant begyndte Stavelser: saa er det og rimeligt, at det samme har været Tilfældet ved *oi*, især da *o* ligesom *ov* var et saadant *v*, f. Ex. i *Κοῖντος* Quintus, *οἶκος* (*Ἔνος*) vicus, men derimod denne Abspiration, ligesom den der betegnes ved Spiritus asper, inden i Ordet efter en Consonant blev uhorlig, og i saa Fald altsaa begge Tegnene, baade *oi* og *v*, lode som simpelt *i*. Grammatikernes Distinction tager saaledes uidentivt kun Hensyn til *oi* eller *v* udtalte ene for sig og uden Forbindelse med nogen foregaaende Consonant.

9. Den samme Udtale af *oi* bevise de Skrivemaader, som Wetsteen (p. 185) og Belasti (p. 79) anfører af gamle Codices, hvor Afskriverne have forvexlet *oi* med *v*, hvilke Feiltagelser tiensynlig kun have deres Grund deri, at Udtalen af disse Tegne var een og samme, nemlig som *i*. Saaledes anføres af codd. N. T. *ἄρν* for *ἄρτοι*, *δίκοια* for *δίκοια*, *λυπαί* for *λοιπαί*, *πλατοῖνονσιν* for *πλατόν.*, *ἡτυμασμένην* for *έτοιμ.*, *χλαμοῖδα* for *χλαμόδα*, *προσεκόνων* for *προσεκόνων*, *πολλοῖς* for *πολύς*, *σὺ λέγω* for *σοὶ λέγω*, *όδοπορίας* for *όδοπορίας* (jvf. *hodidocos* hos Festus), *ἐγὼ ἴδα* for *οἶδα*, *φυνίκων* for *φονίκων*. Og nu ligeledes *oi*, skjøndt sjældnere, forvexlet med *η*, i N. T. *ἐκείνη* for *ἐκείνοι*, i en Cod. af Herodot *κατηκοῦσοι* for *κατοικοῦσι*, og af Xenophon *οἱ κάλιση* for *κάλλισοι*, *οἱ ἄριση* og *μέγιση* for *-ισοι*, hvilke Beviser ere af samme Art, som de ovenfor S. 50 under No. 3 anførte ældre Forvekslinger paa Mynter og andetsteds, altsaa ikke tillade nogen Indvending om, at de først ere fra en sildigere Tid.

10. Alt dette stadfæstes endelig og af Eustathius til Homer, der ogsaa i Henseende til disse Vocaler (Jl. p. 94) anfører som *παρηγήσεις* eller *ταύτοφωνίας*, d. e. som Ordspil af eenslydende Staveller, følgende tre: *σύνλλη κοίλης ἐκ νηός* — *τὴν Ἐπειὸς ἐποίησε σὺν Ἀθήνῃ* — og *Χάρυβδεις ἀναρρόοιβδει ὕδωρ*, i hvilke *οι* ikke blot angives for liigt med *v*, men i det mellemste Exempel endog med *ei*. Og af samme Art er den Parichesis, som Minoides (p. 136) anfører af Eustath til Jl. A. p. 159 og Odyss. I. p. 1657, om Taleren Himerius, som fandt Behag i at bruge det Slags Rrim: *ὦς πον καὶ παρὰ Ἱμερίῳ ἔχει τὸ, κοιμίζει μὲν δῆμον κυμαίνοντα. ὅπερ ὁμοίως ἔχει τῷ κοιμήσε δὲ κύματα δαίμων καὶ Φυλέα φίλον μακάρεσσι θεοῖσι*, hvor altsaa *οι* var liig med *v*, og *v* med *i*. Thi lad end Homer ikke have tænkt paa saadanne Paricheser og disse allene være et Kunstlerie af Eustathius, saa ligger dog Anledningen til dem i Lydenes Liighed, uden hvilken Eust. ikke kunde være falden paa denne Idee.

Og efter disse sikkre Grunde for Udtalen af *οι* som *v* eller *i* lade sig nu saa meget mere tvende Steder forklare, hvorom der undertiden har været Strid: det ene, som man ikke har villet lade gjælde som Beviis for denne Udtale af *οι* paa Thukydid's Tid; det andet, som man endog har villet anføre som Beviis derimod. Hiint er det bekjendte Sted Thucyd. II. 54, hvor fortælles, at der indtil Pesten i Athenen paa den peloponnesiske Krigs Tider havde været Strid blandt Folk, om der i det gamle Drakelsvar:

Ἦξει Δωριακὸς πόλεμος, καὶ λοιμὸς ἂμ' αὐτῷ

var sagt *λοιμὸς* eller *λιμὸς*. Vel kunde nu her, som Nogle have indvendt, Athenernes Uvisshed om Draklets Mening ogsaa være tænkelig i det Tilfælde, at disse to Ord ikke saa fuldkommen lignede hinanden, da Somme kunde troe der var sagt det ene, Andre det andet, og denne Mening til Nød kunde stemme med Thukydid's Ord. Men neppe vil alligevel Nogen kunne give den Fortrin for den anden, at Uvissheden var opstaaet af den store Liighed, som *λοιμὸς* og *λιμὸς* i Udtale havde med hinanden, naar til samtlige foranførte Beviser for F: Lyden af *οι*, samt den vigtige negative Grund, at der ikke for nogen anden Udtale deraf gives et eneste sikkert historisk Beviis, endnu komme følgende væsentlige Omstændigheder: 1) at Draklerne, som bekjendt, elskede og søgte flige tvetydige Udtryksmaader, for at være sikrede for at bebreides nogen Feiltagelse i hvordan end Udfaldet blev. Ganste af dette Slags er just i Henseende til *v* og *i* det gamle Drakel, som anvendtes paa Slaget ved Salamis, Herod. 8, 96:

Κωλιάδες δὲ γυναικες ἐρετροῖσι φρίξουσι eller *φρύξουσι*,

hvor Meningen var forskjellig eftersom man skrev Ordet med *i* eller med *v*, men for Dret Forskjellen ikke let at bemærke. 2) at andre med *λοιμὸς* beslægtede Ord ogsaa havde en dob-

belt Orthographie, f. Ex. *λοιμή* og *λύμη*, *λοιμός* og *λυμός* (jvf. ovenfor S. 52 No. 4), saa at *λοιμός* rimeligviis og kan have været ligelydende med *λυμός*, og d. e. med *λιμός*. og endelig 3), hvad der er Hovedsagen, at Thukydid selv siger, at man nu forstod det af Draklet brugte Ord om Pesten (*λοιμός*), en anden Gang maaskee vilde forstaae det om Hungerensnød (*λιμός*), hvilket ikke kunde siges, naar det var to forskjelligt lydende Ord: Draklet var nemlig kun mundtligt givet og forplantet, og der siges ikke, at man stred om, hvilket af to Ord der var brugt (*ὁπότερον τῶν ἑπειῶν ἐλέχθη*, eller noget Saadant), men: hvilken af Delene, enten Pest eller Hunger, der var benævnt (tilkjendegivet) ved det af Draklet brugte Ord (*ἐγένετο μὲν οὖν ἔρις τοῖς ἀνθρώποις, μὴ λοιμὸν ὠνομάσθαι ἐν τῷ ἔπει ὑπὸ τῶν παλαιῶν, ἀλλὰ λιμόν*). Thi anderledes kan Stedet ikke efter nogen nægiagtig Fortolkning forstaaes. Og saaledes er da dette Sted et gyldigt Beviis for at lige: saabel paa Thukydid's Tid, som senere, *oi* var udtalt som *i*; idetmindste kan det paa ingen Maade give noget Beviis for det Modsatte, som endog Checus og efter ham Metcherk meente. — Imidlertid vil jeg dog ikke nægte, at det — skjøndt ei paa Grund af dette Sted, men fordi *λοιμός* og *λιμός* undertiden nævnes i Forening som to jevnfides følgende Ulykker — ikke er sandsynligt, at de skulle have lydet fuldkommen eens, da man, naar f. Ex. Een sagde: *limos* kæ *limos*, eller endnu mere: *limos* kæ *u limos*, ikke vilde kunne vide, hvilket af Ordene der skulde betyde Hunger og hvilket Pest. Ogsaa begrundes denne Tvivl ved de ovenfor anførte orthographiske Distinctioner hos Grammatikerne, som stedse advare imod at confundere *oi* med *v*, og derimod kun sjelden med *i*, *ei*, *η*. Men da denne Forvirring dog saa ofte andetsteds finder Sted, og *oi*, hvad vi af saa mange Beviser have seet, saavel som det dermed eenslydende *v*, hvad vi nedenfor skulle see, maa have høret et *J*, saa kan Forskjellen ikkun have været meget fin, saa at den vel i daglig Tale for det Meste blev ubemærket; og *oi* og *v* altsaa ikke have været vore Lyd *oi*, *ø* eller *y*, der jo tydelig adskilte sig fra *i*, men muligen den samme som er sandsynlig i Begyndelsen af Ordet, hvor *oi* og *v* vare et labialt adspireret *J*, omtrent som *vi* eller *ui* med et meget svagt consonerende *u*, og altsaa *λοιμός* maaskee været udtalt omtrent *l^uim^us* eller *lvim^us*. Denne Adspiration blev naturligviis u kjendelig efter de fleste Consonanter, og saaledes blev det en Folge, at Lyden af *oi* og *v* ogsaa let kunde blive den samme som af et simpelt *i*, eller, at *J*, som Grammatikerne sige, var *πιλόρ*; istedetfor at det isoleret udtalt var *δαοὺ* (adspireret).

Ikke mindre, end Chef ved dette Sted af Thukydid, har Liscovius feilet i Fortolkningen af det andet Sted af en ældre Forfatter, hvori han troer at finde Beviis for, at *oi* ikke lod som *i*, og deraf altsaa slutter, at det efter den Tid maa være i Udtalen gaaet over til

den Lyd af *i*, der fra Christi Tider af er uimodsigeligen vis. Dette Sted er hos Demetrius *περὶ ἐρμηνείας* c. 73 (ed. Schneideri p. 35) og lyder saaledes: *ἐν δὲ τῷ οἴῃν οὐ μόνον διαφέροντα τὰ γράμματά ἐστιν* (nemlig *οι* og *η*), *ἀλλὰ καὶ οἱ ἦχοι*, (nemlig) *ὁ μὲν δασύς* (*οἰ*), *ὁ δὲ ψιλός* (*οἰ*: *η*). *ὥστε πολλὰ ἀνόμοια εἶναι*. Her mener nu L. at *πολλὰ ἀνόμοια* hentyder paa flere Forskjelligheder, end de to angivne, hvilke det dog 1) vilde være besynderligt at Forfatteren ikke skulde have nævnt, naar han af dem gjør Slutningen: saa at (*ὥστε*). Man pleier dog ikke at drage Slutninger af det, man ikke har nævnt. Eller skulde det maaffee ligge i Udtrykket *ἦχοι*, da 2) tilkjendegiver jo Forfatteren selv udtryffeligt, hvilken Lydsulighed det er, han mener, den nemlig, at den ene Lyd var *δασύς* (adspireret), den anden *ψιλός* (uadspireret), hvilket ikke var Tilfældet ved det Ord *ῥῶς*, mod hvilket han sætter *οἴην*, da i *ῥῶς* begge Vocalerne vare *ψιλά*, og derimod den egentlige Vocallyds Forskjel, hvis han havde meent den, imellem *η* og *ω* jo var saa stor, at han ikke havde behøvet noget andet Exempel. Kun naar begge Stavelses have eens Vocallyd (*hi:i*n eller *ϕhi:i*n), kan man begribe, hvor Forfatteren kan sige: "Lydene ere forskjellige, da den ene er adspireret, den anden ikke. Havde han udtalt *hoi:een* eller *hϕ:een*, da vilde han vel hellere have gjort opmærksom paa denne kjendeligere Lydsforskjel. Thi hvad endelig de *πολλὰ ἀνόμοια* angaaer, som egentlig gjøre L. Skrupel, da sees let, at dette Ord ikke maa tages saa bogstaveligt, saasom det jo slet ikke er unaturligt, at naar Forfatteren har nævnt flere end een Forskjellighed, han da kan kalde dem mange, og sige; "her ere ikke blot (som i det foregaaende Ord) Bogstaverne, men selv Lydene ulige, saa at her ere mange (*οἰ*: flere) Uligheder." Og saaledes behøver jeg nu ikke engang at tage Hensyn til Usikkerheden af den Forudsætning, at Forfatteren af denne Bog skulde være Demetrius Phalereus, hvilket Liskovius uden Omstændigheder antager, uagtet det dog (s. Schneiders præfat. p. XII.) er sandsynligt, at det efter Th. Gales Mening snarere maa have været den Demetrius, som efter Diogenes Laertius skal have skrevet *τέχνας ῥητορικὰς*, og som Galenus ad Epig. c. V. kalder en Alexandriner, der levede paa Marc-Aurels Tider, paa hvilke *οι* selv efter Liskoviuses Tabeller ikke havde anden Lyd end *i*.

Da nu saaledes de to eneste historiske Beviser, man har troet at kunne anføre imod den ved alle de andre stadfæstede Udtale af *οι* som *v* eller *i*, intet bevise imod samme men tværtimod endydermere ganske stemme med disse; da denne Udtale lige til Sprogets ældste Tider lader sig deels spore deels tydeligen bevise; da de græske Grammatikere, af hvilke vi fornemmeligen ose vor græske Sprogkundskab, lære den udtryffeligt og ingen anden kjende; og da endeligen de nyere fra fremmede Sprog hentede Meninger om en *οι*, *ϕ*: eller *ϕ*: Lyd

ere, som den hele Erasmiſke Theorie, blotte Hypothefer, der mangle af kritiſt: hiſtoriſt Begrunding: ſaa er den nygræſte Udtale og i denne Punkt ſtadſæſtet ſom den ene rigtige, og det hoiſte, den kan mangle, er maaffee i nogle Ord den Udſpiration, der oprindeligen kan ved Digamma være givet *ʒ*: Lyden *oi*, endſkjøndt det er muligt, at ogſaa den kan hoſ nœiagtig talende Græker endnu findes udtalt hvor de Gamle udtalte den; thi, ſom vi have ſeet, har dette langt fra i alle Tilfælde, og vel meeft kun i Ordets Begyndelſe, været iagttaget. Og ſpørger man nu, hvorledes Grækerne da have kunnet falde paa, at ſkrive Lyden *ʒ* med ſaa mange andre og endydermere ſammensatte Legn, naar de derfor havde det ſimple *i*, og i Særdeleſhed ved *oi* at indſkyde det overflødige, ja endog hinderlige *o*, naar den ſamme Lyd udtryktes ved *v*: da er Grunden viensynlig den ſamme, ſom den, hvorfor man i ſaa mange andre Sprogſ Orthographie ofte har fulgt Etymologien iſtedetfor Lyden og brugt Diphthonger iſtedetfor Vocaler. Hvorfor ſkrive f. Ex. Latinerne *tragoedia* naar de dog ſagde *tragedia*, og utallige ſaadanne? hvorfor de Franſke *paix*, *tenoit*, *tenoient*, naar Lyden dog var den ſamme ſom *e* i *père*; hvorfor Tydſkerne *Liebe*, naar dog det ſamme kunde ſkrives *Libe*; og vi *ʒædre* forſkjelligt fra det ligelydende *bedre*? om hvilke Ord dog vel Ingen vil paafſtaae, at de oprindeligen have heddet *παῖρ*, *Λιῖβε*, *Γαῖδρε* o. d. Og ſaaledes have da og Grækerne, ſaaofte *ʒ*: Lyden i et derivet Ord traadte i Stedet for Stammens *o*, beholdt dette ved Siden af *i*, ligesom derimod *v* hvor Stammen oprindelig havde et *V*, og *ei* eller *η* hvor den havde *ε*. ʒ. Ex. i Genitivendelſen *οιο* af det oprindelige *οο*, i Nom. Pl. paa *οι* (Latinerne *i*) af Sing. paa *οσ*, i Optativets *οι* af Indicativets *ο*, i Perff. og Nomina med *οι* (ſaaſom *οἶδα*, *λέλοιπα*), af Præſentia med *ει* (i Stammen og Mor. 2 fort *i*), analog med Perfectets og Nominernes *ο* af Præſentis *ε* (ſaaſom *τρέπω*, *τέτροπα*, *τρόπος*) jvf. ovenf. S. 49, L. 3. Saaledes ſiger og Choeroboskos *περὶ προσηδίων* (i Bekkeri Anecd. gr. II. p. 709), at det ældre *ἄιδῆ* (*ἄιδῆ*) var bleven til *ἰοιδῆ*, *ἐπειδῆ οἱ μεταγενέστεροι καὶ διὰ ῥήματος ἐτόπωσαν τοῦ ἀείδω τὸ λέγω. ἐντεῦθεν γέγονε τὸ ἰοιδῆ ἢ προή, κατὰ τὸν κανόνα τὸν λέγοντα "τὰ ἔχοντα τὸ ε̄ ἐγκείμενον* (i ſkrævet med *ει*) *ἐν τοῖς ῥήμασιν ἔχουσι τὸ ὀ ἀντιπαρακείμενον ἐν τοῖς ὀνόμασι*. Ligeledes i mange Ord, hvis Hovedſtavelſe oprindelig var *o*, ſaaſom *ἐποίησε* paa inſcr. *Sigea ἐποίησε*, *προή* ion. for *προή*, *ποιῶν* dor. *ποιῶν*, ſamt att. *ποιεῖν* og *ποίημα*, ſædvanlig *ποιεῖν*, *ποίημα*. jvf. Fischer ad Well. I. p. 94, Boeckh corp. inſcr. gr. p. 724 init. Maittaire de dial. p. 8, og her ovenfor p. 21. Iøvrigt ogſaa, ligesom vi ſtundom bruge *æ*, undertiden uden etymologiſt Grund, blot fordi Analogien syntes at kræve det.

Men fra dette ſaaledes udtalte *OI* adſkiller ſig, ikke i den ældre Uncialſkrift, men i den ſenere mere fuldkomne Currentſkrift, følgende tvende Tilfælde:

a) Hvor *oi* ikke var Diphthong, men to særskilte Vocaler, hvilken Diæresis i Cursivskriften distingsberedes ved det sædvanlige Trema. f. Ex. *ōis*, maaskee endog i Udtalen adskilt ved et Digamma *ōFis*, ligesom Lat. *ovis*. Ligeledes hos Aristophanes (Acharn. 789) efterlignes Svinenes Brynten ved Udtrykket *κοι, κοϊ*, ligesom Fræernes *κοῶξ, κοῶξ*, af to Stavelser, og derfor urigtigen af Böttiger etsteds anført som Modbeviis mod den nygræske Udtale, fordi Svin ikke gave den Lyd *ki*, men hvilket heller ikke efter den nygræske Udtale er Tilfældet, saasom det adskilte *κοϊ* ogsaa deri udtales *koi*, en Betegning der vist nok er naturligere for Tingen, end det erasmiske *koi*. Saa forkeerte ere sædvanlig de Beviser, hvorved man siden Erasmi Tid har villet bevise Fordærvelsen af Sprogets Udtale hos den græske Nation selv! Denne Forskjel af *oi* og *oi* er analog med Forskjellen imellem de andre Diphthonger *ai, ei, η, φ, υ* og de adskilte *ai, ei, ηi, ωi, υi*, samt tilkjendegives ligeledes i Latinen ved en forskjellig Skrivemaade, da Diphthongen *oi* skrives *oe*, de adskilte Vocaler *oi* derimod med *oi* eller *oj*, hvoraf *i* som *j* forbindes med en paafølgende Vocal; f. Ex. *Τροία* Lat. Troja af det æol. *Τροῖα* eller *Τρωῖα* af *Τρώς, Τρωῆς* f. ovenfor S. 45; og ligeledes omvendt skrives de latinske Navne *oj* paa Græsk *oi*, f. Ex. Boji hos Strabo stedse *Βόιοι*, ligesom Cajus *Γάιος*, Pompejus *Πομπήιος* o. d. hvilket og udtryffeligt læres af Priscian (p. 31): *OE* quando per *διαίρεσιν* profertur in Græcis nominibus, et Græcam servat scripturam (*oi*); pro *O* enim & *I* ponitur; quæ (sc. vocalis *I*) tamen locum obtinet duplicis consonantis, ut Troja (Trojja), Maja (Majja; jvf. Quintilian I. 4, 11). In hoc quoque *Æoles* sequimur; sic enim illi, dividentes diphthongum, *κόλον* pro *κοῖλον* dicunt. Thi at Betegningen af denne Diæresis enkelte Gange, saasom i *Τροῖα, Μαῖα, Ἀχαιῖα* og *Αἴας*, ikke er bleven iagttaget, er sandsynligviis enten kun en Skjædesløshed og Inconsequents i Brugen, som ikke beviser noget imod Analogien af det latinske Sprog, eller og det er en Undtagelse, saa at de adskilte Vocaler i disse Ord paa Græsk ere blevene sammentrufne til Diphthonger, i Latinen derimod er fulgt den æoliske Udtale, hvor de lode særskilte, og derefter altsaa ere skrevne *aj, ej, oj*.

b) Hvor *OI* paa de ældste Jndskrifter, førend Tegnet Ω eller ω var indført, forekommer iftedetfor Ω_i (ω), *O* altsaa gjældte for langt *o*, efter hvilket da *i*, ligesom i *Ai* for *a*, var stumt og blot i Orthographien vedligeholdt; f. Ex. i Marm. Oxon. *HOAOI TOI IIPLANΣIOI IEPA ΠYTNIOI* ὀδῶ τῶ πριανσίῳ ἴερα πτυνίῳ, eller i Bøckhs corp. inscr. p. 34 baade *TOI ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΙ* med *oi* som *i*, og *TOI AI* for τῶ *Ai*. Ligeledes samme steds p. 43 o. fl.

Om *ou*, *ω*, *ω*, *ωυ*.

Som ovenfor er bemærket, deelte det lange *O* sig i tvende tydelig adskilte Lyd *u* (*ou*) og aabent *o* (*ω*), hvorom vi nu kunne være saa meget kortere, som der om denne ogsaa i det Nygræske herskende Lyd ikke har været nogen synderlig Controvers; thi Dawes's forunderlige Hypothese (i *Miscell. crit.* c. 4), at *ou* skulde have lydet *ou*, er for lidet antaget til at den skulde behøve nogen anden Gjendrivelse, end den, der ligger i det nu strax Følgende. Men mærkeligt nok er det, at denne Diphthong allene har undgaaet de erasmiske Novaturationer, da her dog var samme Grund til at gjøre den til vor Diphthonglyd *ou*, som naar man har gjort *av* til *au* eller *ai* til *ai*, samt maatte være ligesaa ubegribeligt, hvorfor Grækerne her have brugt to Vocaler til en enkelt Lyds Betegning, som ved de andre Diphthonger; saa at det vilde være en besynderlig Inconsequent's, at antage hiint, uden med Dawes at antage dette tillige. Men at *ou* ligesaa lidt som nogen af de andre Diphthonger er nogen af vore Dobbeltyd, men blot et *u*, viser 1) dets Brug i latinske Navne for det latinske *u*, saasom hos Polyb Postumius hedder *Ποστούμιος*, Sulpicius *Σουλπίκιος*, Junius *Ίούνιος*, Duillius *Δουίλιος* o. d. ved Siden af hvilket dog og har hersket den gamle Brug at skrive Lyden *u* med *o* (s. ovenfor S. 42 fg.), f. Ex. Publius *Πόπλιος* o. d. Thi at *u* undertiden udtrykkes ved *ei* i Navne som *Αείμιος*, *Αείκουλλος*, hvilket Buttmann vil udlede af en Bestræbelse efter at henzbringe romerske Navne under græske Etymologier (f. Ex. af *λευκός*), lader sig rimeligere forklare af den i Græssen sædvanlige Ionisme og Dorisme af *ev* for *eo*, der i visse Forbindelser, f. Ex. foran *κ*, kan have faldet Grækerne naturligere; men i alt Fald blot er en Forandring af disse Navnes Udtale, som ikke beviser, at Tegnet *u* eller *ou* nogenstinde skulde have lydet *ev* (*ev* eller *ef*). Thi selv *λευκός* er, som man kan see af dets første Bemærkelse "Ι υς, σκινενενδε," beslægget med det latinske *lux* og *luceo*. Grækerne sagde ventelig saaledes *Αείμιος* for *Lucius* ligesom Franskmændene *Charles* for *Carolus*, Lydskerne *Heinrich* for *Henricus* o. d. — At *ou* var Enkeltlyden *u* bevises 2) fremfor Alt af Stedet hos Sextus Empir. s. ovenfor S. 13—14, hvor det udtryffeligt om *ou* hedder: *ἐπει καὶ ὁ τοῦ ὄν (φθόγγος) μονοειδῆς καὶ ἀσύνθετος καὶ ἀμετάβολος ἐξ ἀρχῆς ἄχρι τέλους λαμβάνεται, ἔσαι καὶ οὗτος στοιχείον.* samt 3) af Terentians Vers

Græca diphthongus OT literis tamen nostris vacat
Sola vocalis quod V complet hunc satis sonum.

og endelig 4) af dets Brug som *v* (f. Ex. i *Ουαλέριος*, *Valerius*), hvortil Tegnet *ou* ei kunde have været anvendt, dersom det havde været udtalt *ou*. Vel anfører Eiskovius af nogle

græffprægede Mynter fra Jul. Cæsars og Domitians Eder Ordene ΔΟΥΚΤΑΤΩΡ og ΟΥΛΑΤΟΣ for Dictator og ὑπατος, hvoraf han slutter, at *ou* maa have havt en mere spids end bred Udtale og have lydet imellem *u* og *ü* (Skulde vel være, mellem *u* og *i*). Men efter al Næmnelighed gjælder det snarere omvendt, da *J*: Lyden, som vi ovenfor have seet, i det ældre Sprog saa ofte var *u*, hvad især sees hos Plautus, og det altsaa enten var Levning eller Affectation af det gamle Sprog, naar man endnu inellemfunder brugte *ou* for *i* og *v*, lige som Virgil har *o*lli for *illi*, og Callust jævnlig samme Archaisme af *u*. Muligen kan og οὔπατος være det i Eet skrevne ὀὔπατος. Det staaer altsaa fast, at *ou* til enhver Tid ikkun har været Betegnelse for Lyden *u*, og intet Andet.

Men ligesom nu det græske *ou* svarer til det latinske *u*, saaledes kan det og, ligesom dette, foran en Vocal bruges som Consonant *v*, hvilket har den naturlige Grund, at *ua*, *ue*, *ui*, hurtig udtalt sammen, af sig selv lyder *va*, *ve*, *vi*. Paa samme Maade finde vi og det latinske *u* som *v* udtrykt i Græffen ved *o*, der, som vi have seet, og gjældte for *ou*, eller *qu* givet ved *uo*; f. Ex. hos Polyb og Appian Quintus Κοῦντος, og hos Aristophanes κοῦς, i een Stavelse quax. Saaledes skrives da de romerske Navne Valens, Valerianus, Varro, Helvius hos Dio Cass. Οὐάλης, Οὐαλεριανός (hos Andre Βαλερ.), Οὐάροων, Ἐλουῖος; hos Appian Viriathus Οὐιρίαθος, Torqvatus Τορκουάτος, Varro Οὐάροων og Βάροων; og *ou* findes brugt ifleng med *β*, *v* og Digamma, der alle bruges som *v*, saasom paa Mynter af Titus Φλάβιος, Φλάβιος, Φλάουιος, alle for det latinske Flavius.

Ligesaa lidet er der nogen Strid om Lyden af *ω*, hvilken Alle erkjende for, og alle Beviser stadfæste at være et langt *o*, hvis Tegns vi S. 4 have seet at være opstaaet, i Uncialskriften af *o* med en Streg under (Ω), i Cursivskriften af et fordoblet *o* (ω). Dog er denne Længde vel kun meest paaagtet i Poesie, saasom man i daglig Tale, ligesom nu hos Nygrækerne, ikkun lidet har iagttaget Quantiteten, hvilket vi nærmere skulde see i Afdelingen om Accentuationen. Beviis herfor giver i Henseende til ω Herodian Ἐπιμερισμ. p. 260, hvor det hedder, at Adverbia paa *ou* skrives med *o* μικρόν, f. Ex. ἔνδον, μᾶλλον o. s. v., undtagen χροῶν, ἐκποδῶν o. s. fl. Og ligeledes de paa *os* med ω, undtagen ἦμος, τῆμος, ἐντός, ἐκτός o. s. fl., hvilket tydeligen viser, at ω ei kan være udtalt anderledes, ja ikke engang længere, end *o*, da Undtagelserne paa første Sted af ω, paa andet af *o*, ellers ei kunde have været gjorte. Ligeledes, hvor ω endte Stavelsen, da det sammesteds hedder om Adverbia paa ὄθεν, at de skrives med *o* undtagen ἀποτέρωθεν, hvor det neppe engang var muligt, at distingvere *o* og ω, uden ved Betonningen, men som selv ofte er eens, f. Ex. i ἀποσχόμενος og ἀποσχόμεθα. jvf. Herod. Ἐπιμερ. p. 275. Her levnes altsaa endnu blot det Spørgsmaal,

om den *D*:Lyd, som udtrykkes ved *o* og *ω*, har været den Luft, som i vort *Bod*, *stor*, *Hul*, *Kunst*; eller den *aabne*, som i vort *vove*, *nogen*, *godt*, *Slot*, liig *aa*. Men da der i den Henseende intet Kriterion lader sig finde i de Gamles Skrifter, saasom denne Forskjel ikke ved skriftlige Mærker lod sig angive, begge Lydene ei heller altid lade sig skie adskille eller bestemme, saa maa her udentvivel Brugen hos Efterkommerne, d. e. hos de nuværende Grækere, gjøre Udslaget, hos hvilke den *aabne D*:Lyd, liig vort *aa*, ligesom af *ε* liig *æ*, er den sædvanligste, f. Ex. τῶν λόγων i Lyd som τὸν λόγον, med den første Stavelse som vort *v o v e*. Hvor det maatte være mere Luft, maa Grækerne's levende Møst lære.

At dernæst den uegentlige Diphthong *ω* var aldeles eenslydende med *ω*, og det underskrevne *ι* allene er beholdt i Orthographien, er klart ikke blot af de ovenfor S. 15 fgg. anførte grammatiske Distinctioner af Diphthongerne, hvor *α*, *η*, *ω* kaldes δίφθογγοι κατ' ἐπικράτειαν, i hvilke ὁ φθόγγος τοῦ ἐνὸς φωνήεντος (ο: *α*, *η*, *ω*) ἐπικρατεῖ καὶ μόνος ἐξακούεται. jvf. S. 18, Stedet af Theodosii Canones: δεῖ δὲ γινώσκειν, ὅτι οἱ γραμματικοὶ ὡς πρὸς τὴν ἐκφώνησιν ἀποβλέποντες λέγουσι, τὸ *ι* ἀνεκφώνητον εἶναι, ἥνικα ἐνεθῆ ἢ μετὰ τοῦ *α* μακροῦ, ἢ μετὰ τοῦ *η*, ἢ μετὰ τοῦ *ω*, οἷον χρέση, τῷ σοφῷ, τῷ Αἰνεῖα κ. τ. λ. og fremdeles sammesteds p. 1187: δεῖ προστιθέναι, "χωρὶς τῶν κατὰ διάλεκτον" ἐπειδὴ οἱ Αἰολεῖς ταῖς εἰς *ω* ληγόνουσις δοτικαῖς οὐ προσγράφουσι τὸ *ι* (τῷ Ὀμήρῳ γὰρ φασὶ καὶ τῷ σοφῷ χωρὶς τοῦ *ι*), hvilket samme siges om *η* for *η* hos Boeoterne, og om Forkortelser af *α* til *α* for Metrumets Skyld hos Euripides: συστῆλαι γὰρ βουλόμενος τὸ *α*, οὐ προσέγραψε τὸ *ι*, f. Ex. τῷ ζελά, og hos Antimachos κναροχαίτα i Dativ, samt (Bekk. Anecd. p. 976) i Anledning af τῷ κοχλία Bemærkningen: πᾶσα γενικὴ ἰσοσυλλαβοῦσα τῇ εὐθείᾳ τὴν δοτικὴν ἔχει εἰς *ι* ἀνεκφώνητον λήγουσαν μετὰ τοῦ φωνήεντος τῆς εὐθείας ἢ μείζονος ἀντισοίχου, οἷον ὁ Πέρσης τῷ Πέρση, ἢ Μήδεια τῇ Μηδείᾳ, ἢ γῆ τῇ γῆ, καλὸς δὲ καλῷ διὰ μείζονος. men endog langt tidligere af de i min Revis. der Lehye v. d. AusSpr. des Altgriech. S. 264 imod Hermann anførte Vidnesbyrd: af Strabo 14 p. 148, πολλοὶ χωρὶς τοῦ *ι* γράφουσι τὰς δοτικὰς, οἷον Μούση, Θεῷ, καὶ ἐβάλλουσι γε τὸ ἔθος φυσικὴν αἰτίαν οὐκ ἔχον d. e. forkaste en Skrivebrug, som ingen naturlig (ο: i Udtalen grundet) Aarsag har. Af Sext. Empir. πρὸς γραμμ. c. 9, som bemærker, at det er et orthographisk Spørgsmaal, om man skal skie det underskrevne *ι* til Dat. sing. eller ikke, hvilket det ei kunde være, dersom *ι* var bleven udtalt; fremdeles af den gamle æoliske Skrivemaade Ὀμήρῳ, τῷ σοφῷ, v. f. fl. som og foreskommer i gamle Jndskrifter, f. Ex. ἐμ Ποιταδαία, τῇ πατρίδι, τῷ χρόνῳ v. d. see Osann Syll. inser. Fasc. I. p. 20 & 36, IV. p. 192, og i Boeckh. corp. inscr. p. 556: τὸ ἐπίγραμμα τῶν ἐν περσικῷ πολεμῷ ἀποθανόντων, v. d. fl. hvorfor og slige Diphthonger af Schol. i

Bekk. Anecd. p. 803 kaldes ἄφωνοι, d. e. at *i* i dem ikke høres. Saa ganske strider altsaa Hermanns Hypothese mod alle historiske Beviser, naar han af nogle med *oi* skrevne Ord, saasom *λωίων*, *Αἰῖος*, drager den Slutning, at det underskrevne *i* tilkjendegav en Efterklang af *ɔ* efter de lange Vocaler (hvorefter de altsaa maatte være *διφθογγοὶ κατὰ διέξοδον*, hvilket de efter Grammatikernes Inddeling, see ovenfor S. 17, ikke ere); og man maa saa meget mere undre sig over, at denne Idee kunde falde denne skarpsindige Grammatiker ind eller dernæst optages af Rost o. A. som det er indlysende, at *λωίων* og *Αἰῖος* ere contraherede Former, hvori *i* ligesaavel er opslugt, som *ei* (o: *ɔ*-Lyden) er det i *α*, contraheret af *aei*, og i *η*, af *ηai*, og altsaa allene af etymologiske Grunde beholdt i Orthographien; hvorfore det naturligviis og kunde udelades af dem, der i Skrivningen blot fulgte Udtalens Lyd, hvilket ikke kunde være skeet, hvis det virkelig var bleven hørt i Udtalen.

Endelig have endnu, men kun i den ioniske Dialekt hos Herodot, Diphthongen *ou* (hos Digterne med Diæresis *ou̅*) istedetfor det almindelige *ov*, men hvis Udtale, da den selv ikke mere finder Sted i Sproget, ikke, saaledes som de øvrige Diphthongers, lader sig af Nygrækernes Udtale kjende. Lvertimod synes disse ganske at feile, naar de, efter Minoides Mynases Beretning, ved Oplæsningen af de Gamle ogsaa udenfor Poesie opløses den til *ou̅*, da den, ifald dette havde været Brug i Oldtiden, ikke kunde have været henregnet iblandt Diphthongerne, som efter græsk Talebrug netop ere det Modsatte af *φωνήεντα διηρημένα*. Gaae vi derimod tilbage til de Oplysninger, vi af de ældre Grammatikere og Analogierne i Sproget kunne finde, da er for det Første denne Diphthong ganske af samme Art som de andre, der kun i Vers opløses i to Stavelser (*αι̅, ει̅, η̅ι̅, ο̅ι̅, ω̅ι̅, υ̅ι̅, αυ̅, ευ̅, ηυ̅*), hvilken Diæresis det altsaa strider imod al Analogie at antage i Prosa, og de nyere Udgaver af Klassikerne følgerig medrette udelade. Dernæst henregne Grammatikerne *ou* ligesaavel som *ηυ* blandt Diphthongerne, og det efter begge Inddelingerne, baade *καταχρηστικῶς* og *κατὰ διέξοδον*, s. ovenfor S. 17, hvilket de efter deres Forestilling om *διφθογγοὶ* ikke vilde have gjort, dersom det var to adskilte Vocaler *ou̅*. Rimeligviis har altsaa Udtalen af *ou* været analog med *av*, hvormed det ionisk ombyttedes, og ligesom dette Lød *av*, saaledes og Lydet *ov*,*) *o*: som langt (aabent) *o*, med paafølgende Labialslutning eller *ɔ*-Lyd, men foran haarde Consonanter som et *f*, s. Ex. *ταυτό, τωτό* (udtalt *tafto* og *tofto*), hvilket ydermere kan sluttes af Schol. til D. Thrax i Bekkeri Anecd. gr. p. 803, hvor *ηυ, ου, υι*, kaldes *κατόφωνοι*, ventelig formeddelt den paafølgende *v*: og *j*-Lyd, som hindrer Vocalens

*) Hvad Dawes (misc. crit. c. 4) urigtigen meente om *ou*.

klare Forttoning, da derimod de tre andre α , η , φ , kaldes ἄφωνοι (o: uden denne efterfølgende Consonering). Dog maa denne Estertoning af υ efter den lange Vocal ikkun have været saare svag og ei saa tydelig, som efter en kort Vocal i de egentlige Diphthonger $\alpha\upsilon$ og $\epsilon\upsilon$; hvilket viser sig deels deraf, at den undertiden er reent bortfalden, f. Ex. i $\theta\omega\mu\alpha$, $\theta\omega\mu\acute{\alpha}\zeta\omega$, $\tau\varrho\omega\mu\alpha$ o. d. for $\theta\alpha\upsilon\mu\alpha$, $\theta\alpha\upsilon\mu\acute{\alpha}\zeta\omega$, $\tau\varrho\alpha\upsilon\mu\alpha$, *) ligesom i $\kappa\acute{\eta}\xi$ for $\kappa\eta\upsilon\xi$; og deels af Bemærkningen hos samme Scholiast (s. ovenfor S. 23), at, "da Dionysios blot skrev for Begyndere, har han ikke nævnet de fem uegentlige Diphthonger blandt de øvrige (hvis Lyd var tydelig), fordi Forklaringen af hine var vanskelig, da den allene maatte grundes paa Brug, Forskning og kunstige Regler" (*χρησσε μόνη και ιστορία και θεωρήμασι τεχνικοῖς παραδιδονται*), altsaa ikke har kunnet lade sig fatte blot gennem Dret; hvilket den jo maatte, dersom $\alpha\upsilon$ og $\eta\upsilon$ havde i Lyden adskilt sig fra det blotte α og η .

Om υ og $\upsilon\iota$.

Til de fire første Vocaler i det ældste Alphabet (α , ϵ , ι , $\omicron$) kommer endelig endnu som den femte υ *ψιλόν*, saaledes kaldet til Forskjel fra Diphthongen $\alpha\upsilon$ (jvf. om Udtrykket *ψιλόν* ovenfor S. 55, Anm.). Dets ældste tegn var det, ogsaa i Latinen brugelige, V (hvoraf siden det cursive υ), hvilket, ligesom dette latinske, ogsaa oprindeligt var tegn for U: Lyden; senere skrevet Y eller X. Dets Udtale er, naar det staaer som Vocal, hos Nygrækerne næsten ikke at adskille fra I, og at dette, idetmindste siden Christi Tider, har været Tilfældet, er aabenbart af dets hyppige Forvekslinger med ι , $\epsilon\iota$, $\omicron\iota$ og η , hvad nedenfor nærmere skal vises. Men da det, som sagt, af andre Grunde kan skjønnes oprindeligt ogsaa at have været Betegnelse for U: Lyden, saa har man efter de erasmiske Hypotheser i nyere Tider formodet, at det maatte have betegnet den Overgangs- eller Mellemlyd mellem u og i, som efter vor Forestillingsmaade er et y , Lydskernes $\ddot{u}$, eller de Franskes u . Men denne Formodning begrundes ikke ved et eneste sikkert historisk Beviis, og man finder, saa langt man gaaer tilbage i Tiden, ligesaa lidt noget Spor til denne Lyd, som nuomfundet i Grækernes Tale. Opsøge vi derimod de Kriterier, der hos de Gamle selv findes paa Udtalen af dette Bogstav, da viser det sig, at dette, ligesom Latinerne's V, oprindeligt var, som Vocal u, som Consonant derimod i Forbindelse med en anden Vocal enten efter eller forved sig, et υ ; men at det,

*) Samme dobbelte Udtale har man i Latinen, f. Ex. i *caudex* og *codex*, *caurus* og *corus*, og deraf i Fransken *au* udtalt som eller forvandlet til $\omicron$, f. Ex. *Paulus*, *Paul*, *aurum*, *d'or*, *pauper*, *pauvre*.

da Lyden u siden (ligesom i Latineres maxumus, decumæ, æstumo) forfinede sig til i, beholdtes som Tegns for denne sidste Lyd, hvorimod den egentlige som lang beholdte U: Lyd betegnedes ved det dertil siden opfundne Diphthongtegn *ov*, saa at *v* altsaa ene blev i (ganske ligesom *E*, der først var Tegns baade for *e* og *i*, men siden, da *i* sit eget Tegns *i* eller *ei*, kun beholdtes for det aabne *e*; eller som *o*, der først tilkjendegav baade *o* og *u*; men siden meest kun beholdtes som Tegns for det første). Dog vil man tillige finde, at den ved *v* udtrykte *F*: Lyd ikke var fuldkommen eensartet med *i*, *ei* og *η*, men, naar man udtalte den isoleret og meget correct, vil have havt en fra dets Oprindelse af Lyden *u* eller *v* hidrørende Modification, men som har været saa fin, at den allerede dengang ligesaa lidt, som nu omfunder af Nationen selv, er bleven næagtig distingveret og iagttaget. At dette forholder sig saa, vil vi overbevises om af følgende Grunde:

1. Af dette Bogstavs Oprindelse og ældste Brug. Som bekendt traadte nemlig Tegnet *V* eller *T* i den øvrige græske Skrift i Stedet for det æoliske, ogsaa hos Boeoterne oprindelig brugte, Digamma (*F*), og har altsaa beholdt detses Betydning. Samme var nemlig efter de Gamles egne Vidnesbyrd a) et Slags Lilaanding eller Pusten af Læberne, liig et svagt *v*, som af Colerne og Pamphylterne (s. Eustath. p. 1654) skreves foran Begyndelsesvocalen ligesom spiritus asper eller lenis, stundom forvevlet med *β*, og i Latinen udtrykt ved *v*, s. Ex. βεσπέρα for *Feσπέρα*, sædvanlig *έσπέρα*, Lat. hespera og vespera; *έαρ*, *Fῆρ*, ver; *Feσθήs*, vestis; *Feσία*, *έσία*, Vesta; *Fίs*, *ίs*, vis; og hvorom det udtryffeligt hedder hos Dionys. Halic. (antiquit. p. 16): *σύνηδες ἦν τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησιν, ὡς τὰ πολλὰ προτιθέναι τῶν ὀνομάτων ὀπόσων αἱ ἀρχαὶ ἀπὸ φωνηέντων ἐγένοντο τὴν οὐ συλλαβὴν ἐνὶ στοιχείῳ γραφομένην* (o: Diphthongen *u*, lydende *v* og skreven med eet Tegns, nemlig *F*) *τοῦτο δ' ἦν ὥσπερ γάμμα διτταῖς ἐπὶ μίαν ὀρθὴν ἐπιζευγνόμενον ταῖς πλαγαῖς: ὡς *Feλένη* καὶ *Fάναξ* καὶ *Fοῖκος* καὶ *Fανήρ* (*Ελένη*, *άναξ*, *οἶκος* l. vicus, *άνήρ*) καὶ πολλὰ τοιαῦτα;*) jvf. Quintilian I. 4, 14: *qvin Fordeum Foedusque* (o: hordeum hoedusque) dicebant, pro adspiratione *Vav* simili litera (o: Bogstavet *F* som i Lyden signede *v*) utentes. Samme Lyd blev udtrykt med *β* foran *ε* initiale (udtalt *vr*), i Sappho's Fragm. *βραδινός* for *εραδινός*. jvf. Eustath. p. 222: *προστιθέασιν οἱ Αἰολεῖς τὸ β̄ τῷ ε̄ — οἷον εράκος βράκος, ερόδον βρόδον, ερίζα βρίζα, εντήρ βεντήρ: οὕτω καὶ ερότος βροτός.* og Hesych. *βρόδα Αἰολεῖς ερόδα*, samt*

*) Dawes's forunderlige Modsigelse og Paastand om en Wildfarelse af Dionysius i denne Punkt (s. miscell. crit. S. 120, 121) er forlængst gjendrevet af Burgess i hans Annot. til samme, s. 422.

βείκατι (Lat. viginti) εἴκοσι, Λάκωνες. βισχυν ισχύν, Λάκωνες.*) Det Samme er Tilfældet inde i Ordene, hvor to Vocaler adskilles ved Digamma som et Slags Labial-Articulation eller *v*, hvilket ikke blot viser sig i mange latinske Ord, f. Ex. ovum af *ὠFόν*, ævum af *αἰFών*, ovis af *ὄFις* (*ōis*), divus af *διFος* o. d. samt i Keiser Claudiuses Brug af det omvendte Digamma for *v* (s. Quintilian I. 7, 27) f. Ex. i *TERMINAÆIT* (Gruteri inscr. p. CXCVI. 4); men endog udtryffeligt tilkjendegives af Quintilian, saasom: 12, 10, 29: *Æolicæ* quoque literæ, quæ *seruum ceruumque* dicimus (α: F), etiamsi forma a nobis repudiata est, vis tamen nos ipsa persequitur, samt 1, 4, 7, proprie in Latinis, ut in his *seruus & vulgus* *Æolicum* Digamma desideratur (nemlig fordi baade *v* og *u* udtryffes ved eet og samme Segn V); og fornemmelig af Priscian I. p. 554: Placuit loco digamma V pro consonante, quod cognatione soni videbatur affinis esse digamma ea litera, samt p. 545: V vero loco consonantis posita eandem prorsus in omnibus vim habuit apud Latinos, quam apud *Æoles* digamma F. Unde a plerisque ei nomen hoc datur, quod apud *Æoles* olim habebat F, id est *vav*, ab ipsius voce profectum &c. Ogsaa anfører Montfaucon Palæogr. gr. p. 122, F som *ἐπίσημον βαῦ* (α: *vav*). Eigesom nu altsaa heraf sees, at Digamma var et *v*, saaledes maatte og i Græfken det der med ombyttede *v* som Consonant have samme Udtale. Dette bekræfter sig f. Ex. i *πῦρ δάFιον* eller *δάνιον*** for *δηιον*, og i mange andre Ord, hvor *v* var brugeligt hos de øvrige Græfere istedetfor det æoliske enten skrevne eller blot udtalte F, saasom *ἀνάταν* for *ἀάτην* Pindari pyth. 2 Stroph. 2, 52, og sammesteds Schol. som og anfører *ἀνήρ* for *ἀήρ*, og *ἀνώς* æol. for *άώς*, jvf. Svid. u. *ήώς*. Ligeledes *ἀντάρ* hos Hom. med forlænget Begyndelsesstavelse for *άτάρ*, *αῦω* af *άω*, *ἀγανός* af *ἀγάομαι*, *δένομαι* af *δέομαι*, *γένω* for *γέω*, *ἐκκλος* for *έκκλος* o. m. fl. ligesom og *λάβρος* og *λαῦρος* ifkun ere forskjellige Skrivemaader for eet og samme Ord, og paa en corcyræisk Indskrift hos Montfaucon findes *ἐδομήμοντα* for *έδομ.* samt Velia paa Mynter skrives *TEAH*, hos Dionys. Hal. Antiq. p. 16 *Ὀυέλία*, hos Stephanus *Ἐλέα* og *Βελέα*. (s. fremdeles Jos. Scaliger in Euseb. p. 119, samt de andre af Fischer ad Wellerum p. 240 sq. anførte Skrifter, it. Dawes miscell. crit. Sect. IV de consonantis s. adspirationis *Vav* virtute, endskjøndt der forekomme adskillige Urigtigheder, men som her ei er Sted at gjendrive, en

*) At for F imellemstunder og kommer Γ og T tilkjendegiver neppe, som Minoïdes mener, en forskjellig Udtale af F, men forklares af Maittaire, de dial. p. 162, mere sandsynligt af Figurens Lighed med disse Bogstavtegn, saa at det er en blot Stjædesløshed i Skrivningen.

**) *v* med Diæresistegn, fordi i her er særskilt Vocal, udtalt *vi*, til Forskiel fra Diphthongen *vi*, Lat. *yi* eller *yj*.

give det græske *v*, og som her maaskee af Noгле maatte bringes i Anvendelse, er blot gjættet efter det tydske og danske Sprogs Udtale, og har ligesaa lidt nogen Hjemmel hos de Gamle som i den nuværende græske Udtale. At Grækerne endelig skrive Romulus Ρόμυλος, og at der paa en Mynt fra Augusts Tid læses ΚΑΙΣΑΡ ΑΥΓΥΣΤΟΣ for Αύγουστος beviser kun den korte og dunkle *U*:Lyd, som i græsk Udtale svæber henimod *J*, og betegnes med *v*, til Forskjel for det rene og lange *u*, som de skreve *ou*.

2. Hvad vi her have udledt af Sammenligningen med det æoliske Digamma bestyrkes fremdeles af det allerede ved *oi* (S. 49) anførte Sted i Scholierne til Dionysius Thrax (Bekk. Anecd. II. p. 777): τὸ γὰρ εὐρισκόμενον παρὰ τοῖς Αἰολεῦσι δίγαμμα οὐκ ἐστὶ γράμμα, ἔχει δὲ τύπον τόνδε *F*, ὃ προτιθέασιν οἱ Αἰολεῖς ἐκίστη λέξει (τῇ) παρ' ἡμῶν δασυνομένη, αὐτοὶ φιλοῦντες πᾶσαν λέξιν. σύμβολον παρ' αὐτοῖς ἐστὶν ἐκφωνήσεις ἔχον τῆς *οἰ* καὶ *οῦ* διφθόγγου. Naar nemlig nu herefter *F* har betegnet de tvende Lyd, *i* (thi at dette var Lyden af *oi* have vi ovenfor seet) og *u*, saa er det en Følge, at *v* som ligegjældende der med ogsaa har havt samme tvende Lyd; og at altsaa, da man for *U*:Lyden siden indførte Tegnet *ou*, *v* allene beholdt den anden tilbagestaaende af *i*, som og betegnedes *oi*, eller *ι* δασὺ (*οἰ*: *ι* med foregaaende Labial:Adspiration, s. ovenfor S. 58). Thi at *v* ikke har beholdt den rene *U*:Lyd, som *V* i Latinen, men kun den dunkle, *J* lignende, sees af Verset hos Ansonius (Jdyll. 12) *V* ferale sonans (*οἰ*: *V* for Lyden *u*) Cecropiis ignota terris. Hvorledes imidlertid Digamma saavel som det ligegjældende *v* kan med sin oprindelige dunkle *U*:Lyd have forbundet, eller ganske være gaaet over til, Lyden af *J*, kan man nogenlunde gjøre sig tydeligt ved at betragte Ord som *ναῦς*, *ναῦν*, (eller *ναFs*, *ναFv*), hvilke Argypopolus fra Kreta (s. Liskovius p. 54) forsikrer at blive af alle dannede Græker udtalt *nafs* og *navn*, ligesom *γαῦν* *gravn*, eller, som vi sige og skrive, *navs*, *navn*, hvoraf meget naturligt kommer i to Stavelser Latinerne's *navis*, *navim*, i hvilket *jo v* lyder som labial:adspireret *i*. Og ligeledes i Diarexis af Diphthongen *ev*, s. Gr. ἐὺδημος, ἐὺσοος, hvor *evdmitos*, *evpros* ogsaa ganske naturligt kunde blive til *evdmitos*, *evipros*.

3. Dette Slægtskab af det dunkle *u* med *i* (eller *vi*) kjendes og af Latinen, hvor det i ældre Ordformer brugelige *u* siden i det mere uddannede Sprog udtaltes og derefter ogsaa skreves *i*, eller undertiden, især hvor Ordene vare hidlede fra det Græske, tillige paa Grækernes Wiis (som Quintilian siger 12, 10, 27—28) med *Y* (*y*), en Skrivemaade der altsaa blot grunder sig paa Etymologien og følgelig ogsaa bliver Beviis for, at det med *y* udtrykte *v* maa have været liig med *i*, som var ligegjældende med dette *y*. Saaledes har ikke blot i de ovenanførte *optumus*, *maxumus*, *decumæ*, *æstumō* o. d. det ældre *u* forvandlet

fig til i, ligesom Brundusium ogsaa udtaltes Brundisium (gr. *Βρονδίσιον*), og nu endog Brindisi, og i Horat. Sat. I. 6, 24, staaer Tillius for Tullius; men paa samme Maade blev endog *clupeus*, *includus*, *lacrumæ*, *satura*, *Amphitruo* o. fl. til *clipeus* eller *clypeus* o. s. v. hvor *ÿ*: Lyden findes skreven baade med i og med y, det sidste efter den græske Ætymologie af *κλίω*, *δάκρυα*, *σατίρα*, *Ἀμφιτρώων*, ligesom *hiems* og *silva* ogsaa skreves *hyems* og *sylva*, det sidste af *ύω* og *ύλη*, det første uidentvøist senere, for allene at bruge latinske Bogstaver, da den særegne Udspiration, som *v* (efter Quintilian 12, 10, 27) havde i Græskten, ei var kjendelig i det latinske Sprog, y altsaa i Jntet skilte sig fra i. Saaledes og hos Jessus I. 4, p. 47: *Ocimum* Græcum, *ocius* (gl. ogsaa *ocysus*) & *ocissime positivum Latinum non habent*, sed ab eo veniunt, quod est in Græco *ωύς*. Jøf. Isidorus p. 838: pro Pyrrho dicimus Birrhum, hvilket han kun anfører til Exempel paa at P var beslægtet med B, altsaa betragter det som en bekjendt Sag, at i og y vare ligelydende; og p. 839: *Maximus*, an *maximus*, et si quæ similia sunt, qualiter scribi debeant, quæsitum est. Varro tradidit, Cæsarem per *i* hujusmodi verba enunciare & scribere solitum esse; inde propter auctoritatem tanti viri consuetudinem factam, ut *maximus*, *optimus*, *pesimus* scribatur; og endelig især Ovid. Remed. Amor. 476, hvor der siges om Chryseis og Briseis (*Χρυσηίς* og *Βρισηίς*): Et si *prima* sinat *littera* (X og B), *nomen idem*, hvor Heinsius ifølge erasmiske Principer vil efter to Codices læse syllaba for littera, en Forandring der er saa meget mere ugrundet, som det, hvori disse to Navne saa kom til at ligne hinanden, allene blev den almindelige patronymiske Endelse *seis*, hvori saa mangfoldige Fruentimmernavne ligne hinanden og Vittigheden altsaa vilde blive ligesaa flau, som om en Digter hos os vilde bemærke, at Navnene Hansen, Jensen, Poulsen, Madsen o. d. vare de samme med Undtagelse af Hovedstavelsen; thi kun naar denne er lignende, kunne Navnene siges at være de samme. Rigtig bemærker derfor Burmann: sed "*littera*" posset retineri, si *i* & *y* pronunciatione nihil fere differre, & *ch* græco χ respondere statuamus. Og da begge Dele ikke er nogen blot Hypothese, men af saa mange Beviser lader sig godtgjøre, saa ligger heri en fuldkommen gyldig Grund til at forkaste Forandringen af Læsemaaden littera, og Digterens Vittighed gaaer ikke forloren. Vilde imidlertid Noget paastaae, at y og i i de dermed skrevne latinske Ord have havt forskjellig Lyd, da maatte saavel dette først af andre Grunde historisk bevises, hvilket ikke vides hidindtil endnu at være skeet, som og alle de andre Grunde gjendrives, som her fremdeles skulle vidne om denne Lydslighed.

4. Af denne Herkomst fra den ældre *U* eller Digamma: Lyd udspringer nu og det Charakteristiske, hvorved *v* saavel som det dermed eenslydende *oi*, skjøndt begge lode *i*,

dog, især naar de nævnedes isolerede og uden at være bundne til en foregaaende Consonant, adskilte sig fra de andre J:Lyde *i*, *ei* og *η*, fra hvilke de nøiagtige Grammatikere, som vi ovenfor (S. 56—57) have seet, ifkun sjelden finde det fornødent at distingvere dem, men blot anføre dem som indbyrdes ligelydende. Dette Charakteristiske for *v* og *oi* bestaaer nemlig ikke, saaledes som Seyffarth o. A. mene, i en Mellemlid *ū* (vort *y*), hvilket er en blot Gising efter det tydske Sprog,*) og, som nylig ovenfor S. 71 er bemærket, ikke er Meningen af den medius quidam sonus literæ V & I, som Quintilian I. 4, 8, tillægger Digamma; men den samme Skribent giver os selv den bedste Forklaring af sine Ord, og som tillige stemmer med de andre her anførte Data, naar han (12, 10, 27—28) siger om det latinske Sprog: *Namque est ipsi statim sonus durior, quando & jucundissimas ex Græcis literis non habemus, vocalem alteram (V), alteram consonantem (Z, efter Gesners Mening W), quibus nullæ apud eos dulcius spirant* (i Adspirationen af J:Lyden bestaaer altsaa det Særegne for *v*); *quas mutuari solemus* (hvilket ei kan passe sig paa Gesners W, som Latinerne ikke laane), *quoties illorum nominibus utimur. Quod quam contigit, nescio quomodo, veluti hilarior protinus renidet oratio, ut in Zephyris & Zopyris* (hvori begge de sibilende Bogstaver ζ og *v* forekomme), *quæ si nostris literis scribuntur* (s. Ex. Dsephurus), *surdum quiddam & barbarum efficient, & velut in locum earum succedent tristes & horridæ, quibus Græcia caret* (altsaa det latinske u, som Ausonius kalder V ferale sonans). Og ligesaa bemærker Victorinus i sin ars gramm. (s. ovenf. S. 47), at hvis Latinerne ei for disse Bogstaver havde antaget de græske Tegn Z og Y, havde de maattet skrive Hoelas og Dsephurus for Hylas og Zephyrus. Heraf følger altsaa nu for det første, at det græske *v* ikke var Latinernes dumphydende u, hvilket var triste, horridum, surdum, barbarum, ferale; men heller ikke vort *y*, som ei har nogen mere Adspiration (non dulcius spirat) end u, hvilket derimod er Tilfældet, naar J:Lyden udtales med den ovenomtalte Labial-Adspiration, ligesom og Talsen derved kan siges protinus hilarior renidere. Og sammenligne vi nu dernæst

5. foruden de andre Beviser, hermed det andet Sted af Quintilian (I. 7, 27), hvor *cui* (μοροσύλαβον) siges at være fordum skrevet *quoi*, ad pingvem sonum, blot for

*) Jeg selv har i min Revision der Lehre u. s. w. tildeels yttret denne urigtige Mening, som jeg derfor vil bede Læseren at rette efter det her Anførte. Seyffarth danner, efter sine Ideer om et fuldkomment Sprog, der maa have alle mulige Lyd, a priori de Bestemmelser, at *oi* maa være *o*, og *v* *ū*, hvorved han vel faaer de formeentlige Mangler i den græske Vocalrække udfyldte og særskilt Lyd for hvert Tegn, men Hovedsagen mangler, Beviset for at disse Lyd nogenstunde mere, end i de sidste 1000 Aar, have fundet Sted i det græske Sprog.

at adskilles fra *qvi* (hvormed det altsaa maa have været eenslydende, ligesom i Græksten *oi* med *i*); og dermed igjen det Vers af Terentianus Maurus p. 12, hvor det hedder, at naar *U* sættes foran *I*, ligesom foran andre Vocaler,

crevisse sonum perspicis & coisse crassum,
unde *Æoliis littera fingitur Digammos.*

da see vi, at det var *U* eller *V* forved *I*, som gav den Lyd, der udtrykkes ved det æoliske Digamma og følgelig ogsaa ved de øvrige Grækere's dermed ligegjældende *v* (og *oi*), og at dette altsaa er denne pingvis eller *crassus sonus*, som her omtales, Grækernes *δααία γωνή* (adspirerede Lyd), og følgelig den *medius quidam litera V & I sonus*, som Quintilian (I. 4, 8) tillægger Digamma, og som vi ikke kunne skriftlig udtrykke anderledes end ved Stavelsen *vi* eller *wi*, endskjøndt denne Adspiration ved *viva vox* maaskee kan være modificeret lidt anderledes end vort *v*, og som vi altsaa allene maae lære af Nygrækerne, ifald denne Nuance der endnu er at finde.

6. Og hermed stemmer nu ganske, hvad vi ovenfor have udfundet om det med *v* ligegjældende *oi*, der og, naar det saaledes var et *vi* (*wi* eller *oi* med *o* som Consonant og *i* som Vocal) meget naturligen kunde i Diæreses blive til *u:i* eller *o:i*, og omvendt dette sammentrækkes til *vi*; f. Ex. *ois* og *ois* (*ois*, *vis*). Baade *v* og *oi* ere saaledes *I* med et Slags Labial-Adspiration, udsprungen af den ældre ved det æoliske Digamma udtrykte *u* og *v*-Lyd, som i de andre Dialekter udtrykkes baade ved *O*, hvoraf *oi*, og ved *V*, hvoraf Tegnet *v*, altsaa kun tvende forskjellige Betegnelser for een og samme Lyd.

7. Ogsaa viser denne med *v* adspirerede *I*-Lyd af *v* sig i den græske Betegnelse af Stavelsen *qvi* i adskillige latinske Navne, som udtrykkes ved *xv*, saa at altsaa enten dette maa have lydet *qvi*, eller hiint *xi*; f. Ex. *Qvirinius* i Luc. Evang. 2, 2, *Κυρήνος*, *Aquilius*, *Tarqvinus* o. d. hos *Dionys. Hal.* og *Plutarch* *Ἀκύλιος*, *Ταρκύνιος*, hvor *xv* altsaa ei kan have lydet *xy*.

Og ved disse Beviser for den labialadspirerede *I*-Lyd af *v* kastes nu et klarere Lys over tvende Steder, som man undertiden endog har villet bruge til Beviis for det Modsatte, at nemlig *v* ikke lød som *i*, men som vort *y* eller det tydske *ü*, hvilket vi dog strax skulle see ingenlunde fremgaaer deraf:

Det ene hos *Dionys. Halic.* *περὶ συνθέσε. ὄρου.* 14, f. ovenfor S. 33, hvor *v* sættes paa næstsidste Plads af de lange Vocaler, imellem *ω* og *ι*, men, som vi allerede der have seet, ikke i Henseende til dens Lyd, men til dens Quantitet eller Længde og derpaa grunde de større eller mindre Belklang. Denne Pladsering beviser altsaa for det første ikke nogen

Mellemlyd deraf imellem o (eller u) og i, om man end vilde antage vort *y* for en saadan. Og dernæst beskrives sammesteds Udtalen af dette *v* saaledes: ἔστι δὲ ἥττον τούτου τὸ ὄν περι γὰρ αὐτὰ τὰ χεῖλη συστολῆς γενομένης ἀξιολόγου πνίγεται, καὶ στενὸς ἐκπίπτει ὁ ἦχος. D. e. "vingere (i Længde og Velklang, end dette ω) er *v*; thi ved en betydelig Sammentrækning af Læberne qvæles (dæmpes) den, saa at Lyden udfommer kneben (tynd, fin);" hvilket ikke saa godt kunde siges om *V*-Lyden, hvorved Læberne snarere aabnes, men just passer sig paa det græske *v* eller Digamma og den derved adspirerede *J*-Lyd, da denne just er στενός (kneben, exil), og det græske *v* just dannes som et *u* (s. næstfølgende Sted af Terentian og ovenfor S. 71 Anm.) ved Læbernes Sammentrækning (ikke, som vort *v*, ved Indskydning af Underlæben under Dvertænderne). Ja, var det endog uvisst, hvilken af disse to Lyd, *y* eller *i*, derved meentes, saa maatte dog Udslaget falde for den sidste, naar de øvrige Beviser saa eenstemmig tale for den. Ogsaa stemmer hermed det strax efter hos Dionysius Følgende om *i*, som siges at være den sidste eller mindst velklingende af de lange Vocaler, da Munden støder mod Tænderne, Munden kun lidet aabnes, og Læberne ikke (saaledes som ved *v*) smykke Lyden eller gjøre den glimrende (Quintilians dulce spirans). Saaledes er da *v* det ved *v* adspirerede, *i* det simpelt udtalte, *J*.*)

Det Samme gjælder om det andet hermed næsten ordlydende Sted hos Terentianus Maurus, som lærer, at man, naar man vil udtale *Y*, skal begynde som om man vilde sige *u*:

Hanc edere vocem quoties paramus ore,
Nitamur ut *u* dicere, sic citetur ortus.

og derpaa tilføier:

Productius autem coeuntibus labellis
Natura soni pressior altius meabit.

altsaa *ui* eller *vi*, liig det æol. *Foi*. Hvoraf tillige sees, hvad vi ovenfor (S. 71 Anm.) og nylig paa denne Side have bemærket om den græske Udtale af *V*-Lyden.

*) Rigtigt hedder det saaledes om dette Sted af Dionysius hos Minoides Mynas p. 131: ce qui veut dire, que le son du *v* est un *i* sifflant (hvad man ellers kalder *adspireret*, *δασι*); car dans la prononciation du *i* les lèvres restent immobiles, selon cet auteur, tandis que dans celle de *v* elles doivent se serrer fortement; ce que la phrase ἀξιολόγου συστολῆς γενομένης indique. Ainsi le son du *v* n'est jamais celui du *u* français, produit par les lèvres arrondies; mais celui de *i*, produit par l'action de siffler légèrement, appuyant les lèvres fortement sur le palais extérieurs des dents. Forstaaidt man altsaa ikke kan opnaae disse Modificationer af Grundlyden (*i*), faaer man, hvis man vil udtale rigtig, at blive staaende ved samme; Feilen bliver da altid mindre, end efter andre Sprog at digte en ganske ny og ugræst Lyd.

Dg deraf kan man nu slutte sig til, hvad Forskjel de Gamle have gjort imellem *ἡμεις* og *ἑμεις*, begge lydende i *mis*, men det sidste med digammeret *i*, omtrent v i *mis*, Skjendt identivisl med saa lidet kjendelig en Forskjel, at det daglige Sprog derfor har brugt *ἡμεις* eller *οεις* og *οας*, som nu hos Nygrækerne er det almindelige.

Overhovedet har denne Labial-Adspiration vel neppe altid været synderlig kjendelig, og er vel især inden i Ordet efter en Consonant ligesaavel faldet bort, som de andre Adspirationer, saa at her ikkun blev det blotte *J*:Lyd tilbage, som de nu strax følgende Beviser skulle vise at have været den sædvanlige for *v*. Dg rigtig bemærker derfor identivisl Minois Mynas, p. 131, at den af Grammatikerne gjorde Distinction af *v* og *i* vel meest kun grunder sig paa, at man har betragtet disse to Vocaler isolerede eller blot efter som de lode i Begyndelsen af Ordet; hvorimod Anvendelsen af Vocalen *v* i Midten af Ordet allene hidrører fra den Etymologie eller Analogie, som syntes at fordre dette Tegn for *J*:Lyden, ligesom man skrev *oi* naar *J*:Lyden udsprang af et *o*, eller *ei* og *η* naar den var forlænget af *s*, og ellers, naar den var primitiv, blot *i*. At dens sædvanlige Lyd nemlig var blot *i*, er foruden de hidtil anførte, især indlysende af følgende historiske Data:

8. Af de Indskrifter, som Wetsteen og Liskovius citere, nogle endog fra det 1ste Aarhundrede efter Chr. da man finder: paa en Mynt af Augustus hos Decco. p. 82: *ΑΦΡΟΔΙΣΙΑΣ* for *Αφροδισιας*. af Liberius sammesteds p. 96: *ΘΗΓΑΤΗΡ* for *ΘΥγάτηρ*. af Nero: *ΕΥΘΗΜΙΩΣ* for *εὐθυμιος*. Ligeledes paa et Mindesmærke hos Gruterus p. 607: *ΦΑΛΑΡΗ* for *φιλάρη*. Paa en Mynt fra Antonius Pius hos Decco. p. 271: *ΣΙΡΑΚΟΣΙΩΝ* for *Συρ.* og fra Caracalla og Elegabalus *ΒΙΖΑΝΤΙΩΝ* for *Βυζ.* Ligeledes paa andre: *ΗΠΑΤΟΣ* for *ἥπατος*, *ΣΜΗΡΝ.* for *Σμυρναίων*. Ligesaa *δψΥρόνοισι* for *δψυγ.* i Marm. Oxon. *πολυζάφυλλον* for *-ζάφυλον*. Salmas. inscr. p. 73. Hvilken Brug af *i* og *η* (o: i) istedetfor *v*, eller omvendt, vel er orthographisk Urigtighed, men just derved beviser Identiteten af disse Bogstavers Lyd, da de ikke let kunde være blevne saa ofte forveklede, hvis de ikke vare blevne eensdan udtalte.

9. De samme Forff. anføre ligeledes af den ovennævnte Pave Gregors Psalterion følgende med latinske Bogstaver skrevne græske Ord, i hvilke *v* stedse er udtrykt ved *i*, hvilket altsaa viser, at man maa have udtalt det saaledes: *κνρίον* kiriu, *νκτός* niktos, *ξύλον* xilon, *περιγετεμένον* pefitevmenon, *ιδάτων* idaton, *φύλλον* phillon, *ἐνθρόπτει* entripti, og af Kong Ethelstans Psalmebog *κρίον* qvirion; ligesom der og stedse findes i for det med *v* ligelydende *ai* (s. ovenfor S. 53, No. 6).

10. Fremdeles vakler Orthographien af mange enkelte Ord i Græssen imellem *v* og *i* eller *ei*, hvilket særdeles bestryrker de øvrige Argumenter for at disse Vocalers Lyd var den samme, da det kun i Tilfælde af, at de ellers ikke befandtes ligelydende, kunde være rimeligt, at dette var enten dobbelt Udtale eller Dialektforskjellighed i Udtalen af samme Ord, og heller ikke kunde isaafald være saa hyppigt, som det virkelig er. Saaledes bruges hos Herodot stedse βύβλος for det almindelige βιβλος, jvf. Eustath. til Iliad. ζ p. 633, og ligeledes i Aristophanis ὄρν, 975, 987, 990 βυβλίον, s. sammest. Schol. hvorimod dog Moevis siger, at βιβλία var den attiske, βυβλία den almindelige Skrivemaade; og Phavorinus: βιβλίον διὰ τοῦ ἰ Ἀττικῶς, διὰ τοῦ ὐ Ἰωνικῶς. Ligeledes σιαγών skrive Andre συαγών, og οἱ δὲ ὑαγόνα, διὰ τοῦ ὐ στοιχείου ἐκφέροντες, s. Athen. Dipn. 3, 14 (47 Schweigh.) Τρουγά- λεια for τριγάλεια s. Etym. M. og Eustath. til Jl. ε p. 536. Κίβισις Hesiod. ασπ. 224 og κίβυσις jvf. Etym. M. Κίρρα Pind. Py. 10, 15 samt Pausan. X. 37 hedder hos Ptolemæus Κύρρα, hos Lucan Cyrrha. Κινάρα kaldes, efter Athenæus II. 82, hos Sophokles κινάρα og κίναρον. Hos Samme II. 70, στηθύνια, efter Casaubonus hos Pollux στηθήνια, og i Etym. M. στηθίνιον, hvori de tvende sidste Skrivemaader gjerne kunne have været urigtige, men dog bevise, at Udtalen af *v*, *i*, *η*, ikke har været kjendeligen forskjellig, da intet Andet kunde give Anledning til den urigtige Skrivemaade, ligesom naar man hos os har skrevet længe for længe, Kunst for Kunst, obne for aabne o. d. Saaledes siger og Salmasius ad inser. Herod. Att. p. 18: *ei* pro *v* in multis vocibus veteres scribebant, μείουρον pro μύουρον, μείωπα pro μύωπα, χειμίαν pro χυμίαν, hvorpaa han strax ligeledes beviser, at *ei* var ligelydende med *i*, s. Wetstein p. 171. Samme anfører p. 167 Skrivemaaderne Ἰερωνών og Ἰερικιών af LXX, Σίμων af Matth. Ev. 4, 18, som 2 Petr. 1, 1 skrives Σήμεων; ligeledes τριζω og τριζω, αστυκός og αστικός, τονθοριζω og -ριζω, σκυρός og σκιρός (skrives og σκυρός, og ligeledes σκυρώ og σκιρόω), μίνυλος og μύτιλος (i Latinen mere surdum & triste: mutilus), μάρσιπος og μάρσινπος (Lat. marsupium) o. fl. Af dette Slags kunde lettelig anføres mange flere Exempler, hvortil endnu alle de, hvor *v* og *oi* (hvilket vi og have seet at være et J), forveksles med hinanden (s. ovenfor S. 52—59). Men for ikke dermed at blive vidtløftigere end behøves, vil jeg blot med et Ord minde om de ikke sjældne Gange, hvor Bogsfarierne og Lexikographerne i Bogstavordenen eller Orddræffen sætte det ene af disse Bogstaver paa det andets Plads, endstjændt det skulde i Ordenen staae tidligere eller sildigere, hvilket og beviser, at de have anseet dem for eenlydende.

11. bevises det Samme af Navnet Ἀμυνίας i Aristophanis νεφέλαι 31, ved hvilket Scholiasten sammesteds siger at der gives en Skose til en daværende Archont Ἀμυνίας

eller (som Hermann bemærker at han hos Diodor, Athenæus o. A. kaldes) *Ἀμεινίας*, hvilket da kun er forskjellig Skrivemaade; men at A. da Loven forbød *καμφθεῖν τὸν ἄρχοντα*, har gjort den lille Forandring af *ei* (eller *i*) til *v*. Da nu denne Forskjel ikke lettelig, især i en Grafsand, kunde bemærkes af Dret, men allene skeede ved Orthographien, saa opnaaede A. paa den ene Side sit Niemeed at spotte Archonten, og beholdt dog paa den anden, ifald han for den Spas skulde være bleven krævet til Regnskab, smidelig den Udflugt, at det ei var dennes Navn, der var brugt. Dette ligner A. fortreffeligt, og Loven kunde ikke hindre ham, som Hermann mener. I alt Fald beviser Scholiet, at idetmindste sammes Forfatter har anseet *v* for eenslydende med *ei* eller *i*. Det Beviis, som Eiskovius her efter Thomas Smith faaer ud, at de ikke skulde være eenslydende, strider ligesvem imod Meningen af Scholiastens Ord. Lød Navnet nemlig ikke eensdan, saa kunde A. jo ikke siges at spotte Archonten.

12. Et indlysende Beviis for F:Lyden af *v* give fremdeles de ovenfor S. 36 anførte *παρηγήσεις* eller Ordspil, som Eustathius finder hos Homer, hvori *μύλης* anføres som i første Stavelse ligelydende med *μήλοπα*, og *ἀλέεις* i anden med *ἀλήτης*. Og ligeledes især

13. alle de Steder, hvor Grammatikerne distingvere *v* orthographisk, ikke blot fra *oi*, hvorpaa vi ovenfor (S. 55 flg.) have seet mangfoldige Exempler, men endog fra de andre tre F:Segn *i*, *ei*, *η*, hvilken orthographiske Distinction aldeles ingen Grund havde haft, hvis de i Lyden havde været saa forskjellige, at man derpaa kunde have hørt, hvilket Bogstav der skulde bruges. Saaledes bemærker Theodosius i hans Gram. ed Götting p. 71, at Ord paa *ilos* skrives *ηλος*, undtagen *χιλός*, *νεογιλός*, *ψιλός*, som skrives med *i*, og *χυλός* *διὰ τοῦ ὄ ψιλῶ*. Ligeledes de paa *iros* med *η* (*ηρος*), undtagen *κιρρός*, *σιρρός* og *ιρός* med *i*, og *πυρος* med *ὄ ψιλον*. Fremdeles p. 72, at de som endes paa *ύφω* skrives med *v*, en Bemærkning, der vilde være urimelig, dersom *v* ikke kunde i Lyden confunderes med noget andet, og hvilket skulde vel det være, naar det ei var et *i* (*i*, *ei*, *oi*, *η*), hvormed vi saa hyppigen finde det ligelydende? Hos os vilde vel Ingen gjøre den Bemærkning, at Lyd, bryde, stryge, bør skrives med *γ*, saasom vi jo ikke have noget andet Segn for den Lyd. — Ligesaa adskiller Moschopulos *περὶ σχεδῶν* p. 15 *ήμων* og *ύμων*, hvorom ovenfor S. 57 er talt. Men fremfor Alt er det kjendeligt, hvad Lyd han forbinder med *v* efter en Consonant, naar han p. 73 siger: *τὰ εἰς ὄ ληγοντα ὀνδέτερα* (ο: Neutra, som endes paa Lyden *i*), *τινὰ μὲν διὰ τοῦ ἰῶτα γράφεται, τινὰ δὲ διὰ τοῦ ὄ ψιλοῦ. καὶ διὰ μὲν τοῦ ἰ ταῦτα: μελί, σίνησι, κίσι, καὶ ἕτερα' διὰ δὲ τοῦ ὄ ταῦτα' ἄστν, γόνν κ. τ. λ.*

hvori der, hvis *v* ei lød som *i*, vilde have været ligesaa liden Mening, som om vi vilde sige, at af de Ord, der endes paa Lyden *y*, skrives dette i nogle med *i*, i andre med *y*.

Af hvilket Alt altsaa følger, at *v* som Consonant var et *v*, som Vocal derimod var oprindelig den af et dunkelt *v* eller *u* fremstaaende *F*:Lyd, og altsaa eenslydende med *i*, fra hvilket den i Udtalen ikke distingveredes, uden maaskee ved et Slags Labialadspiration eller Sibilering ligesom *oi*, men som dog nok kun var kjendelig, hvor *v* nævntes som Bogstav for sig allene, eller hvor det begyndte Ordet eller fulgte efter *z*, som i Latinernes *qvi*. — Og heraf stadfæstes da endelig Minoides Mynases Forklaring af et mærkeligt Sted hos Aristophanes, som man endog efter en usikker Forklaring deraf uden tilfrækkelig Grund har anseet for et nyt Beviis paa en *V*:Lyd af *v*. Dette Sted er i Plutus B. 895:

Ἄρνεϊσθον; ἔνδον ἐστίν, ᾧ μαρωτάτω,
πολύ χροῖμα τεμαχῶν καὶ κρεῶν ὀπτημένων.

ὶ ὶ, ὶ ὶ, ὶ ὶ, ὶ ὶ, ὶ ὶ, ὶ ὶ. (Accentuationen lader jeg staae uafgjort.)

hvor een Scholiast mener, at ὶ ὶ er et Forundringsudraab (en Forklaring der ifkun har liden Rimelighed), en anden, ventelig fordi der bagefter følger: *κακόδαιμον, ὀσφραίνει τι*; at derved skulde tilkjendegives, at Sykophanten lugtede Rjædet, der stegtes, ligesom og Svidas bemærker ὶ ὶ, *ὅπερ ἐν τῇ συνηθείᾳ λέγομεν ὀσφραίνόμενοι τῆς κνίσσης*. i hvilken Henseende ikke blot Hemsterhuis billiger Is. Vossii Mening, at det første *v* i disse Famber skulde skrives spiritu tenui, det andet denso, hvilket selve Tingens Natur skal fordre, og derfor ogsaa Joh. Heinr. Voss giver ved *ihü*; men derefter endog Flere have troet at finde Beviis for, at *v* skulde lyde som *y*, fordi ved denne Lyd tydeligst exprimeredes *actus olfaciendi*; hvilket kommer an paa Enhvers Imagination, da Andre maaskee vilde synes, at den Ting aldeles ikke har nogen tilsvarende Vocallyd, saa at det heraf dragne Beviis i alt Fald blev meget usikkert og omvendt selv først maatte bevise deraf, at *v* med Visshed var godtgjort at lyde som *y*, men hvilket vi nu have seet er langt fra at være beviist. Ganske anderledes baade rimeligt og med de andre tre *af* os anførte Beviser overeensstemmende forklarer derimod nu Mynas (p. 133) dette ὶ ὶ (eller som Fambe maaskee ὶ ὶ) som en Afbildning af den si s e n d e Lyd, der fremkommer ved Luftens Udpresning af Rjød som steges (liig vort Lyd: lignende Ord si s e r, og Homers *σιζε*, *Odysf. 9, 394*; jvf. sammest. *Eustath. τὸ σιζειν ὀροματοποιεῖται, ὡσπερ τὸ ζεῖν κ. τ. λ.*), og som ikke blot meget naturligt tilkjendegives ved *i* i med et Slags Sibilering, eller *V*:Adspiration (hvad der just, som seet, var de Gamles *v*), men hvorpaa han endog anfører det mærkelige Beviis, at Grækerne den Dag i Dag for Spøg bruge dette efterlignende Udtryk, i det de paa det Spørgsmaal: *τί ἔχομεν καὶ γάγομεν*;

(hvad have vi at spise?) svare: οὐδὲν ἀκόσμως ἰ, ἰ, ἰ, ὅπου τὸ ἐπετόν καμῆ; (Hører du ikke det i, i, i, som Stegen gjør?) Dog selv om Vægtfaalen hængde lige imellem disse to Fortolkninger, og ἰ ἰ efter Schol. og Evidas var sædvanligt hos Grækerne til at betegne en Snusen efter Lugten af stegt Kjød, saa følger deraf dog ingensunde, at denne Snusen skulde være anseet for at give Lyden *y*, for hvilken der ellers intet sikkert Beviis findes i Sproget; men tværtimod synes det, i hvilken Fortolkning man end antager, at den Lyd, der af alle de øvrige Beviser stadfæstes, ogsaa maa have været den ved *v* udtrykte. — Nu staaer altsaa kun tilbage at tale om

Diphthongen *vi*,

der henhører blandt dem, som Grammatikerne kalde διφθόγγους κατὰ διεξοδον (s. ovenfor S. 16—17), om hvilke Matthiå i det nyeste Uplag af sin græske Grammatik gjør sig det vigtige Begreb, at de skulde bestaae i tvende særskilte Vocallyd, denne altsaa være *vi*, hvilket netop hos alle gamle Grammatikere er det Modsatte af en Diphthong og af dem kaldtes διαλέσεις τῆς διφθόγγου eller γωνήεντα διηρημένα. Have vi derimod rigtig fattet, hvad Grækerne forstode ved Diphthonger og lagt Mærke til Grammatikernes Inddeling af samme (ovenfor S. 15—17), da er det klart, at ligesom διφθ. κατ' ἐπιχώσειαν vare de, hvor kun den ene Vocal allene lyder (nemlig *ei*, *ai*, *ηi*, *ωi*), og διφθ. κατὰ κρούσιν (nemlig *av*, *ev*, *ov*), de, hvor et paafølgende *v* som *ν* forenes til en Samlyd med en foregaaende kort Vocal, saaledes bestod den tredie Art, διφθ. κατὰ διεξοδον (*ηv*, *ωv* og *vi*) af en lang Vocal med et consonerede *v* og *i* (o: *v* og *i*), og folgelig ligesom i *ηv* og *ωv* ἢ ὑποτακτικὸν formedelst den foregaaende Vocals Længde ofte blev reent umærkeligt og altsaa blot i Orthographien beholdtes (s. ovenf. S. 19 og 67), saaledes blev ogsaa i *vi* ἢ ὑποτακτικὸν i Udtalen umærkeligt og allene i Skrift beholdt som Kjendetegn paa Længden af det forudgaaende *v*. Er dette nu, som vi have seet, et *J*, saa er *vi* naturligtviis et *Ji* eller *Jj*, hvilket foran en Consonant eller i Enden af et Ord lyder som blot langt *i*, men foran en Vocal synes tillige at forene sig som et *J* od med samme, saa at s. Ex. *via* udtales *i:ja*, ligesom Tilfældet var i Latinernes *Maja* og *ajo*, hvilke Cicero derfor efter Quintilians Beretning (I. 4, 11) vilde have skrevet *Maj-ja*, *aj-jo*, eller ligesom hos os s. Ex. *Die* lyder som *Di:je*; (jvf. Isidori orig. I. I. p. 839: Sed I litera inter duas vocales constituta pro dupla habetur). Dette stadfæstes nu

1. Af Schol. til Dionysios Thraceren i Bekkers Anecd. gr. II. p. 802, hvor det hedder, at Nogle have hadt den Mening, at *vi* i *viós* og *μῦια* ikke var nogen Diphthong, men skulde udtales adskilte (διηρημένως γωνεῖσθαι) og derfor ogsaa af Nogle puncteredes med Adskillelsestegn *v̄i*. Men som Beviis for, at *vi* var en Diphthong og ikke adskiltes, anfører

Scholiasfen, der her siger at skrive blot for Begyndere, dette simple: at accentus acutus ifkun kan have een af de tre sidste Pladser i Ordet, da Naturen og Aandedrættet ikke tillod Grækerne at gaae længere tilbage fra Enden; men at dette vilde være Tilfældet, og Accenten i f. Ex. Ἀρπυια, αἰθυια, komme paa 4de Stavelse fra Enden, naar vi deelede i to Stavelser vi. Det Samme bevises og paa en anden Maade i et Stykke περὶ ὀρθογραφίας af Theodosius i samme Bekkers Anecd. III. p. 1128 Anm., hvor der tales om, hvilke sammenstodende Bogstaver der skulle adskilles hver i sin Stavelse (κατὰ διάστασιν), og hvilke tages sammen (κατὰ σύλληψιν); f. Ex. ved Præpos. πρὸς det Første, naar der følger en Consonant, saasom i πρὸς-γατον; det Sidste, naar der følger en Vocal, saasom i προσελθεῖν. Hvorpaa det hedder: καὶ ἐν τῷ πεποικνῖα, μνῖα, μεμηκνῖα, νῖος καὶ ἐν τοῖς ὁμοίοις ἢ ῦ δίφθογγος οὐκ ἔν διάστασις τοῦ ῦ καὶ τοῦ ῖ, fordi Feminina skulle beholde lige mange Stavelser med Gen. Masc. f. Ex. μέλας μέλανος og μέλαινα, og altsaa, naar νενυχότος var et 4stavelses Ord, νενυχῖα og maatte være det. Hvorpaa sluttes: καὶ εἰ ἐν τούτῳ εἰδείθη δίφθογγος ἢ ῦ, καὶ πανταχοῦ δίφθογγον αὐτὴν ὁμολογήσομεν. Det Samme siges af Theodosius p. 63. Heraf sees nu, at Grammatikerne have holdt vi for at være en Diphthong, d. e. en med tvende Vocaltegn skreven Enkelthyd, hvilket de med de her anførte Grunde have søgt at bevise. Men da den, efter den S. 17 anførte Jnddeling var en δίφθογγος κατὰ διέξοδον, saa maa dens ἰ υποτακτικόν have været et Jod, der efter et v ligesaa lidt havde nogen kjendelig Lyd som vort j i Stavelsen yj (f. Ex. Harpyja) eller ij, undtagen forsaavidt det, naar der fulgte en Vocal efter, kunde synes at forene sig dermed, ligesom Maja og ajo forekom Cicero at lyde Majja, ajjo, eller hos os Die, vie, synes at lyde som Di:je, vi:je; hvilket vel og har givet Anledning til den Skrivemaade af vi foran Vocaler istedetfor simpelt v, der dog i Udtalen ikke vilde have lydet anderledes, f. Ex. om man havde skrevet Ἀρπυια istedetfor Ἀρπυια; jof. ovenfor S. 19—20, c). I Grunden er altsaa ἰ i vi ligesaa vel stumt, og blot i Orthographien bibeholdt, som det underkrefvne ἰ i α, η, φ, *), samt, ligesom dette, kun anvendt hvor den forudgaaende Vocallyd var lang og desaaarsag drog Udtalens hele Bægt hen paa sig. Dette er endvidere

2. klart af de Tilfælde, hvor der virkelig findes blot v istedetfor Diphthongen vi, saasom ikke blot paa en Mynt af Commodus, som Liskovius citerer af Deco's Werk p. 313, hvor νῖος er skrevet ΝΟΣ, i begge Tilfælde vel udtalt whios (Patinernes filius, og i det Spanske næsten uforandret hijo, f. Passows gr. Lex.); eller i det ovennævnte Symbolum apostol. af Kong Ethelstans Psalmebog, hvor det er skrevet med latinske Bogstaver jon; men endog i adskillige græske Former, hvor vi foran en Consonant er sammentrucken til v, saar

*) Ἡὸς Herodian Επιμ. p. 216 kaldes ἰ i νῖος endog ὑπογεγραμμένον.

som i Optativerne paa *ύμην* for det analoge *ύμην* af Verba paa *ύω*, ligesom *ίμην* for *ίμην* af B. paa *ίω*; i Diminutiverne *βοτρυδιον* *ιχθυδιον*, antepen. longa, for *-υδιον* (hvilket sidste Dawes vil have skrevet i Athen. III. 48 o. fl. St., men Casaub. anseer for unødvendigt, da *v* allene her gjerne kan være langt ligesom i Stamordet *ιχθυς*), jvf. G. Hermanni epist. ad Seyffarthum i dennes Verk om de gr. Bogstavers Udtale, p. VII., samt Dawes miscell. crit. in Aristophanem 213—214. Desuden er

3. *υ* forved en Consonant, som ikke hører med til samme Stavelse,*) i samme Tilfælde, som naar det slutter Ordet, d. e. at det *ι*, hvorpaa *υ* gaar ud, ikke har noget Selskende at binde sig til, saaledes som naar der følger en Vocal (s. foreg. No. 1), og derfor bliver stumt, forsaavidt ingen Diæresis indtræder eller det ophører at være Diphthong; saasom i Dativendelsen *υι*, hvorefter Hermann l. c. p. IX. siger: non enim eo insaniae quisquam progredietur, ut id *πληθύι* id est *plethyj* sonuisse credat, inaudita consonante in fine verbi posita. hvilket, om det ikke allerede af sig selv var indlysende nok, tilstrækkeligen kan bekræftes af Schol. til Theodosii Canones (s. Bekkeri Anecd. gr. III. p. 1195): ταῦτα ὑποκοριστικά (εἰς ὅς περισπώμενα) οὐκ ἔχουσι τὸ *ι* ἐν τῇ δοτικῇ τῶν ἐνικῶν τῷ καμυῷ γὰρ καὶ τῷ κλανῷ καὶ τῷ Διονῷ καὶ τῷ Λαρδῷ χωρὶς τοῦ *ι*, ἐπειδὴ οὐδέποτε ἐν τέλει λέξεως ἢ *υῖ* διφθογγος εἰρίζεται. Skjøndt man her medrette kunde med Hermann (l. c. p. VIII.) spørge: At quid fiet *dativis*, quos literis *υι* in diphthongum contractis consonans sequitur, ut in illo Homeri, ἐνὶ *πληθυῖ* μένεν ἀνδρῶν? Apertum est, illud inepte scribi *πληθύι*. Scholiastens Bemærkning maa altsaa allene angaae Lyden eller Udtalen, hvorefter han har rettet Orthographien af disse Dativer; og hans Mening være, at *ι* *υποτακτικόν* i samme ikke udtales, og dette følgelig i det homeriske *πληθυῖ* blot er orthographiisk beholdt efter Analogien af de andre Dativer paa *ι*; hvoraf altsaa atter følger, at *υι* i Enden ikke er udtalt anderledes end simpelt *υ*.

Paa samme Maade bemærker 4. Choeroboskos i Scholierne til samme Theodosii Canones (Bekkeri Anecd. p. 1292), at Optativerne i 4de Conjugation af Verba paa *μι*, s. Gr. *ζευγνύην* og *ἐμύνην****) ogsaa i næstsidste Stavelse, Skjøndt *υ* kommer forved en Vocal, skrives uden *ι* (*χωρὶς τοῦ ι*), hvortil Apollonius efter hans Sigende skal angive den

*) Hvor der følger en Consonant endnu i samme Stavelse, der skeer, efter Schol. til Theodosii Canones (Bekk. Anecd. p. 1220), Diæresis, s. Gr. i *υις*, da ellers intet Ord endes paa *υις* men alle, som have den Lyd, paa *υς*.

**) Urigtigen udelukkes altsaa denne Optativ af vore Grammatiker som ikke eksisterende. Kun dens Orthographie uden *ι* gjør, at man ikke har bemærket dens Analogie med *ισαίην*, *τιθείην*, *διδόειν*; jvf. Buttmanns ausf. gr. Sprachlehre I. p. 539, Anm. 36.

Grund, at Passiverne *ζευγνύμην, πηγνύμην, ὀμνύμην*, intet *ι* have efter *ν*, altsaa og maae have mistet det forud i Activo. Om dette nu er Grunden, og ikke snarere, som Buttman paa nedenanferte Sted mener, at man, fordi Passivet foran Consonanten ikke kunde faae Diphthongen *νι*, som Analogien med Opt. pass. af de andre Verba paa *μι* udfordrede, ogsaa for Conformitetens Skyld har udeladt *ι* i Activet, vil jeg lade staae derhen; men saa meget er vist, at naar *νι* ikke blot i Passivet foran en Consonant, men selv i Activet foran en Vocal skreves med blot *ν*, saa kan Udtalen af *νι* og blot *ν* heller ikke have været forskjellig, men det *ι* ὑποτακτικόν, som man ellers foran Vocalen har beholdt, allene grunde sig paa, at et saadant i dette Tilfælde syntes at høres, skjøndt Udtalen dog vilde blive den samme, om man her blot udtalte et *ν* (s. Ex. *μῦα* og *μῦα*, *mija* og *mia*), og at det altsaa blot er forskjellig Orthographie for een og samme Lyd. Vil man altsaa end lade Hermanns Consequentsregel, at man enten bør skrive *πληθῦ* i Dativ uden *ι*, eller ogsaa ikke blot foran Vocal *ζευγνύμην*, men endog foran Conson. *ζευγνύμεν, ἐκδύμεν, ἐκδύδιον* o. d. med *ι*, gjælde imod den os eengang overleverede mindre consequente Skrivebrug, saa er og bliver den dog intet andet, end Dretskrivningsregel, som intet beviser i Henseende til Udtalen, hvilken af alt her Anførte sees at være den samme, enten man skrev *νι* eller *ν*.

5. Gøie vi nu endvidere hertil saadan Vidnessbyrd, som det af Johannes Grammaticus: Ἀπτικοὶ περιαιροῦσιν (nemlig i Orthographien) *πολλάκις καὶ τὸ ἰ, λέγοντες μῦαν μύαν, μητρῴαν μητρώαν*, og Hort. Adon. *τίος οἱ τεχνικοί φασιν ὡς οἱ Ἀπτικοὶ διὰ τοῦ ἰ ἐν μόνῳ τῷ ὕ γράφουσι*, samt at der efter Etym. M. p. 239 (Hermann l. c.) skrives *μῦδιον, βοτρυδιον* for *μῦδιον, βοτρυδιον*; hvortil endnu kan komme det ovenfor S. 53 anførte *κοινομῦα*, som Hieronymus næiagtigen skriver *coenomyja*, men Beda blot efter Udtalen *coenomyia*, og Herodian's Bemærkning ovenfor S. 55, at oprytonerede Masculinia paa *οιος* skrives med *οι*, undtagen *νίος*, og ligeledes ovenfor S. 56, *παροξύτονα* paa *οια* undtagen Participia paa *νία* og Subst. *μῦα*, samt *ἀφύα ψιλόν* (ο: med blot *ν*); ligel. p. 18, at hver Begyndelse med *γν* maa skrives med *ν*, undtagen *γνῖα*, med tilføjet *ι*; og p. 137, at Lyden *ν* i Begyndelsen skrives med enkelt *ν* (*ψιλοῦται*), undtagen *οἷαξ* o. fl. med *οι*, og *νίος* med *νι*: da have vi identvisl et tilstrækkeligt Forraad af Beviser for, at *νι* i Udtalen lød ganske som simpelt *ν* eller *οι*, og det er *ι*; hvilken Lyd i Enden af Ordet eller foran Consonanter aldrig var anderledes, og derfor især i sidste Tilfælde og kun skreves *ν*, undtagen hvor det adskiltes i de to Stavelses *νι*; foran en Vocal derimod kunde forekomme Dret at være et *ι* med *ν*, saa at s. Ex. *τετραγνῖα*, udtalt *tetiphia*, betragtedes som om det var *tetiphija*, og derfor skreves med *ι* efter *ν*, skjøndt Lyden i Grunden ikke var forskjellig.

At iøvrigt fra Diphthongen *vi* maa adskilles den i to Vocaler deelte Lyd *vi*, ligesom *ai* fra *ai*, *ei* fra *ei*, *oi* fra *oi*, er en Selvfølge; og ventelig har Skrivemaaden *vi* for den enkelte Lyd *v* i visse Tilfælde sit Udspring fra denne Etymologie; f. Ex. at Dativet *πληθῦνι* (s. ovenfor S. 83, No. 3) skrives saaledes fordi det efter Analogien med 3die Declination skulde være *πληθῦνι*, hvad Digtere da og for Metrumets Skyld bruge, men som ellers contraheredes til den enkelte Lyd *vi* (*v*), ligesom *ei* til *ei* (*i*), *ai* til *a* (*a*).

Dette er nu saaledes, hvad der af de endnu tilværende Gamles egne Skrifter historisk kan bevises om de græske Vocaltegn's Udtale fra de ældste Tider af, og som ingensinde beviisligen har været anderledes (jvf. mit Svar til Hr. A. Matthiä i No. 38—40 af Seebodes Nenes Archiv für Philologie und Pädagogik, August 1829, hvoraf vil sees, hvor ganske mod Historien stridende de Formodninger ere, hvormed man i nyere Tider har villet bevise, at en saadan Forandring skulde være foregaaet i Bogstavernes Betydning). Og da nu denne af de Gamles Skrifter tilfulde beviislige Udtale af de græske Vocaler og Diphthonger aldeles er den samme, som den, der endnu høres overalt hos Grækerne, saa er denne derved stadfæstet som den eneste ægte og rigtige, og beviist, hvad der allerede i sig selv var høist sandsynligt, at den Udtale, der mundtlig i lige Linie var forplantet fra Forældrene til Børnene, og af disse saaledes hørt fra Buggen af, er bleven uforandret eller idetmindste kommer Forfædrenes Udtale nærmere, end nogen fra fremmede og heterogene Sprog hentet og formodet; saa at den altsaa medrette vil være vort Mønster og, isald det ellers er vor Hensigt at lære Ungdommen det Rigtige, igjen burde i Grammatikerne vindiceres samme den Plads, hvorfra den i de sidste Par Aarhundreder paa saa svage Grunde er bleven fortrængt og opofret for aldeles ugrundede Hypotheker.

Vi ville altsaa endnu blot for desto større Lydeligheds Skyld give en almindelig Oversigt over samtlige Vocallyd og disses Betegning i det græske Sprog, hvoraf tillige vil sees, hvilken Mængde og Forskjellighed baade Sproget har af Vocallyd, og Skriften af Betegnelser for disse i forskjellige Tilfælde.

Vocallydene (*στοιχεῖα*).

Tegnene eller Bogstaverne (*γράμματα, χαρακτῆρες*).

Lyden *a*, baade lang og kort, betegnes ved *α*.

— *a*, lang (contr. af *ai*), betegnes ved *α*, hvori *ι* er *ἀνεκχώρητον* og allene skræbes efter Etymologie og Analogie; f. Ex. *τιμῆ, κέρρα*.

Vocallydene (<i>στοιχεῖα</i>),	Tegnene eller Bogstaverne (<i>γράμματα, χαρακτήρες</i>).
Lyden ai, Lat. aj, betegnes ved . . .	ai, διηρημένον og διούλλαβον. I een Stavelse have Grækerne det ikke; f. Ex. Cajus Γάιος.
— æ, Lat. æ, lang undtagen i Enden, betegnes ved . . .	ai, fornemmelig brugt hvor Lyden æ var kommen af α (f. Ex. καιώ af κάω). Modsat det summe i i α, kaldes i i ai ἐκχωρούμενον.*)
— e, kort, baade aaben som æ, og luft, betegnes ved . . .	ε, naar det ikke kommer af α. (I de ældste Tider var E Tegn baade for e og i, som hincaden meget nær beslegtede.)
— e, lang og luft som vort e i bred, bred, have Grækerne ikke, men langt e lyder hos dem næsten eller ganske som i, og betegnes da . . .	η.
— ei, Lat. ej, betegnes ved . . .	ει og ηι (ikke ει), f. Ex. Pompejus Πομπήιος.
— i, baade lang og kort, betegnes ved . . .	ι, naar det er primitivt (i den ældste Skrift ogsaa ved E, som i Lat. Quintilian I. 4, 17).
— i, lang og skarp, betegnes ved . . .	ει, forlænget af ε, hvorfra det adskilles ved tilføjet ι.
— i, lang og maaskee mindre skarp, imød e, betegnes ved . . .	η, den mindre Figur af Η, som opstod af Ι Ι med forbindende Tverstreg.
	samt η, naar med den var sammentruffet et paafølgende ι.
— i, lang, undt. i Enden, betegnes ved . . .	οι, naar Lyden kom af ο } begge i Begyndelsen labi-
— i, baade lang og kort, betegnes ved . . .	υ, naar Lyden kom af V } alt adspirerede.
— ij, lang, betegnes ved . . .	υι, foran en Vocal.

De mange I'er, som det græske Sprog formenes at have, og virkelig og har noget mere end det Latinske (hvorfor dets Udtale endog roses af Quintilian som gracilior), ere saaledes kun forskjellige Betegninger for den samme Lyd, hvorved man til desmere Tydelighed har

*) Jvf. ovenfor S. 15, samt Seeboeds N. Archiv für Philol. u. Pädagogik. August 1829. No. 40, S. 158, col. b.

søgt at distingvere dem efter Ætymologien; s. Recensionen over Liskovius über die griech. Ausspr. i Hall. Allg. Litt. Zeit. Septemb. 1829. No. 98. p. 781 flg.

- Lyden *o*, kort, betegnes ved . *o*, i den ældste Skrift Tegnet for baade kort og langt *o*, samt *u*.
 — *o*, lang, betegnes ved . *ω*, sammensat af *oo*.
     samt *ω*, naar med *ω* var sammentruffet et paafølgende *i*.
 — *oi*, Æt. *oj*, betegnes ved *oi*, s. Ex. Boji Βοῖοι.
     eller *oi*, s. Ex. Troja Τρωῖα.
 — *u*, kort, betegnes ved . *o*, (s. S. 42 og 64),
     samt *v*, hvor det blev et Slags *ʒ* (s. S. 68 flg.).
 — *u*, lang, betegnes ved . *ov*, for at adskille det fra *o*, som i ældre Tid og var *u*.

Vore Lyd *ø* og *y* har det græske Sprog ikke. Men til Vocalerne *a*, *e*, *η*, og ionisk *ω* søiedes et *v*, hvorved fremstod Diphthongerne *κατὰ κράσιν* og *διέξοδον*,

<i>av</i> ,	udtalt <i>av</i> og forved	Consonanterne	<i>σ</i> ,	<i>ζ</i> ,	<i>ξ</i> ,	<i>ψ</i> ;	<i>π</i> ,	<i>κ</i> ,	<i>τ</i> ,	<i>φ</i> ,	<i>χ</i> ,	<i>θ</i> ,	som af,
<i>ev</i> ,	—	<i>ev</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	ef,
<i>ηv</i> ,	—	<i>iv</i> ell. <i>i</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	if,
<i>ωv</i> ,	—	<i>ov</i> ell. <i>o</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	of.

Af hvilket Alt det nu altsaa er klart, at Orthographien af de græske Vocallyd ikke blot grunder sig paa Udtalen, (hvilken urigtige Forudsætning det egentlig er, som har foranlediget de erasmiske Hypotheser, da det meentes, at hvert Tegnet maatte have sin egen Lyd og for hver Lyd kun gaves eet Tegnet), men ogsaa tildeels paa Ætymologien og Analogien, for derved at distingvere lignende Lyd efter deres forskjellige Oprindelse (ligesom vi skrive den aabne *E*: Lyd i nogle Ord med *e*, i andre med *æ*); hvilket især er Tilfældet med Diphthongerne *ai* (i Lyden = *e*), *ei* (= *v*), *oi* (= *v*), som alle tre ikkun bruges, hvor Lyden ikke var primitiv, men udsprungen af Stamlyden *a*, *e*, *o*; eller med *g*, *η*, *φ*, som ved det underkrevne *i* tilkjendegive, at der efter Vocalen oprindelig har fulgt et *ʒ* (*i* eller *ei*), men hvis Lyd er forsvunden i Sammentrækningen; hvori den græske Orthographie altsaa skiller sig fra den latinske, i hvilken de forandrede Lyd og som oftest skrives med sammensatte og egentlige Vocaltegn, s. Ex. *ago*, *egi* (ikke *ægi*); *eo*, *ivi* (ikke *eivi*); *maximus*, *maximus* (ikke *maxymus*); *comoedia*, *comedia*; endstjøndt den latinske Brug er langt fra at være ganske consequent heri, da den ikke blot i den ældre Skrift betegnedes paa Grækernes Viis Lyden *æ* med *ai*, langt *i* med *ei*, eller, naar det kom af *o*, med *oe* (s. Ex. *pie-*

taí vestes et aulai, Quintilian I. 7, 18. puerei, furei, ib. I. 7, 15. omneis for omnis, eidus for idus, pilumnoe poploe for -ni populi), men endog senere deels beholdt disse Betegnelser til Udskillelse (f. Ex. af heic fra hic, qveis fra quis), deels og brugte fremmede Bogstaver (f. Ex. lacrumæ, lacrymæ med y saavel som i), samt med Liden forandrede sig saaledes, at Udtalen blev herskende Princip for Rettskrivningen; hvorimod den græske Orthographie fordetmeste forblev sig selv liig, og ved uforandret at rette sig efter Etymologie og Analogie gav Læseren en sikker Veiledning til at kjende mangfoldige Ord og skjelne dem fra andre ligelydende.

Hvad der iøvrigt pleier at siges til Forsvar for de erasmiske Hypotheser om Vocaludtalen, troer jeg at have saa tilstrækkeligen gjendrevet i min "Revision der Lehre ic." og de senere "Nachträge zu derselben" i Seebodes Archiv, at der ikke behøves videre Udvikling af den Sag; og derfor, om Gud vil, næste Aar i disse Programmets anden Halvdeel skal stræbe at afhandle det Fornødne om Consonanterne og Accentuationen.

A n h a n g.

De sædvanligste almindelige Indvendinger mod Rægheden af den
nygræske Udtale, kortelig fremsatte og besvarede,

mest efter Hall. Litt. Zeit. Septb. 1829. Ergän. Bl. No. 98. *)

1. "Denne Udtale modsiger Skrivemaaden, da det ikke skjønnes, hvorfor man skulde have brugt to Vocaltegn (f. Ex. ai, ei, ov) til at betegne en enkelt Lyd."

Svar: Alle historiske Beviser, og selv det latinske Sprog, hvor ae, oe (og fordmulig ei) bruges paa samme Maade, stadfæste eenstemmig, at det er saa, om vi end ikke kunde udfinde Grunden. Men ogsaa det kunne vi, da det er kjende:

---

*) Vist nok er dette tildeels Gjentagelser af hvad før er sagt, ligesom og i det Foregaaende enkelte Argumenter kunne være brugte ved forskjellige Anledninger mere end een gang. Men for at give en kort Oversigt, og fordi man af dem, der have den modsatte Mening, ikke sjelden hører Modgunde anføres, som allerede ere gjendrevne, er jeg nødt til at sige med Cicero: Quod etsi sæpe est dictum, dicendum tamen sæpius est.

ligt, at man ved denne Skrivemaade har villet tilkjendegive Lydens Etymologie, saa at f. Ex. Lyden æ (s) skreves *ai* naar den var fremkommen af *a*; i skreves *ei* eller *oi*, eftersom den i Ordet havde sin Oprindelse af *e* eller *o*, ligesom Tegnet *H* (curstot η) var dannet af *II*, og *v* brugtes hvor Lyden oprindelig havde været *u*. Fremdeles da *E* oprindelig betegnede baade *e* og *i*, og *O* baade *o* og *u*, saa blev i disse, da de forlængede lode som *i* og *u*, denne Længde tilkjendegivet ved Tilføielsen af *i* og *v*, hvoraf for det lange J Tegnene *ei* og *H*, for det lange *U* *ov*.

2. "Allerede Navnet $\delta\iota\phi\theta\omicron\gamma\gamma\omicron\varsigma$ (Dvlyd) viser, at Diphthongerne oprindelig maae have bestaaet af tvende Lyd."

Svar: $\delta\iota\phi\theta\omicron\gamma\gamma\omicron\varsigma$ betyder hos Grammatikerne ikke blot en Lyd, men og et Bogstav, som betegnede en Lyd, ligesom vi og kalde saadant et Bogstav en Vocal. $\Delta\iota\phi\theta\omicron\gamma\gamma\omicron\varsigma$ er altsaa en Vocallyd, som betegnedes ved to Bogstaver (to Vocales), ligesom i Latinen *ae* og *oe* ogsaa ere Diphthonger. Hvor derimod tvende Vocallyd hver for sig kunne høres, kalde Graekerne det en Diæresis eller $\gamma\omega\nu\eta\epsilon\upsilon\tau\alpha$ $\delta\iota\sigma\sigma\eta\mu\acute{\epsilon}\nu\alpha$, skrevne *ai*, *ei*, *oi*, og af det Slags ere Latinernes *aj*, *ej*, *oj*, som ikke ere Diphthonger.

3. "Sproget maatte blive utydeligt, naar saa mange Bestanddele af samme havde samme Lyd."

Svar: Dette sidste er jo Tilfældet i Nygræffen, uden at de, som tale det, derfor mindre forstaae hinanden; og ligeledes i Fransken lyde jo mange Bestanddele som æ (è, ei, oit, oient, ai, ais, ait, aix, ois), uden at Sproget derfor er mindre tydeligt for dem, der forstaae det. Man maa nemlig mærke, at Sproget jo er en Samling af Lyd, som tales, altsaa et Naturproduct; Skriften derimod en Betegnelse for Diet af disse Lyd, og altsaa et Kunstproduct. J hiint er J Lyden ikkun een Bestanddeel, som man i Skriften til desto større Tydelighed betegner paa forskjellige Maader efter de Ord's forskjellige Bestaaffenhed, hvori den forekommer (f. Ex. i Præsens som lang med *ei*, i Mor. 2 som kort med *i*, i Perf. og Substantiver med *oi*, i Rominers Endelse med η , naar det er kommen af det Gamle *u* (V) med *v*). Hvor kan det nu gjøre Talen utydelig, at den skriftlige Betegningsmaade, hvor Tonens og Stemmens Afveksling ikke kan hjælpe til Lydens Adskillelse, erstatter

dette Savn ved et andet Lydelighedsmiddel, som grunder sig paa Etymologie og Analogie?

4. "Den hyppige Brug af J:Lyden, den exilteste af alle, gjør Sproget eenstonet og ildeklingende. Steder som *εἴ μοι ἔρπειν* eller *ὄδ' εἶπέ μοι μὴ μῆκος* hos Sophokles kan efter den nygræske Udtale ingen græsk Smag have taalt."

Svar: Allerførst ere Forestillingerne om Beklang og Misklang i et fremmed Sprog altfor subjective, og rette sig for meget efter hvad vi i vort Modersmaal ere vantede til at høre, til at vi kunne gjøre det til Regel for, hvorledes et gammelt Sprog maa have lydet. Franskmænd som have opholdt sig længe i Grækenland, f. Ex. Guys og Ponceville, prise netop det Nygræske for den Blødhed og Grazie, som Quintilian allerede tillægger Sproget, men som ikke smager Engellænderne, der i deres Modersmaal ere vantede til andre Lyd og hvad vi kalde Diphthonger; og hvad vi dable som exilt, roser Quintilian (12, 10, 33) som gracile og subtile. Og dernæst er J:Lyden, skjøndt vel noget hyppigere i Græken, end i andre Sprog, dog langt fra ikke der saa hyppig, som den Mængde af Betegnelser for samme har bragt de fleste til at troe. Man læse f. Ex. Begyndelsen af Odysseens. Men tilstaaet endog, hvad jeg ei vil nægte, at J:Lyden er fortrinlig herskende i det græske Sprog, saa er dette deels kun i enkelte Ordformer, som tabe det muligen Anstadelige i en sammenhængende Tales Afvejlinger, ligesaavel som Latinernes *ii* og de fleste Pronomina *mihi, ipsi, illi* &c., Pluralis af alle Udj. paa *ius, pii, dii, vilissimi, ibis, mirifici* o. m. a. og deels give Tonefald, Quantitet, Enklisis, Distinction, det mere eller mindre Mahne og Lufte, Skarpe og Dunkle i Lyden den ogsaa idelige Forskjelligheder. *εἴ μοι ἔρπειν* er ikke mere ildeklingende end *σι mihi licet, quid tibi vis* o. d., som jo Ingen støder sig over. Og vilde vel si *dh', ipémi, mi mēkos*, klinge skjønnere ved at udtales tyffere og bredere sy *d' eipe moi me mekos?* hvori Kakophonien ligevel ligger i det tregang begyndende *m*, og *me me* endog kunde synes brægende som Faarelyden hos Varro. Om en Tydsker sagde: *wie sie sich lieben*, eller: *die Liff, die die Diebe hierin zeigten*, vilde vel Ingen derfor paaftaae, at det var umuligt det tydske Sprog i ældre Tider kunde have lydet saaledes. Og endelig er Spørgsmaalet ikke: hvorledes ville vi helst, at Sproget skal have lydet? men: hvorled eshar det lydet? hvilket ene og allene kan af historiske

Beviser godtgjøres. Og da disse nu lige fra de ældste Tider eenstemmigen vidne for den nygræske Udtale, og de yderst faa, som synes at vidne derimod, meget naturligen kunne modtage en anden Forklaring, saa kan vort subjective Misshag til Spørgsmaalets Afgjørelse ikke komme i nogen Betragtning.

5. "Vocalforvandlingerne i Sproget mangle efter den nygræske Udtale naturligt Sammenhæng."

Svar: Aldeles ikke mere end efter den erasmiske. *a* kunde lige godt forandres til *ai*, enten dette lyder *æ* eller *ai*; *ε* til *η* og *ει*, enten de lyde *i*, eller *ē* og *ei*; *v* efter *α* og *ε* ligesaa naturligt blive et *v* som et *u*, og meget naturligere være brugt, end ifald det blot lød *y*, o. s. fl. Desuden forvandle Vocalerne sig saavel i Græsk som Latin ofte til de heterogeneste, f. Ex. *τέλειω*, *ἐτραπον*, *τέτροπα*, *τρόπος*, *facio*, *perficio*, *perfectam*, uden at derfor Nogen deraf vil slutte, at *ε*, *α*, *ο*, *α*, *ι*, *ε*, have lydet anderledes, end vi antage dem for at lyde.

6. "Mange Vidnesbyrd af de Gamle selv vidne imod denne Udtale."

Svar: Paa Liskoviuses Tabeller, som opstiller næsten alle hidtil opdagede Vidnesbyrd fra alle græsktalende Egne i chronologisk Orden, og selv imod sit Ønske faaer et for den nygræske Udtale gunstigt Resultat ud, vidne af henved 400 Beviissteder ifkun yderst faa imod samme; nemlig

i henseende til *αι*, *α*, *αυ*, *ευ*, *η*, *ου*, *υ*, *φ*, ikke et eneste.

— —	<i>ει</i> af 112 neppe 3	} og selv ikke engang disse efter en beviislig rigtig Fortolkning, see f. Ex. her ovenfor S. 36 fgg., 59 fgg., 75 fgg.
— —	<i>η</i> af 40 ifkun 2	
— —	<i>οι</i> af 17 ifkun 2	
— —	<i>υ</i> af 14 ifkun 2	

Men sæt endog, at noget af disse faa Steder kunde give nogen grundet Anledning til Tvivl, saa bliver der dog en saa overveiende Pluralitet paa den modsatte Side, at man i alt Fald rimeligst maatte ansee disse faa Afvigelser for Egenhed hos den enkelte Person eller Provinds, hvorfra de havde deres Oprindelse.

7. "Da Sproget er saa mærkelig udartet, er det naturligt at det Samme maa være Tilfældet med Udtalen, paa hvilken indbrydende fremmede Nationer og især Tyrkerne jo maa have haft en meget fordærvende Indvirkning."

Svar: Man forvirrer her — for ikke at tale om den falske Slutning fra Mulighed til Virkelighed — tvende aldeles forskjellige og af hinanden naahængige Ting: Ordene's Form, som vist nok for en Deel er forandret, og Boge

staverne's Betydning, hvorved netop Ordets forandrede Udtale udtryktes og som altsaa ikke selv kunne have faaet forandret Betydning. Blev nemlig Vocallyden i et Ord forandret, f. Ex. Lyden a til æ eller i, saa forandrede's ogsaa Legnet til *ai* eller *η*, hvilket ikke havde været fornødent, dersom Legnet tillige havde forandret sin Lyd. Ei heller kunde man kjende, at Ordets Lyd var forandret, naar samme ei var bleven udtrykt ved andre Bogstaver, som altsaa maae have haft deres visse og permanente Betydning. Naar f. Ex. i Latinen *maximus* senere udtaltes *maximus*, saa forandrede's derefter ogsaa i Skrivningen *u* til *i*, men ikke kom Legnet *u* til at lyde *i*. Ligeledes naar i Dansken det Jælsandske *Hita* har forandret sig til *Hede*, saa er derfor brugt andre Bogstaver just fordi de første ikke forandrede deres oprindelige Lyd, og det er ikke Betydningen af Legnene *i* og *a*, der siden har forandret sig til *e*, men da Ordet fik denne Form i Udtalen, maatte man og til dets Betegning bruge de Bogstaver, som betegnede den forandrede Lyd. Ordet har altsaa forandret sin Form, men Bogstaverne ikke deres Betydning. — At Tyrkerne ikke have bewirket nogen Forandring i Skrifttegnenes Betydning, er paa samme Maade indlysende. Thi vel er der i Sproget bleven indblandet adskillige tyrkiske Ord, men paa de egentlige græske Ords Formation har Forbindelsen med Tyrkerne neppe haft nogen Indflydelse; og om dette endog havde været Tilfældet, saa har dette dog aldeles intet at bestille med Bogstavernes Betydning, da Moschopulos's og endnu ældre Grammatikere's Skrifter vise, at Udtalen endog eet og flere Aarhundreder førend Tyrkernes Invasion har været i eet og alt den samme, som endnu findes hos Grækerne. Og at de øvrige Nationer, som tidligere ligesaa Romerne af have bekriget Grækenland eller det græske Rige, ligesaa lidt som Tyrkerne have kunnet bewirke nogen Forandring i Bogstavernes Udtale, troer jeg at have viist saa tilfulde i mit Modskrift mod Matthiä i Seebode's N. Archiv, August 1829, No. 38—40, at jeg dertil vel tør henvise den ærede Læser. — Andre Indvendinger vil man finde hævdede i min Revision der Lehre von der Aussprache des Altgriech. S. 339—346.

Da nu altsaa ikke blot Efterkommernes Udtale, hos hvilke den mundtlig er forplantet fra Fader til Søn ligesaa de ældste Lieder af, altid har Præsumptionen for sig, men

da den ogsaa er uforandret den, som af de for Tyrkerne flygtende Græker for 400 Aar siden overbragtes til det vestligere Europa, og altsaa allerede den Tid var den ene herskende; da den er den eneste som Sprogets egne Grammatikere have kjendt, og den endelig stadfæster sig saa langt man gaaer tilbage i Tiden ved de mangfoldigste og uimodsigeligste Beviser (s. Ex. Stedet af Sext. Empir. om Diphthongerne, Kallimachs Echo, Overeensstemmelsen med det latinske Sprog og Maaden hvorpaa det enes Navne, forsaavidt de ere uforandrede, skrives i det andet, Forvekslinger af ligelydende Bogstaver i Indskrifter o. s. f.): saa maa det blive deres Sag, som efter Hypotheser vilde opstille en anden Udtale, som ældre og rigtigere, først at gjendrive alle hine historiske Beviser (hvortil det ikke forslaer at vilde forkafe een eller anden gammel Forfatters Autoritet); og dernæst uimodsigeligen at bevise Rigtigheden af de for deres Hypotheser anførte Grunde; samt endelig af Sprogets Historie paavise, naar og hvorledes denne høistusandsynlige Forandring i de græske Bogstavers Betydning virkelig er gaaet for sig og overalt bleven udbredet. Saalænge disse tre Ting ikke skee, er ethvert Forsvar for de saakaldede erasmiske Forandringer ikke andet end Formodning, som uden tilstrækkelig Grund foretrækkes for historisk Beviislighed.

Tillæg til Side 65.

Samme Skrivemaade som i *Αουκράτωρ* og *ὄψατος* har jeg ogsaa, efterat dette Program var sluttet, fundet paa en af de ældste Vaser i Hs. Kongl. Høihed Prinds Christians Samling, hvorpaa Amphiarans forestilles og Eriphyle er skrevet med OV istedetfor T, som Afbildningerne altsaa urigtigen have.

I n d b y d e l s e.

Den offentlige Examen i Roeskilde Kathedralskole 1830 afholdes i følgende Orden, og begynder hver Formiddag Kl. 8, hver Eftermiddag Kl. 2½ (de skriftlige Prøver Kl. 2).

Skriftlige Prøver.

Septbr. den 18.	Form.	Latinsk Stiil 4 Klasse og Dansk Stiil 3 Klasse.
	Efterm.	Latinsk Stiil 2 Klasse og Dansk Stiil 1 Klasse.
— — 20.	Form.	Latinsk Stiil 3 Klasse og Dansk Stiil 2 Klasse.
	Efterm.	Dansk Stiil 4 Klasse og Regning 1 Klasse (Kl. 3½).

Mundtlig offentlig Prøve.

		1 ^{ste} Bærelse.	2det Bærelse.	3die Bærelse.
Septbr. den 21.	Form.	Tydsf 4 Kl.	Arithmetik 3 Kl.	Dansk 2 Kl.
	Efterm.	Geometrie 4 —	Dansk 3 —	
— — 22.	Form.	Latin 3 —	Historie 2 —	
		(u. Adj. Stybe).		
— — 23.	Efterm.	Fransf 4 Kl.	Tydsf 1 —	
			og derefter	
			Hebraisk 3 —	
— — 23.	Form.	Geographie 4 —	Religion 3 —	
	Efterm.	Arithmetik 4 —	Fransf 2 — og derefter	
			Dansk 1 —	
— — 24.	Form.	Dimittenderne Latin, Geographie og Historie.		
	Efterm.	— — Religion og N. T., Arithmetik.		
— — 25.	Form.	— — Græsk, Fransf (Hladen).		
	Efterm.	— — Tydsf, Geometrie, Hebraisk.		

		1 ^{te} Børelse.		2 ^{det} Børelse.	
Septbr. den 27.	Form.	Latin	4 Kl.	Fransø	3 Kl.
	Efterm.	Geographie	2 —	Latin	1 —
— - 28.	Form.	Latin	2 —	Historie	1 —
		(u. Adj. Stybe).			
	Efterm.	Hebraisk	4 Kl.	Geometrie	3 — og
		og Iliad.			
— - 29.	Form.	Religion	4 —	Arithmetik	2 —
	Efterm.	Græsk (Ken.)	3 —	Geographie	3 —
				Religion	2 — derefter
				Religion	1 —
— - 30.	Form.	Latin	2 —	Lydsø	3 —
		(u. Adj. Høst).			
	Efterm.	Historie	4 —	Latin	3 —
				(u. Adj. Blume).	
Octbr. den 1.	Form.	Græsk	4 —	Historie	3 Kl. og
				Lydsø	2 —
	Efterm.	Græsk	2 —	Geographie	1 —

Hvad Dag Translocationen skeer, skal nærmere vorde gennem Disciplene bekendtgjort.

Til at bævre samme, saavel som de foregaaende mundtlige Prøver, med Deres Nærværelse saa ofte Leilighed og Lyst maatte tillade, indbydes herved ærbødigst Disciplenes Fædre og Bærger, samt andre Videnskabsfolkere og Skolens Belyndere.

Til Universitetet afgaaer

1. Nicolai Waldemar Benny Glückstadt, Søn af Maglekilde Papirverks Eier Hr. J. S. Glückstadt.
2. Carl Peter Albrecht, Søn af Hr. Kammerraad og Forvalter ved Bisrupsgaards Gods J. C. Albrecht.
3. Peder Pedersen, Søn af Gjæstgiver og Eier af Postgaarden i Nøestilde Hr. J. Pedersen.
4. Edvard Diderich Ehlers, Søn af Maler, eligeret Borger i Nøestilde og Tegnelærer ved Kathedralskolen Hr. H. J. Ehlers.
5. Carl Frederik Bachmann Arends, Søn af afg. Apotheker i Nøestilde Hr. C. F. Arends.

Nøestilde i September 1880.

Dr. C. N. S. Bloch.
